ΑΣΤΗΡ ΤΗΣ ΑΝΑΤΟΛΗΣ

«Πάντα δοκιμάζετε, τὸ καλὸν κατέχετε».

Ἔτος 63ον. ΑΠΡΙΛΙΟΣ, 1927. Ἀριθ. 4

Η ΑΝΑΣΤΑΣΙΣ

«Τί ζητεῖτε τὸν ζῶντα μετὰ τῶν νεκρῶν;»
(Λουκ. κδ΄ 5).

Εὑρισκόμεθα εἰς ἀπόστασιν δέκα ἐννέα αἰώνων ἀπὸ τῆς ἡμέρας, καθ' ἣν μυροφόροι γυναῖκες προσελθοῦσαι διὰ νὰ ἀλείψωσι μὲ ἀρώματα τὸ σῶμα προσφιλοῦς νεκροῦ, εὑρέθησαν, διὰ πρώτην φορὰν εἰς τὴν ἱστορίαν τῆς ἀνθρωπότητος, πρὸ τῆς ἐκπλήξεως ἑνὸς κενοῦ τάφου. Ἡ ἀπόστασις αὕτη τόσων αἰώνων μᾶς συνείθισεν εἰς τὴν ἰδέαν τῆς ἀναστάσεως τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ τόσον πολύ, ὥστε νὰ μὴ προξενῇ εἰς ἡμᾶς τὴν αὐτὴν ἐντύπωσιν, τὴν ὁποίαν ἐπροξένησεν εἰς τὰς ἁπλοϊκὰς ἐκείνας γυναῖκας.

Φαντάσθητε ὅμως πρὸς στιγμὴν τὴν θέσιν τῶν γυναικῶν ἐκείνων. Φαντάσθητε τὴν ἔκπληξίν των πρὸ τοῦ κενοῦ τάφου· τὴν ἀπογοήτευσίν των, διότι δὲν κατώρθωσαν ν' ἀπονείμωσι πρὸς τὸν ἀγαπητόν των Διδάσκαλον τὸν τελευταῖον αὐτὸν φόρον εὐγνωμοσύνης καὶ ἀγάπης· τὸν φόβον των, ἀναμεμιγμένον μετὰ βαθέος σεβασμοῦ, διὰ τὰ γεγονότα, τὰ ὁποῖα ἐξετυλίσσοντο πρὸ αὐτῶν.

Μόνον οὕτω θὰ κατανοήσωμεν τὴν ἀκριβῆ αὐτῶν κατάστασιν καὶ τὴν ἐντύπωσιν, τὴν ὁποίαν οἱ περίεργοι ἐκεῖνοι λόγοι τοῦ ἀγνώστου δι' αὐτὰς νεανίσκου ἐπροξένησαν εἰς τὰς ψυχάς των. Καὶ ὄντως οἱ λόγοι τοῦ ἀγγέλου ἦσαν παράδοξοι. Πῶς ἦτο δυνατὸν ὁ Διδάσκαλος, τὸν ὁποῖον ἰδίοις ὄμμασιν παρηκολούθησαν μεταφερόμενον εἰς τὸν τόπον τῆς καταδίκης, τὸν ὁποῖον εἶδον κρεμάμενον ἐπὶ τοῦ Σταυροῦ, τοῦ ὁποίου τοὺς πόδας ἔβρεξαν διὰ τῶν δακρύων των, τοῦ ὁποίου τὸ πτῶμα πλέον παρηκολούθησαν μεταφερόμενον καὶ τοποθετούμενον εἰς τὸν λελαξευμένον ἐκεῖνον τάφον, ἔνθα οὐδεὶς ἕως τότε εἶχε ταφῆ, πῶς ἦτο δυνατὸν αὐτὸς ὁ Ἰησοῦς ὁ Ναζωραῖος, τὸν ὁποῖον δικαίως ἐζήτουν ἐκεῖ, νὰ ἦναι ζῶν; Μήπως ὅλα ἐκεῖνα τὰ διατρέξαντα ἦσαν ὀφθαλμαπάτη καὶ φαντασιοπληξία; Μήπως ἐκεῖνα, τὰ ὁποῖα εἶδον τόσον καθαρά, τόσον χειροπιαστά, ἦσαν πλάνη καὶ ψεῦδος; Ὄχι, βεβαίως.

Ἔπειτα μήπως οἱ λόγοι τῶν δύο ἐκείνων ἀνδρῶν μὲ τὰ ἀπαστράπτοντα ἱμάτια, τὰ ὁποῖα μὴ δυνηθεῖσαι νὰ ἐνατενίσωσιν ἔκλινον τὰ πρόσωπα αὐτῶν πρὸς τὴν γῆν—μήπως λέγω οἱ λόγοι τῶν δύο ἐκείνων ἦσαν ψευδεῖς; Ἡ ἀπαστράπτουσα παρουσία των, ἀλλὰ περισσότερον τούτου, ἡ γαλήνιος παράστασίς των, ἡ ἀποπνέουσα τὴν ἀτμόσφαιραν ἑνὸς ἀΰλου κόσμου, ἀπέκλειε τὸ ψεῦδος, ἀπέκλειε οἱανδήποτε σκηνοθεσίαν σκοπίμως στηθεῖσαν διὰ ν' ἀποπλανήσῃ ὀλίγας εὐπίστους καρδίας. Καὶ αἱ ἀποροῦσαι καὶ ἔμφοβοι γυναῖκες ἐδέχθησαν τὴν διαβεβαίωσιν τῶν ἀγγέλων, ἀφοῦ ἄλλως τε καὶ ὁ τάφος ἦτο κενός. Ἄρα ὁ Διδάσκαλος δὲν ἦτο

νεκρός, ἀλλὰ ἔζη καὶ συνεπῶς εἶχον δίκαιον οἱ ἄγνωστοι νεανίαι λέγοντες, ὅτι δὲν ἔπρεπε νὰ ζητοῦν τὸν ζῶντα μεταξὺ τῶν νεκρῶν.

Ἦτο μεστὴ χαρᾶς ἡ πληροφορία αὕτη τῶν ἀγγέλων, παρ' ὅλην τὴν πρώτην ὀδυνηρὰν ἐντύπωσιν, τὴν ὁποίαν ἐπροξένησεν εἰς τὰς εὐσεβεῖς ἐκείνας γυναῖκας.

Ὁ Διδάσκαλος ἦτο ἐν τῇ ζωῇ! Τί ἄλλο ἤθελον; ἀφοῦ θὰ ἠδύναντο νὰ προκαλέσωσι τοὺς ἐχθρούς των πλέον πρὸ τοῦ κενοῦ ἐκείνου τάφου καὶ νὰ καταισχύνωσιν ἐκείνους, τῶν ὁποίων τὰ καταχθόνια μέσα καὶ σχέδια, παρ' ὅλην τὴν φαινομενικήν των ἐπιτυχίαν, δὲν κατώρθωσαν νὰ περιορίσωσι τὴν ζωήν. Ἡ ζωή, θραύσασα τὰ δεσμὰ τοῦ θανάτου ἐξῆλθε νικήτρια, ὄχι μόνον διὰ νὰ ζῇ ἡ ἰδία, ἀλλὰ καὶ νὰ ζωογονῇ τὰς νενεκρωμένας καὶ ψυχρὰς καρδίας τῶν ἀνθρώπων.

Ἀλλ' ἂς ἐξετάσωμεν ἐγγύτερον τὸ ἐδάφιόν μας.

Πρῶτον. Ἡ ζωή, ἐπειδὴ εἶναι ζωή, δὲν ἀποθνήσκει ἀλλὰ πάντοτε ζῇ.

Δὲν ἐδόθη ἀκόμη ἱκανοποιητικὸς ὁρισμὸς τῆς ζωῆς. Τοῦτο δὲν πρέπει νὰ μᾶς ἀπελπίζῃ, οὔτε ὑποβιβάζει τὴν ἀξίαν τοῦ ὁριζομένου. Τοὐναντίον τὸ ὑπερτιμᾷ καὶ ἀναδεικνύει τὸ ὕψος τῆς ἀξίας αὐτοῦ, τὸ ὁποῖον εἶναι καὶ θὰ μένῃ πάντοτε ἀπρόσιτον καὶ ἀπροσπέλαστον. Ὁ ἄνθρωπος αἰσθάνεται πρὸ μερικῶν μεγάλων ἀληθειῶν τὴν ἀνεπάρκειαν τῆς γλώσσης του. Βλέπει, ἀντιλαμβάνεται, αἰσθάνεται πολλά, ἀλλ' ὅταν θελήσῃ νὰ δώσῃ ἕνα σαφῆ ὁρισμὸν τῶν ὅσα βλέπει, συναισθάνεται ἀμέσως ὅτι δὲν δύναται νὰ ἐκφράσῃ ἐκεῖνο, τὸ ὁποῖον πληροῖ τὸ σύμπαν. Ὁ Θεὸς εἶναι ἓν ἐξ αὐτῶν τῶν πραγμάτων τῶν μὴ δυναμένων νὰ ἐκφρασθῶσιν. Ἡ ζωὴ εἶναι ἄλλο ἕν. Οὔτε διὰ τὸ ἓν οὔτε διὰ τὸ ἄλλο εὑρέθη ὁρισμός. «Ὁρίζειν», ἔλεγον παλαιοὶ φιλόσοφοι καὶ θεολόγοι, «σημαίνει περιορίζειν». Μοὶ φαίνεται δὲ ὅτι δὲν εἶχον ἄδικον. Διὰ νὰ δοθῇ ὁρισμὸς πλήρης, πρέπει ὁ ὁρίζων νὰ εὑρίσκηται ὑπεράνω τοῦ ὁριζομένου καὶ ἀκριβῶς τοῦτο δὲν συμβαίνει μὲ τὸν ἄνθρωπον τοὐλάχιστον εἰς τὸ προκείμενον ζήτημα.

Ὁ Ἰωάννης λέγει (α' 4): «Ἐν αὐτῷ (δηλ. τῷ Χριστῷ) ἦτο ζωὴ» καὶ προσθέτει «ἡ ζωὴ ἦτο τὸ φῶς τῶν ἀνθρώπων». Ἔπειτα εἶπεν: «Ἐγὼ εἶμαι τὸ φῶς τοῦ κόσμου» καὶ «Ἐγὼ εἶμαι ἡ ζωὴ» (ιδ' 6, η' 12). Ἐφ' ὅσον λοιπὸν ὁ Χριστὸς ἦτο ἀδύνατον νὰ κρατῆται ὑπὸ τοῦ θανάτου. Ταῦτα ἔχων ὑπ' ὄψει ὁ Πέτρος, κατὰ τὴν ἡμέραν τῆς Πεντηκοστῆς, ὁμιλῶν εἰς τὰ πρωτοφανῆ ἐκεῖνα πλήθη, ἔλεγεν: «Δὲν ἦτο δυνατὸν νὰ κρατῆται ὑπὸ τοῦ θανάτου» (Πράξ. β' 24).

Ποῖος δύναται νὰ περιορίσῃ τὴν ζωήν;

Λάβετε ἕνα κόκκον σίτου καὶ ρίψατέ τον εἰς τὴν γῆν· μετ' ὀλίγον ὁ κόκκος ἐκεῖνος θὰ βλαστήσῃ. Στρέψατε τὸ βλέμμα σας πρὸς τὴν φύσιν — ὅλα τὰ δένδρα καὶ τὰ φυτά, τὰ ὁποῖα πρὸ ὀλίγων μηνῶν ὑπὸ τὴν παγετώδη ἐπίδρασιν τοῦ χειμῶνος ἐφαίνοντο ὡς νεκρά, σήμερον ἀρχίζουν νὰ δεικνύουν σημεῖα ζωῆς· καὶ ἡ νεκρὰ φύσις ζωογονεῖται, αὐξάνει, ὀργᾷ, καρποφορεῖ, διότι ἔχει ἐν ἑαυτῇ ζωήν.

Γεννᾶται ἓν βρέφος καὶ τὸ πρῶτον σημεῖον τῆς ζωῆς, τὸ ὁποῖον ἐκδηλοῦται εἰς αὐτό, εἶναι τὸ κλάμμα, τὸ ὁποῖον ἀνυπομόνως περιμένουν οἱ οἰκεῖοι διὰ νὰ πεισθοῦν περὶ τῆς ζωῆς αὐτοῦ. Εἰς πᾶσαν ἄλλην περίπτωσιν τὸ κλάμμα τοῦτο θὰ ἦτο μία ἀδυναμία· εἰς τὴν παροῦσαν περίπτωσιν ὅμως εἶναι ἡ τρανωτέρα ἀπόδειξις τῆς ζωῆς. Ἡ ζωὴ δύναται νὰ ἐξασθενήσῃ, δύναται νὰ λυγίσῃ πρὸς στιγμήν,

πλὴν οὐδέποτε ὑποχωρεῖ οὔτε κάμπτεται. Ὁ Χριστός, ἡ ζωή, ὑπέστη ὅλας τὰς ἐπιθέσεις, ὅλας τὰς προσβολὰς καὶ ὡς κορύφωμα ὅλων τὸν θάνατον. Οἱ ἐχθροί του πρὸς στιγμὴν ἐνόμισαν ὅτι ὑπερίσχυσαν καὶ ἠλάλαξαν ὅταν τὸν εἶδον κρεμάμενον ἐπὶ τοῦ Σταυροῦ· ἀλλὰ πολὺ γρήγορα ἠναγκάσθησαν μὲ ψευδεῖς διαδόσεις νὰ συγκρατήσουν τὸν λαόν, λέγοντες ὅτι οἱ μαθηταί του ἐλθόντες διὰ νυκτὸς ἀφήρεσαν τὸ σῶμα αὐτοῦ ἐκ τοῦ τάφου· ἡ πραγματικότης ὅμως ἦτο ἐκείνη, τὴν ὁποίαν οἱ ἄγγελοι μετέδωκαν—ὅτι ὁ ζῶν δὲν εὑρίσκετο μεταξὺ τῶν νεκρῶν—καὶ τὴν ὁποίαν προτοῦ νὰ τὴν ἀνακηρύξουν οἱ ἄγγελοι, αὐτοὶ ἐκ τῶν πραγμάτων καὶ ἐξ αὐτοψίας ἔμαθον, ὅταν οἱ στρατιῶται καὶ οἱ ὑπηρέται των τοὺς ἐπληροφόρησαν, ὅτι τὸ σῶμα τοῦ Ἰησοῦ δὲν ὑπῆρχε πλέον ἐντὸς τοῦ τάφου. Ὁ ζῶν δὲν εὑρίσκετο μεταξὺ τῶν νεκρῶν· καὶ ὁ Χριστὸς δὲν ἦτο ἁπλῶς ὁ ζῶν, ἀλλὰ καὶ ὁ ζωογονῶν—ὁ δίδων ζωήν, ἡ πηγὴ τῆς ζωῆς. Ἐὰν ἐκεῖνο τὸ ὁποῖον ἔχει ζωὴν δὲν ἀποθνήσκει, πόσον μᾶλλον ἐκεῖνος, ὁ ὁποῖος εἶναι ἡ ζωή, εἶναι ζῶν.

Δεύτερον. Ζωή, ἡ ὁποία θυσιάζεται δι' ἄλλους, δὲν ἀποθνήσκει ἢ ἀπόλλυται.

Οἱ ἥρωες τοῦ 1821, καίπερ ἀποθανόντες, εἶναι ἀείποτε ζωντανοὶ εἰς τὴν μνήμην, εἰς τὴν καρδίαν, εἰς τὴν ψυχήν μας, διότι τὸ ἔργον τῆς ζωῆς των εἶναι ἡ ἐλευθερία, μὲ τὴν ὁποίαν ἐπροίκισαν τὴν πατρίδα μας. Οὐδεὶς δύναται νὰ λησμονήσῃ τὸ ἔργον των, τὴν ἐπιτυχίαν των, ἡ ὁποία εἰς τοὺς συγχρόνους των ἐφαίνετο ὡσεὶ ἀποτυχία, διότι ἕκαστος αὐτῶν κατελήφθη ὑπὸ τοῦ θανάτου. Ἐν τούτοις τὸ ἔργον αὐτῶν ζῇ καὶ ὑπάρχει καὶ ἡμεῖς δρέπομεν τοὺς καρπούς αὐτοῦ, διότι ἦτο ἔργον αὐτοθυσίας.

Ὁ Χριστὸς — ἡ ζωὴ — δὲν εἶναι ὁ ἥρως ἑνὸς τόπου ἢ λαοῦ, τοῦ ὁποίου ἡ ἀκτὶς τῆς ἐνεργείας νὰ μὴ φθάνῃ πέραν ἑνὸς ὡρισμένου ὁρίου, ἀλλ' εἶναι ὁ ἥρως, ὅστις ἐν τῇ παλάμῃ του συνεκράτει τὰ σύμπαντα καὶ ὑπὲρ τοῦ σύμπαντος λογικοῦ κόσμου, τοῦ εὑρισκομένου ὑπὸ τὸ κράτος μιᾶς κατάρας, ἑνὸς θανάτου ἠθικοῦ καὶ πνευματικοῦ, προσέφερεν Ἑαυτόν, οὐχὶ ἐξ ἀνάγκης τινὸς ἐξωτερικῆς, ἀλλ' ἑκουσίως καὶ ἐκ στοργῆς πρὸς τὰ πλάσματά Του, διὰ τὰ ὁποῖα ἐφόρεσε τὴν σάρκα μας μόνον καὶ μόνον διὰ νὰ πολεμήσῃ στῆθος πρὸς στῆθος ἐναντίον τῶν χιλίων κακῶν, τὰ ὁποῖα ἡ ἁμαρτία συνεσώρευσε κατὰ τοῦ ἀνθρώπου καὶ μὲ τὰ ὁποῖα ὑπέσκαψε τὰ θεμέλια τῆς ὑποστάσεώς Του.

Ὁ Χριστός, οὕτως ὑπὲρ τῆς ἀνθρωπότητος προσενεγκὼν Ἑαυτόν, οὐ μόνον ζῇ εἰς τὰς καρδίας καὶ τὴν ζωὴν ἐκείνων, οἱ ὁποῖοι τὸν ἀπεδέχθησαν καὶ τὸν ἠκολούθησαν καὶ τὸν ὑπηρέτησαν, ἐκ παντὸς λαοῦ καὶ φυλῆς καὶ γένους, ἀλλά, θανατωθεὶς ὑπὸ τῶν στοιχείων τοῦ σκότους καὶ τῶν ἐνεργειῶν ὡρισμένης θηριώδους διανοητικότητος ἀνθρώπων, ἀνέστη ἐκ τῶν νεκρῶν — ἀνέζησε τριήμερος — διότι ἀκριβῶς δὲν ἦτο δυνατὸν νὰ κρατῆται δέσμιος ὑπὸ τῶν δεσμῶν τοῦ θανάτου, ἐπειδὴ Αὐτὸς εἶναι ὁ Ἀρχηγὸς τῆς ζωῆς, ὅστις καὶ δὲν ἐφείσθη Ἑαυτοῦ, ἀλλὰ προσέφερεν Ἑαυτὸν ὑπὲρ τῆς ζωῆς ὁλοκλήρου τῆς ἀνθρωπότητος. Αὐτὸ τοῦτο ἡ ἐπὶ δύο χιλιάδας ἐτῶν περίπου προσπάθεια τῆς ἀνθρωπότητος νὰ λησμονήσῃ ἢ νὰ ἐξηγήσῃ τὸ γεγονὸς τῆς Ἀναστάσεως τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ εἶναι ἡ μεγαλειτέρα ἀπόδειξις καὶ ἡ τρανωτέρα μαρτυρία, ὅτι ὁ ζῶν δὲν εὑρίσκεται μεταξὺ τῶν νεκρῶν, ἑπομένως τὸ ἐρώτημα τῶν ἀγγέλων: «Τί ζητεῖτε τὸν ζῶντα μετὰ τῶν νεκρῶν;»

ἦτο καὶ εἶναι δικαιολογημένη, διότι διακηρύττει ἓν γεγονός, μίαν ἀλήθειαν, μίαν βεβαιότητα, μίαν πραγματικότητα.

Πῶς ἦτο δυνατὸν ἡ ζωὴ ἐκείνη, ἡ ὁποία περὶ τῶν σταυρωτῶν αὐτῆς ἔλεγεν: «Ἄφες αὐτοῖς, οὐ γὰρ οἴδασι τί ποιοῦσι», εἰς δὲ τὸν ἕτερον τῶν συσταυρωθέντων κακούργων ἔλεγε: «Σήμερον μετ' ἐμοῦ ἔσῃ ἐν τῷ παραδείσῳ», πῶς ἦτο δυνατὸν νὰ κρατῆται ἐν τῷ τάφῳ;

Τρίτον. Ζωή, ἡ ὁποία εἶναι ἡ πνευματικὴ καὶ ἠθικὴ ἀνάστασις τῆς ἀνθρωπότητος, δὲν εἶναι δυνατὸν νὰ κρατῆται ὑπὸ τοῦ θανάτου.

Σήμερον, μετὰ χίλια ἐννεακόσια ἔτη, καλλίτερον πάσης ἄλλης ἐποχῆς ἐννοοῦμεν τὴν σημασίαν τῆς ἀνωτέρω ἀληθείας.

Ἂν ὑπάρχῃ τι εὐγενὲς αἴσθημα εἰς τὸν κόσμον, ἂν ὑπάρχῃ φιλανθρωπία τις ἀνυστερόβουλος, ἂν ὑπάρχῃ αὐτοθυσία ἐν τῷ κόσμῳ, ἂν δυνάμεθα σήμερον νὰ καυχώμεθα διὰ κάποιαν παγκοσμίαν προσπάθειαν πρὸς ἄρσιν τοῦ ἀλληλοσπαραγμοῦ τῆς ἀνθρωπότητος, ἂν ὑπάρχῃ καμμία φροντὶς καὶ καμμία προσπάθεια πρὸς βελτίωσιν τῶν συνθηκῶν τῆς ζωῆς πάσης κοινωνικῆς τάξεως, πάντα ταῦτα ὀφείλονται εἰς τὴν ἐπίδρασιν τῆς ζωῆς ἐκείνων τῶν ἀνθρώπων, οἵτινες, συναισθανθέντες τὴν σωτήριον ἐνέργειαν τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ εἰς τὴν ζωήν των—δηλ. συναναστάντες μετὰ τοῦ Χριστοῦ, ἀντλήσαντες ζωὴν ἐκ τῆς ζωῆς Αὐτοῦ καὶ ἀποκηρύξαντες πάντα ἐγωϊσμὸν καὶ πᾶν ἐγωπαθὲς ἔνστικτον μιᾶς κατηραμένης καὶ ὑπὸ τῆς ἁμαρτίας μολυνθείσης ζωῆς, ἠδυνήθησαν νὰ προσφέρωσι μίαν οἱανδήποτε μικρὰν ἢ μεγάλην ὑπηρεσίαν εἰς τὴν ἀνθρωπότητα.

Πρέπει νὰ κατανοηθῇ ἅπαξ διὰ παντός, ὅτι Ἐκεῖνος, ὅστις δὲν ἦτο δυνατὸν νὰ κρατῆται ὑπὸ τῶν δεσμῶν τοῦ θανάτου, ἀλλ' ἀνέστη ἐκ τῶν νεκρῶν καὶ ζῇ διὰ νὰ βασιλεύῃ καὶ κυριαρχῇ ἐπὶ τῶν καρδιῶν καὶ τῶν συνειδήσεων τῶν ἀνθρώπων, ἀποτελεῖ μίαν ἀδιαφιλονείκητον πραγματικότητα, καὶ εἶναι τὸ μόνον οὐράνιον καὶ θεῖον στοιχεῖον, τὸ ὁποῖον δύναται βαθμηδὸν καὶ κατ' ὀλίγον νὰ μεταβάλλῃ τὴν ζοφώδη νύκτα τῆς ἁμαρτίας, ἀδιαφορίας, ἐκφυλισμοῦ, ἐγωπαθείας καὶ ἰδιοτελείας, εἰς μίαν ἡμέραν ἁγνότητος, καθαρότητος, ἀνιδιοτελείας καὶ εἰλικρινοῦς ἐνδιαφέροντος ὑπὲρ τῶν ὁμοίων ἡμῶν ἀνθρώπων. Τὰ μὲν εἶναι ἔργα τοῦ σκότους καὶ τοῦ πονηροῦ κόσμου, τὸ δὲ ἀπόρροια τῆς ζωογόνου ἐνεργείας τοῦ Ἀναστάντος Χριστοῦ ἐν τῇ ψυχῇ τοῦ πιστοῦ.

Ὅπως πρέπει ὁ Χριστὸς νὰ γεννηθῇ εἰς πᾶσαν καρδίαν καὶ νὰ συναυξηθῇ ἐν αὐτῇ, οὕτω δέον ν' ἀναστηθῇ καὶ νὰ συναναστήσῃ πάντα ἠθικῶς νεκρόν, πνευματικῶς πτῶμα, καὶ νὰ φέρῃ αὐτὸν εἰς τὴν καινότητα τῆς ζωῆς τῶν τέκνων τοῦ Θεοῦ.

«Τί ζητεῖτε τὸν ζῶντα μετὰ τῶν νεκρῶν;» εἶπον οἱ ἄγγελοι. Τὴν ἐρώτησιν ταύτην ἀποτείνω, πρὸς σέ, ἀναγνῶστα. Ποῦ ζητεῖς τὸν ζῶντα Χριστόν; Μήπως ἐντὸς ξηρῶν καὶ νεκρῶν τύπων; Μήπως μεταξὺ τῶν νεκρῶν; Μήπως ἐντὸς κανενὸς τάφου; Δὲν εἶναι ἐκεῖ. Μὴ τὸν ζητῇς ἐκεῖ. Σάβανα καὶ σουδάρια καὶ προσκεφάλαια θὰ εὕρῃς ἐντὸς τοῦ τάφου, ἀλλὰ τὸν ἀναστάντα Χριστὸν—τὴν ζωὴν—οὐδέποτε.

Εἴθε ὁ ἀναστὰς Χριστὸς—ἡ ζωὴ—νὰ σὲ ἀνακαινίσῃ εἰς νέαν ἐν αὐτῷ ζωήν. Ἀμήν.

Π. Γ. Λογγινίδης

ΤΙ ΝΑ ΚΑΜΩ ΤΟΝ ΧΡΙΣΤΟΝ;

«Λέγει πρὸς αὐτοὺς ὁ Πιλάτος: Τί λοιπόν νὰ κάμω τὸν Ἰησοῦν τὸν λεγόμενον Χριστόν;»
(Ματθ. κζ' 22).

Τὴν ἐρώτησιν ταύτην ἀπέτεινεν ὁ Πιλάτος εἰς τὸν ἔξωθεν τοῦ δικαστηρίου ἱστάμενον ὄχλον, ὅστις ἐπέμενε ζητῶν παρ' αὐτοῦ νὰ τοῖς ἀπολύσῃ τὸν Βαραββᾶν, διστάζων, ὡς φαίνεται, νὰ συμμορφωθῇ πρὸς τὴν αἴτησιν αὐτῶν τοῦ νὰ παραδώσῃ τὸν Ἰησοῦν πρὸς σταύρωσιν.

Ὁ Πιλάτος ὁμολογουμένως ἦτο ἄνθρωπος ὠμὸς καὶ τραχύς, τύραννος σκληρὸς καὶ αἱμοχαρής, μὴ διστάζων ν' ἀφαιρέσῃ τὴν ζωὴν τῶν ἀνθρώπων ὁσάκις ἐπρόκειτο νὰ ἐπιτύχῃ ἰδιοτελῆ τινα σκοπόν, ὅπως ἔπραξεν εἰς τὴν περίστασιν τῶν Γαλιλαίων ἐν αὐτῷ τῷ ναῷ, ἀναμίξας τὸ αἷμα αὐτῶν μὲ τὰς θυσίας αὐτῶν.

Ἦτο ἄνθρωπος ἄπιστος καὶ ἄνευ ἀρχῶν, ὡς τοῦτο καταφαίνεται ἐκ τῆς ἀπαντήσεως, ἣν ἔδωκεν εἰς τὸν Χριστόν, εἰπόντα ὅτι ἦλθεν εἰς τὸν κόσμον ἵνα μαρτυρήσῃ περὶ τῆς ἀληθείας: «Τί εἶναι ἀλήθεια;»

Ἐν τῇ περιστάσει ὅμως ταύτῃ βλέπομεν αὐτὸν διστάζοντα νὰ παραδώσῃ τὸν Ἰησοῦν εἰς τὰς χεῖρας τῶν ἐχθρῶν αὐτοῦ. Τὸ ζήτημα ἑπομένως ἐγείρεται τίς ἡ αἰτία, ποῖος ὁ λόγος τοῦ τοιούτου δισταγμοῦ;

Ὁ λόγος τούτου ἔγκειται εἰς τὴν σύμπτωσιν διαφόρων γεγονότων, ἕκαστον τῶν ὁποίων εἶχεν ἰδιαιτέραν ἐπίδρασιν ἐπὶ τοῦ Πιλάτου, τὸ δὲ σύνολον αὐτῶν ἐπενήργησεν, ὥστε τὸν ἔκαμε νὰ σταματήσῃ καὶ νὰ διστάζῃ.

Καὶ πρῶτον μὲν ὁ *ἰδιόρρυθμος χαρακτὴρ* τοῦ Χριστοῦ. Μικρά τις ἀνάκρισις ἤρκεσε νὰ καταδείξῃ αὐτὸν ἀθῷον τοῦ προσαπτομένου εἰς αὐτὸν ἐγκλήματος. Ἀλλ' ἐκ τῆς βραχείας ἐκείνης ἀνακρίσεως ἄλλα τινά, πλὴν τῆς ἀθῳότητος αὐτοῦ, ἦλθον εἰς φῶς.

Ὁ Χριστὸς ἐπεδείξατο τοιαύτην ἀξιοπρεπῆ ὑπομονὴν καὶ ὑψηλοφροσύνην, ὁμοίαν τῆς ὁποίας ὁ Πιλάτος οὐδέποτε εἶχεν ἴδει, αἱ δ' ἀποκρίσεις Του εἴς τινας ἐρωτήσεις ὑπεδείκνυον κἄτι τι ὑψηλότερον καὶ εὐγενέστερον οἱασδήποτε ἰδέας προερχομένης ἐκ τῆς ὑψίστης ἀνθρωπίνης φιλοσοφίας. Τούτου ἕνεκεν ὁ Πιλάτος, ὅστις ἦτο λίαν ἐντριβὴς εἰς τὰ τοῦ κόσμου, δὲν ἠδύνατο νὰ θεωρήσῃ Αὐτὸν ὡς κοινὸν κατηγορούμενον.

Ὁ Χριστὸς δὲν ἦτο ἄνθρωπός τις φανατικός, οὐδὲ ὀπαδὸς Ἰουδαϊκῆς ἢ Ἑλληνικῆς φιλοσοφικῆς σχολῆς ἢ αἱρέσεως, ἀλλ' ἀρχηγὸς θρησκείας, ἥτις δὲν ἦτο ἐκ τοῦ κόσμου. «Ἡ βασιλεία ἡ ἐμή», εἶπεν εἰς τὸν Πιλάτον, ἐρωτήσαντα Αὐτὸν ἂν ἦτο βασιλεύς, «δὲν εἶναι ἐκ τοῦ κόσμου τούτου». Ἦτο διδασκαλία, ἥτις ἔφερε τοὺς πλησιάζοντας Αὐτὸν εἰς ἐπαφὴν μετὰ τοῦ ἀοράτου. Ὑπῆρχε δ' ἐν Αὐτῷ ὕψος καὶ εὐγένεια, ἅτινα ὑπερύψουν αὐτὸν ὑπεράνω τῶν παθῶν καὶ τοῦ θορύβου τοῦ ἔξωθεν κατ' αὐτοῦ καταβοῶντος ὄχλου.

Πιθανὸν ὁ Πιλάτος νὰ μὴ ἠδύνατο νὰ τὸ περιγράψῃ, εἶναι ὅμως φανερὸν ὅτι θὰ συνῃσθάνετο, ὅτι ἐν τῷ ἀνθρώπῳ ἐκείνῳ ἐνυπῆρχε κἄτι τι ἐξαιρετικόν, δια-

κρίνον αὐτὸν ἀπὸ παντὸς ἄλλου ἀνθρώπου, τὸν ὁποῖον εἶχεν ἴδει ποτε. Τὸ κἄτι δὲ τοῦτο τὸν ἠνάγκαζε νὰ δεικνύῃ ἰδιαίτερον ***ἀσύνηθες ἐνδιαφέρον ὑπὲρ αὐτοῦ.***

Πρόσθες πρὸς ταῦτα καὶ τὸ παράξενον ἐκεῖνο μήνυμα, ὅπερ ἡ σύζυγός του τῷ ἔπεμψε, λέγουσα: «Ἄπεχε ἀπὸ τοῦ δικαίου ἐκείνου, διότι πολλὰ ἔπαθον σήμερον κατ' ὄναρ δι' αὐτόν», πρέπει εἰς τοὺς καιροὺς ἐκείνους τοῦ πνευματικοῦ σκότους καὶ τῆς δεισιδαιμονίας (διότι τὰ δύο ταῦτα πάντοτε συμβαδίζουν καὶ συνυπάρχουν), πρέπει, λέγω, νὰ ἐπέδρασε λίαν παραδόξως ἐπὶ τοῦ πνεύματος τοῦ Πιλάτου.

Προσέτι, εἰς τὴν περίστασιν ταύτην φαίνεται ὡς νὰ ἐνήργει τὸ εἱμαρμένον. Ὁ Πιλάτος ἐντέχνως ἐζήτησε ν' ἀπαλλαχθῇ τῆς εὐθύνης αὐτοῦ καὶ νὰ ἐπιρρίψῃ αὐτὴν ἐπὶ τὸν Ἡρώδην, πέμψας τὸν Ἰησοῦν πρὸς αὐτόν, πρὸς ἐξέτασιν. Ἀλλ' ὁ πανοῦργος ἐκεῖνος ἡγεμὼν δὲν συνελήφθη εἰς τὴν παγῖδα ταύτην τοῦ Πιλάτου, διότι ἐξετάσας τὸν Ἰησοῦν ἐξαπέστειλεν ὀπίσω πρὸς τὸν Πιλάτον, μὴ θελήσας νὰ ἀναλάβῃ ἐφ' ἑαυτὸν τὴν εὐθύνην τῆς ἐκδόσεως αὐτοῦ εἰς θάνατον.

Ἐπὶ τέλους ἀπελπισθεὶς ὁ Πιλάτος πανταχόθεν, κατέφυγεν εἰς τὸ ἔσχατον μέσον, ὅπερ τῷ ἀπέμενεν, ἵνα ἐξέλθῃ τῆς δυσκόλου θέσεως, εἰς ἣν εὑρίσκετο—εἰς τὸ δικαίωμα δηλ., τὸ ὁποῖον ὁ ἡγεμὼν τῆς Ἰουδαίας εἶχε, τοῦ νὰ ἀπολύῃ κατὰ τὴν ἑορτὴν τοῦ Πάσχα χάριν τοῦ λαοῦ ἕνα ἐκ τῶν καταδίκων, ὅν τινα ἤθελον. Ἀλλὰ καὶ εἰς τοῦτο ἀπέτυχε, διότι οἱ ἀρχιερεῖς καὶ οἱ γραμματεῖς παρέπεισαν τὸν ὄχλον νὰ ζητήσωσι τὸν Βαραββᾶν, ἄνθρωπον κρατούμενον διὰ φόνον καὶ στάσιν.

Ἐξ ὅλων τούτων ἐγένετο καταφανὲς εἰς αὐτόν, ὅτι εἶχε νὰ ἀντιμετωπίσῃ μόνος τὴν περίστασιν ταύτην. Καίπερ δὲ καλῶς γνωρίζων ὅτι ὁ ζῆλος, τὸν ὁποῖον οἱ Ἰουδαῖοι ἐπεδείκνυον ὑπὲρ τοῦ Καίσαρος ἦτο προσποιητός, εἶχε δὲ πεισθῆ καὶ καθ' ἑαυτόν, ὅτι διὰ φθόνον εἶχον παραδώσει τὸν Ἰησοῦν εἰς αὐτόν, ὅμως ἐδίστασε πάλιν καὶ ἐφοβεῖτο νὰ πράξῃ τὸ δίκαιον, ἤτοι νὰ ἀπολύσῃ αὐτόν.

Ἐδίσταζε καὶ ἐφοβεῖτο νὰ πράξῃ τοῦτο, διότι οἱ Ἰουδαῖοι φανερὰ τὸν ἠπείλησαν εἰπόντες, «Ἐὰν τοῦτον ἀπολύσῃς, δὲν εἶσαι φίλος τοῦ Καίσαρος, διότι πᾶς ὅστις κάμνει ἑαυτὸν βασιλέα δὲν εἶναι φίλος τοῦ Καίσαρος».

Ἀλλὰ διατί μία τοιαύτη ἀπειλή, προερχομένη ἀπὸ λαοῦ ταραχοποιοῦ καὶ ἐχθρικῶς πρὸς τοὺς Ρωμαίους διακειμένου, νὰ ταράξῃ ἡγεμόνα, ὁποῖος ἦτο ὁ Πιλᾶτος καὶ νὰ τὸν κάμῃ νὰ διστάζῃ καὶ ἐπὶ τέλους νὰ ὑποχωρήσῃ εἰς τὰς ἀδίκους ἀπαιτήσεις τοῦ ὄχλου, ἐκδίδων ἄνομον ἀπόφασιν κατὰ ἀθῴου ἀνθρώπου; Δὲν ἠδύνατο ἆρά γε νὰ ἀποδείξῃ αὐτοὺς ὑποκριτὰς καὶ ψεύστας καὶ νὰ τοὺς ἀποδιώξῃ τοῦ δικαστηρίου, ὅπως ἔπραξεν ὁ Γαλλίων ἐν Κορίνθῳ;

Βεβαίως ἄλλος τις ἐναρετώτερος καὶ δικαιότερος τοῦ Πιλάτου ἠδύνατο. Ἀλλ ὁ Πιλάτος εἶχε διαπράξει πράγματα, τὰ ὁποῖα ἐρχόμενα εἰς τὸ φῶς — εἰς γνῶσιν τοῦ Αὐτοκράτορος — τὸν ἠπείλουν μὲ ἀπώλειαν τῆς θέσεώς του, μὲ αἰσχύνην, μὲ ἐξορίαν καὶ πολὺ πιθανὸν καὶ μὲ θάνατον. Ἡ δὲ σκέψις αὕτη τῷ ἐνέπνεε τρόμον καὶ τὸν ἔκαμε νὰ ἐνδώσῃ ἐπὶ τέλους εἰς τὸν ἄδικον θάνατον ἀνθρώπου ὁμολογουμένως ἀθῴου. Ἐὰν ἠδύνατο ν' ἀπολύσῃ τὸν Χριστὸν χωρὶς νὰ δυσαρεστήσῃ τοὺς Ἰουδαίους, θὰ τὸ ἔπραττε προθύμως. Ἀλλ' ἐὰν ἀπολύων αὐτὸν ἔμελλε νὰ ἐπισύρῃ ἐναντίον ἑαυτοῦ τὴν λύσσαν τῶν Ἰουδαίων, προτιμότερον ἦτο ὁ Χριστὸς νὰ θανατωθῇ.

Ἡ ἔνοχος αὐτοῦ συνείδησις τὸν κατέστησε δειλόν, καθ' ἣν στιγμὴν ὤφειλε νὰ ἐπιδείξῃ θάρρος καὶ γενναιότητα. Εἶχε φθάσει μέχρι τοῦ σημείου ἐκείνου, ὅπου παρέκκλισις πρὸς τὰ δεξιὰ ἢ τὰ ἀριστερὰ ἦτο ἀδύνατος. Ἔπρεπε νὰ ἀντιμετωπίσῃ τὸ δίλημμα τοῦτο κατὰ μέτωπον καὶ νὰ νικήσῃ ἢ νὰ ὀπισθοχωρήσῃ καὶ σωθῇ δι' ἐπαισχύντου φυγῆς, ἂν ἠδύνατο. Ἐξελέξατο δὲ τὸ δεύτερον καὶ ἐσώθη μὲν πρὸς καιρόν, ἀλλ' οὐχὶ καὶ μέχρι τέλους, διότι κατηγορηθεὶς ἐπὶ τέλους ὑπὸ τῶν Ἰουδαίων διὰ τὰς παρανομίας του, ἀπώλεσε τὴν θέσιν του καὶ ἐξορισθεὶς εἰς Βιέννην τῆς Γαλλίας ἐτερμάτισε τὴν ἀθλίαν αὐτοῦ ζωὴν δι' αὐτοκτονίας.

Ὁποῖον διδακτικὸν μάθημα δι' ἕκαστον ἡμῶν, ἀδελφοί, παρέχει ἡ περίστασις αὕτη τοῦ Πιλάτου! Οἱ ἄνθρωποι φαντάζονται ὅτι δύνανται νὰ ζοῦν ὅπως θέλουν, ἐλπίζοντες ὅτι οὐδέποτε θὰ κληθοῦν νὰ δώσουν λόγον τῶν πεπραγμένων ἐν τῇ παρούσῃ ζωῇ, εἴτε μὴ πιστεύοντες εἰς ἄλλην μέλλουσαν ἢ τοὐλάχιστον ἐλπίζοντες ὅτι εἰς κατάλληλόν τινα στιγμὴν θὰ μετανοήσουν καὶ θὰ στραφοῦν πρὸς τὸν Θεόν. Ἀλλ' ἀγνοοῦν ὅτι τὸ παρὸν εἶναι ὁ ὅρος τοῦ μέλλοντος, ὅτι δηλ. τὸ μέλλον ἐξαρτᾶται ἐκ τοῦ παρόντος, καὶ ὅτι τὸ παρὸν κακῶς δαπανώμενον καθιστᾷ ἀδύνατον εἰς τὸν ἄνθρωπον νὰ πράξῃ τὸ καλὸν ἐν τῷ μέλλοντι.

Ὁ ἀμελῶν ἢ παραβαίνων τοὺς νόμους τῆς ὑγιεινῆς πᾶσαν ἡμέραν, ζῶν ἐν ἀκρασίᾳ καὶ ἀσωτείᾳ, καθιστᾷ βέβαιον τὸν θάνατον αὐτοῦ, ὅταν πυρετὸς ἢ ἄλλη τις ὁπωσοῦν ὀξεῖα νόσος ἤθελε τὸν προσβάλει, διότι διὰ τῶν καταχρήσεων αὐτοῦ ὑποσκάπτει τὰ θεμέλια τοῦ ὀργανισμοῦ αὐτοῦ καὶ καθιστᾷ αὐτὸν ἀνίκανον ν' ἀντιστῇ κατὰ τῆς νόσου.

Οὕτως ἔχει καὶ μὲ τὸν περιφρονοῦντα ἢ καταπατοῦντα τὴν ἠθικὴν ἐν τῇ ζωῇ αὐτοῦ· προετοιμάζει δι' ἑαυτὸν βέβαιον πνευματικὸν θάνατον—βεβαίαν ἠθικὴν καταστροφήν.

Ἡ ἐπιρροὴ τῆς καθημερινῆς ἡμῶν ζωῆς **ὁρίζει ἀσφαλῶς** τὴν μέλλουσαν τύχην μας καὶ ἐν τῇ παρούσῃ ζωῇ. Ἂς πράττωμεν λοιπὸν ἕκαστος πάντα ὡς ἐνώπιον τοῦ Θεοῦ καὶ θέλομεν εἶσθαι ἀσφαλεῖς ἐν πάσαις ταῖς μετέπειτα περιστάσεσι τῆς ζωῆς ἡμῶν.

Ἂς λάβωμεν οἱ πάντες, ἰδίως οἱ νέοι, σωτήριον ἐκ τῆς ἱστορίας ταύτης τοῦ Πιλάτου μάθημα, ἂν θέλωμεν νὰ μὴ εὑρεθῶμεν καὶ ἡμεῖς εἰς δύσκολον θέσιν ὡς πρὸς τὴν ἐπιτέλεσιν τοῦ καθήκοντος ἡμῶν ἐν τῷ μέλλοντι, ἕνεκα ἐνοχῆς τινος ἐν τῷ παρόντι. Ἂς προσέχωμεν, ἐν ἄλλαις λέξεσι, νὰ μὴ πράττωμέν τι τώρα, τὸ ὁποῖον ἤθελε γείνει ἐμπόδιον εἰς τὴν ἐκτέλεσιν καθήκοντός τινος ἐν τῷ μέλλοντι. Διὰ τῆς παρούσης ἡμῶν διαγωγῆς ἢ περιτυλίσσομεν περὶ τὸν τράχηλον ἡμῶν σχοινίον, ὅπερ θὰ κρατῇ ἡμᾶς δεδεμένους, καθ' ἣν στιγμὴν ἐπιθυμοῦμεν νὰ ἐνεργήσωμεν ἐλευθέρως, ἢ μορφώνομεν καὶ ἐνισχύομεν ἐν ἡμῖν χαρακτῆρα, ὅστις θέλει θριαμβεύσει κατὰ παντὸς πειρασμοῦ ἐν τῷ μέλλοντι.

Ἐὰν ἡ ἀδυναμία ἦναι ἀθλιότης, ἡ ἐνοχὴ βεβαίως εἶναι ἀδυναμία, συνεπαγομένη τρομερὰν ἀθλιότητα.

Φυλάττεσθε λοιπόν, ἀγαπητοὶ νέοι, ἀπὸ τοῦ κινδύνου τούτου· πρὸ πάντων δὲ προσπαθεῖτε νὰ τηρῆτε ἑαυτοὺς καθαρούς. Ἐὰν δὲ ζῆτε οὕτω, τότε ἐν κρισίμῳ τινὶ περιστάσει, ὅταν θὰ ἔχετε ἀνάγκην ὅλης ὑμῶν τῆς ἰσχύος, δὲν θὰ εὑρεθῆτε,

ὡς ὁ Πιλάτος, ἐν νευρικῇ ταραχῇ καὶ δισταγμῷ, καὶ ἐπὶ τέλους δὲν θὰ ἐνδώσητε εἰς τὸν πειρασμόν, ἀλλὰ θὰ δυνηθῆτε νὰ ἀπορρίψητε τὸν πειρασμὸν καὶ νὰ πράξητε ὅ,τι τὸ καθῆκον ἤθελε σᾶς ὑπαγορεύσει.

Πόσον εὐτυχὴς ὁ νέος, τὸν ὁποῖον ἡ νεότης παραδίδει εἰς τὴν ἀνδρικὴν ἡλικίαν μὲ μειδίαμα καὶ μὲ τὴν βεβαιότητα ὅτι καὶ κατ' αὐτὴν θέλει ἐπιτελέσει μετὰ θάρρους ὅλα τὰ καθήκοντα αὐτοῦ! Πόσον εὐτυχὴς ὁ ἀνήρ, τὸν ὁποῖον ἡ ἀνδρικὴ ἡλικία παραδίδει εἰς τὴν γεροντικὴν μὲ μειδίαμα καὶ μὲ τὴν βεβαιότητα, ὅτι καὶ κατ' αὐτὴν θέλει ἐπιτελέσει μετὰ πίστεως καὶ θάρρους πάντα τὰ καθήκοντα αὐτοῦ! Ἀλλ' οὐδεὶς νέος δύναται νὰ μεταβῇ εἰς τὴν ἀνδρικὴν ἡλικίαν, ὑπὸ τοιούτους ὅρους, εἰμὴ ὁ διανύσας τὴν νεότητά του ἐναρέτως, οὐδεὶς δ' ἀνὴρ δύναται νὰ μεταβῇ εἰς τὴν γεροντικὴν ἡλικίαν μετὰ ἀνθηρᾶς φαιδρότητος καὶ ζωηρότητος, εἰμὴ ὁ διελθὼν τὴν ἀνδρικὴν ἡλικίαν ἐν ὑπακοῇ πρὸς τὰς ἐντολὰς τοῦ Θεοῦ.

Ἀλλ' ἐκτὸς τοῦ μεγάλου καὶ πολυτίμου μαθήματος, τὸ παράδειγμα τοῦ Πιλάτου παρέχει εἰς ἡμᾶς καὶ ἕτερον ζήτημα πρὸς σκέψιν, καὶ ἐπὶ τούτου ἐπιθυμῶ νὰ προσθέσω ὀλίγας ἀκροτελευτίους λέξεις.

Ἡ ἐρώτησις, τὴν ὁποίαν ἀπέτεινεν ὁ Πιλάτος εἰς τοὺς Ἰουδαίους, εἶναι ἐρώτησις, ἥτις δύναται νὰ τεθῇ ἐνώπιον καὶ ἡμῶν σήμερον: «Τί, λοιπόν, νὰ κάμω τὸν Ἰησοῦν τὸν λεγόμενον Χριστόν; Πρέπει νὰ τὸν ἀπορρίψω καὶ νὰ ζῶ ὡς ἐὰν δὲν ἤκουσά ποτε τὸ ὄνομα αὐτοῦ; Ἢ πρέπει νὰ τὸν δεχθῶ ὡς τὸν Κύριον ἐξ Οὐρανοῦ ἐν ἀνθρωπίνῃ μορφῇ, νὰ ἐμπιστευθῶ εἰς Αὐτὸν ὡς Σωτῆρά μου καὶ νὰ ὑπακούσω εἰς Αὐτὸν ὡς Βασιλέα μου;» Ἓν ἐκ τῶν δύο πρέπει νὰ πράξῃς, ἀδελφέ μου, διότι μεσαία ὁδὸς δὲν ὑπάρχει οὐδὲ οὐδετερότης ἐπιτρέπεται. «Ὁ μὴ ὢν μετ' ἐμοῦ, εἶναι κατ' ἐμοῦ», εἶπεν ὁ Χριστός, τὸ αὐτὸ δὲ λέγει καὶ ὁ Διάβολος. Καὶ ὅμως πόσοι, ὡς ὁ Πιλάτος, προσπαθοῦν καθ' ἑκάστην ν' ἀποφύγουν τὴν ἀπόκρισιν εἰς τὴν ἐρώτησιν ταύτην, προσπαθοῦντες οὕτω νὰ ἀποφύγουν τὴν εὐθύνην τῆς ἀποκρίσεως ***ναὶ*** ἢ ***ὄχι***.

Εἰς τοὺς τοιούτους λέγω: Ἀδελφοί, ματαίως ζητεῖτε ὑπεκφυγάς, διότι τὴν εὐθύνην σας θὰ τὴν ἔχητε, ὅ,τι δήποτε καὶ ἂν πράξητε. Ἀφοῦ λοιπὸν οὕτως ἔχει τὸ πρᾶγμα, διατί νὰ βασανίζεσθε ὑπὸ τῶν δισταγμῶν, ἐνῷ διὰ μιᾶς γενναίας ἀποφάσεως δύνασθε νὰ ἀποκτήσητε τὴν εἰρήνην καὶ τὴν χαρὰν καὶ τὴν ἱκανοποίησιν, ἥτις προέρχεται ἐκ τῆς θαρραλέας ἐκπληρώσεως τοῦ καθήκοντος; Πιστεύσατε εἰς τὸν Χριστόν, εἰς τὸ μέγα ἐξιλαστήριον ἔργον Αὐτοῦ ὑπὲρ ὑμῶν καὶ πάντων ἀνθρώπων, δεχθῆτε Αὐτὸν ὡς Σωτῆρα καὶ Ὁδηγὸν καὶ Κυβερνήτην τῆς ζωῆς σας.

Στρέψατε τὸ πρόσωπόν σας πρὸς τὸ φῶς καὶ εὐθὺς τὸ σκότος θὰ διαλυθῇ καὶ πάντα θὰ παρουσιασθῶσιν ἐνώπιόν σας σαφῆ καὶ καθαρά.

Ἐκλέξατε τὸν Χριστὸν καὶ θέλετε εὕρει ὅτι ἐκάμετε τὴν καλλίστην ἐκλογὴν διά τε τὰ κοσμικὰ καὶ τὰ αἰώνια συμφέροντά σας.

Ζητήσατε πρῶτον τὴν βασιλείαν τοῦ Θεοῦ καὶ τὴν δικαιοσύνην αὐτοῦ καὶ πάντα τὰ ἐπίγεια θέλουσι σᾶς προστεθῇ. Γένοιτο!

(Ἐκ τῶν καταλοίπων τοῦ Μιχαὴλ Καλοποθάκη).

Η ΜΑΧΑΙΡΑ ΤΟΥ ΠΝΕΥΜΑΤΟΣ

«Ἐπὶ πᾶσι δὲ ἀναλάβετε... τὴν μάχαιραν τοῦ Πνεύματος, ἥτις εἶναι ὁ λόγος τοῦ Θεοῦ».
(Ἐφεσ. Ϛ'. 17).

Ὁ διάσημος ἱεροκῆρυξ Καῖσαρ Μαλὰν ἠρέσκετο νὰ διηγῆται τὸ ἑπόμενον ἐπεισόδιον μιᾶς εὐαγγελιστικῆς του περιοδείας ἐν Γαλλίᾳ.

« Ἐταξείδευα (ἔλεγε) σιδηροδρομικῶς ἀπὸ Παρισίους εἰς Μπορντώ, ὅτε εἰς τὴν Ἀγγουλὲμ ἐμβῆκεν εἰς τὸ διαμέρισμα ὅπου ἤμην, εἷς νέος εὐγενοῦς ἐξωτερικοῦ καὶ καλῆς ὡς ἐφαίνετο κοινωνικῆς τάξεως καὶ ἐκάθησε παραπλεύρως μου.

Συνήψαμεν ὁμιλίαν, καὶ ὅταν ἤκουσεν ὅτι ἠρχόμην κατ' εὐθεῖαν ἐκ Παρισίων, ἠρώτησε μὲ πολὺ ἐνδιαφέρον ἂν εἶχα ἰδεῖ τὸ μελόδραμα τῶν «Οὐγενόττων», τὸ ὁποῖον ἔκαμνε τότε πολὺ θόρυβον εἰς τοὺς Παρισίους.

— «Εἶναι ἀριστούργημα», εἶπεν, «ὅλος ὁ κόσμος ὁμιλεῖ δι' αὐτό. Θὰ ἐμείνατε βεβαίως καταγοητευμένος καὶ σεῖς;»

Εἰς ἀπάντησιν, ἔβγαλα ἐκ τοῦ θυλακίου μου τὴν μικράν μου Ἱερὰν Γραφήν, ἥτις μὲ συνοδεύει παντοῦ.

— «Ἰδού», εἶπον, «ἐδῶ ἔχω τὸ ὅπλον τῶν Οὐγενόττων, τὸ πολυτιμότατον κειμήλιόν των καὶ δὲν χωρίζομαι ἀπ' αὐτὸ ποτέ».

Ὁ νέος ἔλαβεν ἀνὰ χεῖρας τὸ βιβλίον, καὶ μὲ ὕφος ἀπορίας καὶ ποιᾶς τινος περιφρονήσεως εἶπε: «Μά, αὐτὸ εἶναι βιβλίον διὰ τὰς γραίας καὶ διὰ τοὺς πτωχοὺς τὸ πνεῦμα!»

— «Ἐν τούτοις», ἀπήντησα μὲ σοβαρότητα, «ἐγὼ αἰσθάνομαι ὅτι εἶναι βιβλίον πολὺ κατάλληλον δι' ἐμέ, ἂν καὶ δὲν εἶμαι γραία, ἀλλὰ καὶ τολμῶ νὰ πιστεύσω ὅτι δὲν μ' ἐκλαμβάνετε ὡς πτωχὸν τὸ πνεῦμα!»

— «Σᾶς ζητῶ συγγνώμην, κύριε, διὰ τὴν ἀπερίσκεπτόν μου φράσιν», ἀπήντησεν ὁ νέος, «δὲν ἠννόουν ποσῶς νὰ σᾶς προσβάλω. Ἐν τούτοις, θὰ μοὶ ἐπιτρέψητε νὰ σᾶς εἴπω, ἐν πάσῃ εἰλικρινείᾳ, ὅτι μοῦ φαίνεται ἀδύνατον ἄνθρωπος ἀνεπτυγμένος νὰ συνιστᾷ ἓν τοιοῦτον βιβλίον καὶ μάλιστα νὰ πιστεύῃ εἰς αὐτό».

Ἀμέσως δὲ ἤρχισε νὰ ἀπαριθμῇ μὲ πολλὴν ζέσιν καὶ εὐφράδειαν διάφορα ἔργα τοῦ μεγάλου ἀθέου φιλοσόφου Βολταίρου, διὰ τῶν ὁποίων οὗτος προσβάλλει τὸν Υἱὸν τοῦ Θεοῦ καὶ τὴν διδαχὴν Αὐτοῦ. Αἱ περὶ τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ προφητεῖαι, ἡ θαυματουργική Του σύλληψις, ἡ σταύρωσις καὶ ἰδίως ἡ ἀνάστασις Αὐτοῦ—ὅλα ὑπέστησαν τὴν δριμυτάτην πικρόχολον ἐπίθεσιν τοῦ νεαροῦ τούτου Βολταιριστοῦ, ὅστις κατέληξεν εἰς τὸ συμπέρασμα ὅτι ἡ λογικὴ ἀφ' ἑνὸς καὶ τὸ προοδευτικὸν πνεῦμα τοῦ αἰῶνός μας ἀφ' ἑτέρου εἶχον πλέον ὑπερισχύσει ὁριστικῶς τῶν πεπαλαιωμένων μύθων καὶ τῶν προφητειῶν τῆς Ἁγίας Γραφῆς.

Τὸν ἤκουα μὲ ἐνδιαφέρον, χωρὶς νὰ τὸν διακόψω, καὶ αὐτὸς ἐπροχώρει θριαμβευτικῶς, πιστεύων ὅτι μὲ ἀφώπλισε, μὲ ἔπεισεν.

Ἡτοιμαζόμην, εἰς τὸ τέλος, νὰ ἀπαντήσω καὶ ἐγὼ διὰ τῶν καταλλήλων ἐπιχειρημάτων, ἀποδεικνύων τὸ ἀσύστατον τῶν πεπαλαιωμένων θεωριῶν τοῦ

Βολταίρου, ὅτε διῆλθεν ἀστραπιαίως διὰ τῆς μνήμης μου τὸ τοῦ Παύλου: «Τὰ ὅπλα τοῦ πολέμου ἡμῶν δὲν εἶναι σαρκικά, ἀλλὰ δυνατὰ σὺν Θεῷ, πρὸς καθαίρεσιν ὀχυρωμάτων» (Β΄. Κορ. ι΄. 4), καὶ χωρὶς νὰ ἀνασύρω ἐκ τῆς θήκης του τὸ ἀσθενὲς ξίφος τῶν πτωχῶν μου ἀνθρωπίνων γνώσεων, ἔδραξα τὴν «μάχαιραν τοῦ Πνεύματος», τὸν Λόγον τοῦ Θεοῦ. Τοῦ ἀνέγνωσα τὸ χωρίον: «Ἐὰν καὶ ἦναι κεκαλυμμένον τὸ Εὐαγγέλιον ἡμῶν, εἰς τοὺς ἀπολλυμένους εἶναι κεκαλυμμένον, τῶν ὁποίων, ἀπίστων ὄντων, ὁ θεὸς τοῦ κόσμου τούτου ἐτύφλωσε τὸν νοῦν, διὰ νὰ μὴ ἐπιλάμψῃ εἰς αὐτοὺς ὁ φωτισμὸς τοῦ Εὐαγγελίου τῆς δόξης τοῦ Χριστοῦ, ὅστις εἶναι εἰκὼν τοῦ Θεοῦ» (Β΄. Κορινθ. δ΄. 3,4).

— «Ναί, ναί, αὐτὰ λέγει τὸ βιβλίον σας, ἀλλὰ πῶς νὰ τὰ πιστεύσῃ τις, ἀφοῦ δὲν ὑπάρχει μέσον διὰ νὰ τὰ ἐξελέγξῃ;»

Εἰς τοῦτο ἀπήντησα, ἀναγινώσκων ἐκ τοῦ κατὰ Ἰωάννην Εὐαγγελίου, ζ΄. 17, τὸ χωρίον: «Ἐάν τις θέλῃ νὰ πράττῃ τὸ θέλημα Αὐτοῦ, θέλει γνωρίσει περὶ τῆς διδαχῆς, ἐὰν ἦναι ἐκ τοῦ Θεοῦ, ἢ ἂν ἐγὼ λαλῶ ἀπ' ἐμαυτοῦ».

— «Δηλαδή», ὑπέλαβεν ὁ νέος, «ὅλοι οἱ φιλόσοφοι, οἱ λόγιοι — τὸ ἄνθος, ἐνὶ λόγῳ, τῆς διανοουμένης κοινωνίας—εἶναι κατηραμένοι καὶ θὰ ἀπολεσθοῦν, διότι δὲν ἠμποροῦν νὰ πιστεύσουν εἰς αὐτὰ τὰ μυστήρια, διὰ νὰ μὴν εἴπω τὰς βλακείας, τοῦ ἀφανοῦς τούτου συγγράμματος!»

Ἐγώ, ἀναγινώσκων πάντοτε, ἀπήντησα ἐκ τοῦ χωρίου Α΄. Κορ. β΄. 5: «Διὰ νὰ ἦναι ἡ πίστις ὑμῶν οὐχὶ διὰ τῆς σοφίας τῶν ἀνθρώπων, ἀλλὰ διὰ τῆς δυνάμεως τοῦ Θεοῦ». Καὶ ἐκ τοῦ Α΄. Κορ. α΄. 27: «Ἀλλὰ τὰ μωρὰ τοῦ κόσμου τούτου ἐξέλεξεν ὁ Θεὸς διὰ νὰ καταισχύνῃ τοὺς σοφούς, καὶ τὰ ἀσθενῆ τοῦ κόσμου τούτου, διὰ νὰ καταισχύνῃ τὰ ἰσχυρά», καὶ ἐφεξῆς.

«Ὅστις δὲν πιστεύει, εἶναι ἤδη κεκριμένος, διότι δὲν ἐπίστευσεν εἰς τὸ ὄνομα τοῦ μονογενοῦς Υἱοῦ τοῦ Θεοῦ» (Ἰωάν. γ΄. 18). «Ὅστις πιστεύει εἰς τὸν Υἱόν, ἔχει ζωὴν αἰώνιον· ὅστις ὅμως ἀπειθεῖ εἰς τὸν Υἱόν, δὲν θέλει ἰδεῖ ζωήν, ἀλλ' ἡ ὀργὴ τοῦ Θεοῦ μένει ἐπάνω αὐτοῦ» (αὐτόθι 36).

«Ὡραῖα! κύριε», εἶπεν ὁ νέος συνομιλητής μου μὲ δυστροπίαν. «Λοιπόν, ἐρρίφθη δι' ἐμὲ ὁ κύβος, καὶ πιστεύετε ὅτι τὸ πῦρ τῆς αἰωνίας κολάσεως μὲ περιμένει, ἐμὲ καὶ ὅλους ὅσοι δὲν σκέπτονται ὅπως σκέπτεσθε σεῖς; Σᾶς συγχαίρω καὶ εὐχαριστῶ διὰ τὴν φιλάνθρωπον ἀντίληψίν σας!»

— «Φίλτατέ μοι, δὲν τὰ λέγω ἐγὼ αὐτά, ἀλλ' ὁ Θεός, ὁ Πλάστης σας, διὰ τοῦ καλάμου τῶν θεοπνεύστων συγγραφέων», τῷ ἀπήντησα μὲ ἠρεμίαν· «ἐγὼ σᾶς τὰ ἀνέγνωσα μόνον. Καὶ ἂν μοῦ ἐπιτρέψητε, θὰ σᾶς ἀναφέρω ἀκόμη δύο, τὸ τοῦ Ἰωάννου (γ΄. 16): «Τόσον ἠγάπησεν ὁ Θεὸς τὸν κόσμον, ὥστε ἔδωκε τὸν Υἱὸν αὐτοῦ τὸν μονογενῆ, ἵνα πᾶς ὁ πιστεύων εἰς Αὐτὸν μὴ ἀπόλλυται, ἀλλ' ἔχῃ ζωὴν αἰώνιον», καὶ τὸ τῶν Πράξεων (δ΄. 12): «Δὲν ὑπάρχει δι' οὐδενὸς ἄλλου ἡ σωτηρία, διότι οὔτε ὄνομα ἄλλο εἶναι μεταξὺ τῶν ἀνθρώπων δεδομένον, διὰ τοῦ ὁποίου πρέπει νὰ σωθῶμεν». Εὑρίσκετε τίποτε νὰ σᾶς πειράζῃ εἰς τὰς ῥήσεις ταύτας; Δὲν σᾶς φαίνονται ἀπ' ἐναντίας ἔκφρασις τῆς τελειοτάτης καὶ ἀπολύτου φιλανθρωπίας, ἀγάπης καὶ χάριτος;

Ὁ νέος δὲν ἀπήντα πλέον· ἔμεινε σκεπτικός. Τὸ μέτωπόν του ἐπεσκιάσθη·

ἐκάθητο σιωπηλὸς καὶ σύννους ἐπὶ πολύ. Ἡ ὥρα παρήρχετο· ἔφθασεν ἡ νύξ. Ἐνόμισα ὅτι ἴσως ἀπεκοιμήθη, ὅτε αἴφνης ἐστράφη πρὸς ἐμέ.

— «Συγγνώμην, κύριε», εἶπε· «λυποῦμαι πολὺ ὅτι σᾶς ὡμίλησα τόσον ἀγερώχως, καὶ παρακαλῶ νὰ μὲ συγχωρήσητε. Ἀρχίζω νὰ πιστεύω ὅτι ἔχετε δίκαιον καὶ ὅτι ἐγὼ σφάλλομαι. Θὰ ἐπεθύμουν να προμηθευθῶ αὐτὸ τὸ βιβλίον. Ποῦ δύναμαι νὰ τὸ ἀγοράσω;»

— «Περιττή», εἶπον, «εἶναι κάθε αἴτησις συγγνώμης, ἀγαπητὲ κύριε. Θὰ ἤμην πολὺ εὐτυχὴς ἂν ἡ συνομιλία μας αὐτὴ εἶχεν ὡς ἀποτέλεσμα νὰ σᾶς πείσῃ, ὅτι ὁ Λόγος τοῦ Θεοῦ εἶναι ἀνώτερος πάσης γνώμης τῶν φιλοσόφων καὶ τῶν λογίων. Θὰ μοῦ ἐπιτρέψητε, ὅταν φθάσωμεν εἰς Μπορντώ, νὰ φροντίσω ἐγὼ νὰ σᾶς προμηθεύσω μίαν Ἁγίαν Γραφήν».

Τὸ ὑπόλοιπον τοῦ ταξειδίου μας διήλθομεν ἐν συνομιλίᾳ, ἥτις ὑπῆρξεν ἐγκάρδιος ἐπὶ διαφόρων θεμάτων σχετικῶν. Τὴν στιγμὴν ποῦ ἐχωριζόμεθα, ὁ νέος ἔλαβε τὴν χεῖρά μου, μὲ ηὐχαρίστησε θερμῶς καὶ εἶπε: «Μὴ λησμονήσητε τὴν ὑπόσχεσίν σας! Ἰδοὺ ἡ διεύθυνσίς μου».

— «Ἀπόψε», τοῦ ἀπήντησα, «θὰ ἦσθε κάτοχος τοῦ Βιβλίου τῶν βιβλίων».

Πράγματι, εἷς ἐκ τῶν φίλων μου ἀνέλαβε νὰ γίνῃ κομιστὴς τῆς ποθουμένης Γραφῆς πρὸς τὸν συνταξειδιώτην μου, προσθέσας καὶ ἐπικαίρους τινας παρατηρήσεις διὰ ζώσης φωνῆς. Ἐπὶ πλέον τὸν προσεκάλεσε νὰ παρευρεθῇ εἰς σειρὰν ὁμιλιῶν, τὰς ὁποίας εἶχον ἀναλάβει νὰ κάμω ἐνώπιον θρησκευτικῆς τινος ὁμάδος, ἐπί τινας ἑσπέρας.

Τῷ ὄντι παρευρέθη ὁ νέος αὐτὸς μεταξὺ τῶν ἀκροατῶν μου κατὰ τὴν πρώτην συνάθροισιν, ἐπίσης δὲ καὶ κατὰ τὴν δευτέραν, εἰς τὸ πέρας δὲ τῆς ὁμιλίας μου μὲ ἐπλησίασε καὶ μοῦ εἶπε μὲ συγκίνησιν:

— «Δὲν φαντάζεσθε μὲ ποῖον πόθον ἀναγινώσκω τὴν Ἁγίαν Γραφήν, διὰ νὰ διδαχθῶ. Καὶ ἀπὸ τὸ δυνατόν σας κήρυγμα ἔχω μάθει πολλὰ πράγματα ἀπόψε, ἐντελῶς νέα δι' ἐμέ.» «Καὶ αὔριον Κυριακήν,» εἶπα, «τί σκέπτεσθε νὰ κάμετε; Δίδεται ὁ μέγας χορὸς ἐπὶ τῇ ἑορτῇ τοῦ Βασιλέως· θὰ ὑπάγητε βεβαίως.»

— «Ὄχι, τὸ πρωῒ θὰ ἔλθω εἰς τὴν ἐκκλησίαν διὰ νὰ ἀκούσω τὸ κήρυγμά σας καὶ πάλιν τὸ βράδυ θὰ ἦμαι εἰς τὴν ὁμιλίαν σας.»

Καὶ πράγματι, ὁ νέος οὗτος ὁ κοσμικός, τοῦ ὁποίου ἡ κυριωτέρα ἀσχολία ἕως τότε ἦτο ἡ διασκέδασις (αἱ ἱπποδρομίαι, τὰ χαρτιά, οἱ χοροί), ἦλθε καὶ ἔλαβε μέρος εἰς τὴν ἀπέριττόν μας ἀκολουθίαν, διὰ τῆς ὁποίας λατρεύομεν τὸν Πνευματικὸν Θεόν, τὸν ὁποῖον τότε ἤρχισε καὶ αὐτὸς νὰ γνωρίζῃ. Ἐγεύθη τῆς γλυκείας ἐπικοινωνίας τῆς ψυχῆς μετ' ἄλλων ὀπαδῶν τοῦ Σωτῆρος—ἀπολαύσεως, τὴν ὁποίαν διὰ πρώτην φορὰν ἤδη ἐδοκίμαζε, καθότι ὁ κόσμος δὲν ἠδύνατο νὰ τοῦ παράσχῃ αὐτήν.

Ἀναχωρῶν ἐκ Μπορτῶ τὴν νύκτα τῆς Κυριακῆς, ἠναγκάσθην νὰ ἀποχωρισθῶ τοῦ νεαροῦ μου φίλου. Μοῦ ἐπανέλαβε τὴν ἔκφρασιν τῆς εὐγνωμοσύνης του, καὶ μὲ παρεκάλεσε νὰ τὸν ἐνθυμοῦμαι εἰς τὰς προσευχάς μου. Μοὶ ἐδήλωσε δὲ ὅτι ἐπείσθη ὅτι ἡ Ἁγία Γραφὴ εἶναι ἡ ἀποκεκαλυμμένη ἀλήθεια τοῦ μόνου ἀληθοῦς Θεοῦ, ὅτι ἀποδέχεται τὸν Ἰησοῦν Χριστὸν ὡς Σωτῆρά του, καὶ ὅτι εἶναι

ἀποφασισμένος νὰ τὸν ἀκολουθήσῃ τοῦ λοιποῦ, νὰ τὸν τιμᾷ καὶ νὰ τὸν ὑπηρετῇ.

Ἦτο ἤδη νέα κτίσις ἐν τῷ Χριστῷ· εἶχεν ἤδη μεταβῆ ἐκ τοῦ θανάτου εἰς τὴν ζωήν, ἐκ τῆς ἐξουσίας τοῦ Σατανᾶ εἰς τὴν ἐξουσίαν τοῦ Θεοῦ, διὰ μόνης τῆς ἐνεργείας καὶ δυνάμεως τῆς «μαχαίρας τοῦ Πνεύματος», ἥτις εἶναι ὁ Λόγος τοῦ Θεοῦ.

Ἐχωρίσθημεν μὲ τὴν ἐλπίδα νὰ ἐπανιδωθῶμεν, ἀλλ' ἔκτοτε δὲν τὸν εἶδον πλέον. Ἔχω ὅμως τὴν σταθερὰν ἐλπίδα ὅτι θὰ τὸν ἐπανεύρω πέραν τῆς ἐπιγείου ταύτης ζωῆς, κατὰ τὴν ἡμέραν τοῦ μεγάλου συναγερμοῦ πάντων τῶν τέκνων τοῦ Θεοῦ».

***

Εὔκολον εἶναι νὰ ἐπικρίνῃ τις τὴν Ἁγίαν Γραφήν. Πράγματι ὅμως ἡ Ἁγία Γραφὴ εἶναι ἐκείνη, ἥτις κρίνει τὸν ἄνθρωπον καὶ τὰς πράξεις αὐτοῦ.

Εὔκολον εἶναι νὰ ἀγνοῶμεν τὴν Γραφήν, εἴτε ἐκ προαιρέσεως εἴτε μή. Πράγματι ὅμως αὐτὴ εἶναι, ἥτις θὰ μαρτυρήσῃ ἐναντίον μας, ἐὰν δὲν ἐπιστεύσαμεν εἰς αὐτήν.

Εἴτε θέλομεν νὰ τὸ πιστεύσωμεν εἴτε μή, ὁ Θεός, ὁ Πλάστης, ἀπεκαλύφθη πρὸς τὸ πλάσμα του, τὸ καθ' ὁμοίωσιν Αὐτοῦ πλασθέν, καὶ τὸ πλάσμα ὀφείλει νὰ γνωρίζῃ τὴν ἀποκάλυψιν Αὐτοῦ ταύτην, καὶ νὰ συμμορφοῦται πρὸς αὐτήν.

Ὁ ὑπόδικος, ὅστις ἤθελε ζητήσει νὰ ἐλαφρύνῃ τὴν ἐνοχήν του, προφασιζόμενος ὅτι δὲν ἐγνώριζε τὸν νόμον, τὸν ὁποῖον παρέβη, δὲν θὰ ἐκέρδιζε τίποτε παρὰ τοῦ δικαστηρίου—τὸ πολὺ ἓν μειδίαμα ἐκ μέρους τῶν δικαστῶν του. Διότι ὁ νόμος ὑπάρχει προσιτός, ἄτεγκτος καὶ ὑποχρεωτικὸς καὶ πάντες ὀφείλουν νὰ τὸν γνωρίζουν καὶ νὰ συμμορφῶνται πρὸς αὐτόν.

Ὁμοίως καὶ ἡ Ἁγία Γραφή, ὁ θεῖος Κῶδιξ, εἶναι εἰς τὴν διάθεσιν παντὸς ἀνθρώπου. Πᾶς δὲ ἀναγνώστης ἀμερόληπτος διαβλέπει ἐν αὐτῇ τὸν δάκτυλον τοῦ Θεοῦ καὶ τὴν θείαν Σοφίαν, ἀσυγκρίτως ἀνωτέραν τῆς τῶν ἀνθρώπων.

Θὰ ἀναγνωρίσῃ ἐν αὐτῇ τὴν ἀξίαν μιᾶς μαθήσεως βαθείας καὶ εὐσεβοῦς, ἐντελῶς διαφόρου τῶν θεωριῶν καὶ εἰκασιῶν τῶν ἀγνοούντων αὐτὴν ἢ ἐναντιουμένων εἰς αὐτήν, καθότι εἶναι ἐκ διαμέτρου ἀντίθετος πρὸς τὰς ποικίλας ἐπινοήσεις τοῦ ἀνθρωπίνου πνεύματος.

Ἐκεῖ δύναται νὰ ἀναγνώσῃ τὴν ἐξιστόρησιν τῆς δημιουργίας, ἀνακαλύπτων εὐκόλως ἐν αὐτῇ διάφορα τεκμήρια τῆς θεοπνευστίας αὐτῆς, κυριωτέρα καὶ μᾶλλον εὐαπόδεικτος τῶν ὁποίων εἶναι ἡ ἱστορία τοῦ Ἰουδαϊκοῦ λαοῦ, οὗτινος ἡ ὑπὸ τοῦ Θεοῦ ἀπόρριψις καὶ διασπορὰ δὲν ἐπιδέχεται ἀμφισβήτησιν.

Ποῖος, τῇ ἀληθείᾳ, δύναται ἐν εἰλικρινείᾳ καὶ καλῇ πίστει νὰ διαμφισβητήσῃ τὰ ἐν τῇ Ἁγίᾳ Γραφῇ ἐξιστορούμενα, τῶν ὁποίων τὴν τελείαν κοσμογονικὴν καὶ ἱστορικὴν ἀκρίβειαν ἐπικυροῦν καθ' ἡμέραν νέαι ἀρχαιολογικαὶ ἀνακαλύψεις;

Ποῖος δύναται νὰ διαμφισβητήσῃ τὴν ἱστορικὴν ἀξίαν τῶν προφητειῶν ἐκείνων, αἵτινες κηρυχθεῖσαι πρὸ αἰώνων ὁλοκλήρων, ἐκπληροῦνται ἐπὶ τῶν ἡμερῶν μας ἢ ἐξεπληρώθησαν ἤδη μέχρι τῆς ἐλαχίστης λεπτομερείας;

Ποῖος δύναται νὰ ἀρνηθῇ τὴν ἀκρίβεαν τῶν ὁραμάτων, διὰ τῶν ὁποίων

ὁ Δαβίδ, ὁ Ἡσαΐας, ὁ Μιχαίας, ὁ Ζαχαρίας προεῖπον τὰ τῆς γεννήσεως καὶ τοῦ θανάτου τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ, ὡς περιγράφονται ταῦτα ἐν τῇ Καινῇ Διαθήκῃ!

Καὶ ποίαν ἀξίαν ἔχουν αἱ ἀντιρρήσεις ἑνὸς Βολταίρου ἢ ὅλων τῶν ὑλιστῶν, ἀπέναντι γεγονότων τόσον πειστικῶν;

Ἀλλ' ὁ Θεὸς δὲν ἐφανερώθη μόνον ἐν τῷ γραπτῷ Αὐτοῦ Λόγῳ. Ὁ ἄνθρωπος δύναται νὰ τὸν ἴδῃ εἰς ὅλα Αὐτοῦ τὰ ἔργα, καὶ ἰδίως εἰς τὰ φαινόμενα τῆς ἀνανεουμένης κατ' ἔτος φύσεως, κατὰ τρόπον θαυμαστὸν καὶ ἀνεξιχνίαστον. Καὶ τὴν Γραφὴν ἐὰν ἀγνοῇ, δύναται ὁ προσεκτικός, ὁ νουνεχὴς ἄνθρωπος νὰ ἀναγνωρίσῃ ἐν τῇ φύσει τὰς δημιουργικὰς δυνάμεις τὰς ὑπερανθρωπίνους τοῦ Δημιουργοῦ, ὅστις διὰ τοῦ λόγου Αὐτοῦ ἐποίησε τοὺς κόσμους καὶ διὰ τῆς δυνάμεως Αὐτοῦ συντηρεῖ τὰ πάντα.

(Ἐκ τοῦ Γαλλικοῦ) (La Bonne Revue)

Ο ΙΗΣΟΥΣ ΧΡΙΣΤΟΣ

Τὸ μεγαλεῖον τῶν Γραφῶν μὲ ἐκπλήσσει. Ἡ ἁγιότης τοῦ Εὐαγγελίου ὁμιλεῖ εἰς τὴν ψυχήν μου. Ἰδέτε τὰ βιβλία τῶν σοφῶν μὲ ὅλην τὴν πομπώδη αὐτῶν ἐμφάνισιν. Πόσον μηδαμινὰ εἶναι ἐμπρὸς εἰς τὴν Γραφήν! Εἶναι δυνατὸν νὰ ἦναι ἀνθρώπινον ἔργον βιβλίον τοιούτου μεγαλείου ἐν ταὐτῷ καὶ τοιαύτης σοφίας! Εἶναι δυνατὸν Ἐκεῖνος, διὰ τὸν ὁποῖον τὸ βιβλίον τοῦτο ὁμιλεῖ, νὰ ἦναι καὶ αὐτὸς ἄνθρωπος; Ὑπάρχει που ἐν αὐτῷ ὁ τόνος ἑνὸς φανατικοῦ ἢ φιλοδόξου αἱρεσιάρχου;

Ὁποία γλυκύτης! Ὁποία ἁγνότης εἰς τὰ ἤθη του! Πόση συγκινοῦσα χάρις εἰς τὰ διδάγματά του: Πόση ἔξαρσις εἰς τὰ ἀποφθέγματά του! Πόση βάθεια σοφία εἰς τοὺς λόγους του! Ὁποία ἑτοιμότης πνεύματος, πόση λεπτότης καὶ ἀκρίβεια εἰς τὰς ἀπαντήσεις του! Πόση αὐτοκυριαρχία εἰς τὰ πάθη του! Ποῖος ἄνθρωπος, ποῖος σοφὸς γνωρίζει νὰ δρᾷ, νὰ ὑποφέρῃ καὶ νὰ ἀποθνήσκῃ χωρὶς ἀδυναμίας, χωρὶς ἐπιδείξεις;

Ὅταν ὁ Πλάτων ζωγραφίζῃ τὸν φαντασιώδη τύπον τοῦ δικαίου ἀνθρώπου, τοῦ ἱσταμένου ὑπεράνω παντὸς ἁμαρτήματος καὶ ἀξίου πάσης ἀνταμοιβῆς διὰ τὴν ἀρετήν του, ζωγραφίζει γραμμὴν πρὸς γραμμὴν τὸν Ἰησοῦν Χριστόν. Ἡ ὁμοιότης εἶναι τόσῳ καταπληκτική, ὥστε ὅλοι οἱ Πατέρες νὰ τὸ αἰσθανθοῦν καὶ οὐδεὶς νὰ δύναται νὰ ἀπατηθῇ.

Πόσην προκατάληψιν, πόσην τύφλωσιν πρέπει νὰ ἔχῃ ἐκεῖνος, ὅστις θὰ ἐτόλμα νὰ συγκρίνῃ τὸν υἱὸν τοῦ Σωφρονίσκου πρὸς τὸν υἱὸν τῆς Μαρίας! Ὁποία ἀπόστασις μεταξύ των! Ὁ Σωκράτης, ἀποθνήσκων ἄνευ ἄλγους, ἄνευ ἀτιμώσεων, εἶναι φυσικὸν νὰ διατηρῇ μέχρι τέλους τὴν προσωπικότητά του καὶ ἂν ὁ εὔκολος ἐκεῖνος θάνατος δὲν εἶχε στεφανώσει τὴν ζωήν του, θὰ ἦτο ἀμφίβολον ἂν ὁ Σωκράτης, μὲ ὅλον αὐτοῦ τὸ πνεῦμα, δὲν ἦτο τίποτε περισσότερον ἀπὸ ἁπλοῦς σοφιστής. Λέγεται ὅτι ἐφεῦρε τὴν Ἠθικήν. Ἐν τούτοις ἄλλοι πρὸ

αὐτοῦ τὴν εἶχον ἐφαρμόσει. Δὲν ἔκαμε τίποτε ἄλλο παρὰ νὰ κηρύξῃ ὅ,τι ἄλλοι εἶχον ἤδη ἐκτελέσει. Νὰ διδάξῃ παραδείγματά των.

Ὁ Ἀριστείδης ὑπῆρξε δίκαιος προ τοῦ νὰ διακηρύξῃ ὁ Σωκράτης τί εἶναι Δικαιοσύνη. Ὁ Λεωνίδας ἐφονεύθη ὑπὲρ Πατρίδος προ τοῦ ὁ Σωκράτης νὰ διδάξῃ ὡς καθῆκον τὴν πρὸς τὴν Πατρίδα ἀγάπην.

Ἡ Σπάρτη ἦτο λιτὴ προ τοῦ ὁ Σωκράτης νὰ ἐπαινέσῃ τὴν λιτότητα. Προ τοῦ νὰ ὑμνήσῃ οὗτος τὴν Ἀρετήν, ἡ Ἑλλὰς ἔβριθε τιμίων ἀνδρῶν. Ἀλλὰ ποῦ ὁ Ἰησοῦς εὗρε μεταξὺ τῶν ὁμοίων του τὴν ἀνωτέραν ἐκείνην καὶ ἀπόλυτον ἠθικήν, τῆς ὁποίας μόνος αὐτὸς ἔδωκε τὰ διδάγματα καὶ τὸ παράδειγμα; Ἀπὸ τὰ βάθη τοῦ σφοδροτέρου φανατισμοῦ ἠκούσθη ἡ ὑψηλοτέρα σοφία, καὶ ἡ ἁπλότης τῶν ἡρωϊκωτέρων ἀρετῶν ἐτίμησε τὸν εὐτελέστερον ἐξ ὅλων τῶν λαῶν.

Ὁ θάνατος τοῦ Σωκράτους, φιλοσοφοῦντος ἡσύχως μετὰ τῶν φίλων του, εἶναι ὁ γλυκύτερος θάνατος, τὸν ὁποῖον θὰ ἠδυνάμεθα νὰ εὐχηθῶμεν. Ἀλλ᾽ ὁ θάνατος τοῦ Ἰησοῦ, ὅστις ἐξέπνευσεν ἐν μέσῳ βασάνων, ὑβριζόμενος, ἐμπαιζόμενος καὶ μισούμενος ἀπὸ ὁλόκληρον λαόν, εἶναι ὁ φρικωδέστερος θάνατος, τὸν ὁποῖον θὰ ἠδύνατο κανεὶς νὰ φοβηθῇ. Ὁ Σωκράτης λαμβάνων τὸ κώνειον εὐλογεῖ τὸν ἄνθρωπον, ὁ ὁποῖος τοῦ τὸ δίδει, ἀλλ᾽ ὁ ὁποῖος κλαίει. Ὁ Ἰησοῦς ἐν μέσῳ φρικώδους μαρτυρίου προσεύχεται ὑπὲρ τῶν φανατισμένων δημίων του.

Ἀσφαλῶς, ἐὰν ἡ ζωὴ καὶ ὁ θάνατος τοῦ Σωκράτους ἀποδεικνύουν ἕνα σοφόν, ἡ ζωὴ καὶ ὁ θάνατος τοῦ Ἰησοῦ ἀποκαλύπτουν ἕνα Θεόν.

Ἰωάννης Ἰάκωβος Ρουσσώ.

ΑΙ ΠΑΡΑΒΟΛΑΙ ΤΟΥ ΚΥΡΙΟΥ ΗΜΩΝ

Ὑπὸ Ριχάρδου Τρὲντς (Richard Trench)

(κατ᾽ ἐπιτομὴν ἐκ τοῦ Ἀγγλικοῦ)

(συνέχεια).

Δ′.

Ἡ παραβολὴ τῆς ζύμης.

Ματθ. ιγ′. 33, Λουκ. ιγ′. 20,21.

Καὶ αὕτη ἡ παραβολή, ὡς καὶ ἡ προηγουμένη, ἀφορᾷ εἰς τὴν ἀξιοθαύμαστον αὔξησιν τῆς βασιλείας τοῦ Θεοῦ. Ἀλλ᾽ ἐνῷ ἡ παραβολὴ τοῦ κόκκου σινάπεως εἰκονίζει τὴν ἐξωτερικὴν καὶ ὁρατὴν ἐκδήλωσιν τῆς αὐξήσεως ταύτης, ἡ προκειμένη παραβολὴ διαδηλοῖ τὴν κεκρυμμένην καὶ μυστηριώδη δρᾶσιν τοῦ Εὐαγγελίου ἐντὸς τῆς ἀνθρωπίνης ψυχῆς καὶ τῆς μάζης τοῦ κόσμου.

Εἶναι ἀληθὲς ὅτι ὁ εἰκονισμὸς τῆς ζύμης χρησιμοποιεῖται συνήθως ἐν ταῖς Γραφαῖς περὶ ἐπιρροῶν καὶ ἐπιδράσεων πονηρῶν (1). Συναφὲς μὲ τοῦτο εἶναι καὶ τὸ γεγονὸς ὅτι ἀπηγορεύετο ὑπὸ τοῦ Μωσαϊκοῦ νόμου ἡ χρῆσις ζύμης εἰς

(1) Α′. Κορινθ. ε′. 7: «Καθαρίσθητε λοιπὸν ἀπὸ τῆς παλαιᾶς ζύμης». Λουκ. ιβ′. 1: «προσέχετε εἰς ἑαυτοὺς ἀπὸ τῆς ζύμης τῶν Φαρισαίων, ἥτις εἶναι ὑπόκρισις». Πρβλ. Γαλάτ. ε′. 9.

τὰς θρησκευτικὰς προσφορὰς (Ἐξόδ. ιγ΄. 3, Λευϊτ. β΄. 11, Ἀμὼς δ΄. 5), ἡ δὲ αὐστηρὰ διαταγὴ πρὸς τὸν λαὸν Ἰσραὴλ ὅπως κατὰ τὴν ἑβδομάδα τοῦ Πάσχα ἀποβάλωσιν ἐκ τῶν οἰκιῶν αὐτῶν πᾶν ἴχνος ζύμης, δηλοῖ ὅτι ἡ ζύμη ἐθεωρεῖτο ὡς σύμβολον κακίας καὶ ἁμαρτίας (1). Διὰ τοῦτο καί τινες ἑρμηνευταὶ (ἐκ τῶν ἀσημοτέρων) ἑρμηνεύουσι τὴν προκειμένην παραβολὴν ὡς προφητείαν περὶ τῶν ***αἱρέσεων καὶ πλανῶν,*** αἵτινες θὰ ἀνεπτύσσοντο ἐντὸς τοῦ Χριστιανισμοῦ, παραφθείρουσαι καὶ ἀλλοιοῦσαι τὴν ὑγιαίνουσαν διδασκαλίαν. Ἐὰν τοιαύτη ἦτο ἡ ὀρθὴ ἑρμηνεία, καὶ προελέγετο οὕτως ἡ τελικὴ ὁλοκληρωτικὴ ζύμωσις τῆς Χριστιανικῆς Ἐκκλησίας ὑπὸ τῆς φθοροποιοῦ ζύμης τῶν αἱρέσεων, τότε ἀληθῶς θὰ ἀπηλπίζετο πᾶς Χριστιανός.

Ἀλλὰ δὲν πρέπει νὰ μᾶς στενοχωρῇ τὸ γεγονός, ὅτι ἐν τῇ Γραφῇ τοσάκις παρουσιάζεται ἡ ζύμη ὡς σύμβολον πραγμάτων καὶ ἰδεῶν πονηρῶν. Τοῦτο δὲν ἐμποδίζει τὴν χρῆσιν αὐτῆς καὶ ὡς συμβόλου ***ἐπιδράσεως ὑγιοῦς καὶ ὠφελίμου.*** Καθ᾿ ὅμοιον τρόπον ὁ Διάβολος περιγράφεται ὡς «λέων ὠρυόμενος, ζητῶν τίνα νὰ καταπίῃ» (Α΄ Πέτρ. ε΄ 8), ἀλλὰ καὶ ὁ Χριστὸς ὀνομάζεται «ὁ λέων ὅστις εἶναι ἐκ τῆς φυλῆς Ἰούδα» (Ἀποκαλ. ε΄ 5). Οὕτω καὶ προκειμένου περὶ τῆς ζύμης, εἰς τὰ ἄλλα μὲν προμνημονευθέντα χωρία ὁ συμβολισμὸς ἀνάγεται εἰς τὴν ἰδιότητα, ἣν ἔχει ἡ ζύμη, τοῦ νὰ ὀξυνίζῃ καὶ νὰ ἀποσυνθέτῃ, εἰς τὴν προκειμένην δὲ παραβολὴν εἰς τὴν ἰδιότητα τοῦ νὰ θερμαίνῃ καὶ νὰ διεισδύῃ. Οἱ συμβολισμοὶ τῆς Θείας Βίβλου δὲν πρέπει νὰ ἐκλαμβάνωνται στερεοτύπως εἰς ὅλας αὐτῶν τὰς λεπτομερείας. Διὰ τοῦτο ὁ μὲν Κύριλλος (Ὁμιλ. Πασχ. 19) οὐχὶ ὀρθῶς ἀποφαίνεται ὅτι ἡ ζύμη ἐν τοῖς θεοπνεύστοις συγγράμμασι ***πάντοτε*** λαμβάνεται ὡς ὁ τύπος τῆς κακίας καὶ ἁμαρτίας, ὁ δὲ Ἰγνάτιος δεικνύει τὴν ὀρθὴν χρῆσιν τοῦ συμβολισμοῦ, ὅταν προτρέπων κατὰ τῶν Ἰουδαϊζόντων ἐν τῇ Ἐκκλησίᾳ, λέγῃ: «Ἀποθέσατε λοιπὸν τὴν κακὴν ζύμην, τὴν παλαιωθεῖσαν καὶ ἐνοξίσασαν καὶ μεταβάλεσθε εἰς νέαν ζύμην, ὅ ἐστιν Ἰησοῦς Χριστὸς» (Πρὸς Μαγν. 10) (2).

Δὲν ὑπάρχει ὅθεν ἀνάγκη νὰ ἐκλάβωμεν τὴν προκειμένην παραβολὴν ἄλλως ἢ ὑπὸ τὴν προφανῆ αὐτῆς ἔννοιαν, ὅτι δηλ. ἀναφέρεται εἰς τὴν ***ἐξάπλωσιν*** καὶ ὄχι εἰς τὴν ***νόθευσιν*** τοῦ Εὐαγγελίου, καὶ ὅτι ἡ ζύμη συμβολίζει τὸν λόγον τῆς βασιλείας, ἤτοι, αὐτὸν τὸν Ἰησοῦν Χριστόν.

Τινὰς τῶν ἑρμηνευτῶν ἀπησχόλησαν λεπτομέρειαί τινες τῆς παραβολῆς, αἵτινες ἐν τούτοις δὲν φαίνονται ἐνέχουσαι μεγάλην σπουδαιότητα. Οὕτω λ. χ. διατί ἡ παραβολὴ αὕτη παρουσιάζει μίαν ***γυναῖκα,*** ὡς τὸ κύριον δρῶν πρόσωπον; Διατί ***τρία*** μέτρα ἀλεύρου; Φρονοῦμεν ὅτι πολὺ φυσικῶς παρίσταται ἐνταῦθα γυνή, καὶ ὄχι ἀνὴρ ἢ παιδίον, διότι τὸ ζυμώνειν καὶ παρασκευάζειν τὸν ἄρτον ἦτο,

(1) Τὴν αὐτὴν ἀπέχθειαν εἶχον καὶ οἱ ἀρχαῖοι Ρωμαῖοι κατὰ τῆς χρήσεως ζύμης εἰς τὰς ἱεροπραξίας των. Καὶ ὁ Πλούταρχος ἀναμφιβόλως δίδει τὴν ἀληθῆ τούτου ἐξήγησιν (Κεφαλ. Καταγραφ. 109), λέγων ὅτι ἡ ζύμη προέρχεται ἐξ ἀποσυνθέσεως καὶ ἀποσυνθέτει τὴν μᾶζαν, μεθ᾿ ἧς ἀναμιγνύεται.

(2) Ὁμοίως καὶ Γρηγόριος ὁ Ναζιανζηνὸς (Ὁμιλ. 36, κεφ. 90) λέγει ὅτι ὁ Χριστὸς διὰ τῆς ἐνσαρκώσεως Αὐτοῦ ἐξηγίασε τοὺς ἀνθρώπους, «ὥσπερ ζύμη γενόμενος τῷ παντὶ φυράματι καὶ πρὸς ἑαυτὸν ἑνώσας».

κατὰ τὴν ἐποχὴν ἐκείνην καὶ ἀκόμη καὶ τὴν σήμερον εἰς τὴν ὕπαιθρον χώραν, πρωτίστως ἔργον γυναικεῖον. Ἐὰν ὅμως ἐπιμένῃ τις νὰ προσδώσῃ ἰδιάζουσαν ἔννοιαν εἰς τὸ πρόσωπον τῆς γυναικός, δυνάμεθα νὰ εἴπωμεν ὅτι τὸ ὄργανον τῆς δράσεως τοῦ Ἁγ. Πνεύματος ἐν τῷ κόσμῳ εἶναι ἡ Ἐκκλησία, καὶ τῆς Ἐκκλησίας κατάλληλος συμβολισμὸς εἶναι ἡ γυνή. Διατί δὲ ***τρία μέτρα ἀλεύρου***, καὶ ὄχι δύο, ἢ τέσσαρα ; Ἁπλούστατα, διότι τὰ τρία μέτρα ἀπετέλουν τὴν συνήθη ποσότητα ἀλεύρου, ἥτις ἐλαμβάνετο διὰ μίαν ζύμωσιν (Γενέσ. ιη'. 6, Κριτ. ϛ'. 19, Α'. Σαμ. α'. 24—εἰς τὰ δύο τελευταῖα ταῦτα χωρία ἡ μετάφρασις τῶν Ο'. φέρει «τρία μέτρα»).

Ἐν τούτοις, ἑρμηνευταί τινες διεῖδον ὑπὸ τὰ τρία ταῦτα μέτρα νύξιν περὶ ἐξαπλώσεως τοῦ Εὐαγγελίου εἰς τὰ τρία τότε γνωστὰ μέρη τῆς ὑφηλίου (Εὐρώπην, Ἀσίαν καὶ Ἀφρικήν)· ἄλλοι πάλιν, ὡς ὁ Αὐγουστῖνος, τὴν ἐκ τῶν τριῶν υἱῶν τοῦ Νῶε καταγωγὴν τῆς ἀνθρωπίνης φυλῆς, καὶ ἄλλοι, ὡς ὁ Ἱερώνυμος καὶ ὁ Ἀμβρόσιος, τὸ τρισύστατον τοῦ ἀνθρώπου ἐκ πνεύματος, ψυχῆς καὶ σώματος.

Ἀφίνοντες κατὰ μέρος τὰς τοιαύτας λεπτομερείας, ἂς παρατηρήσωμεν ὅτι ἡ ζύμη ἦτο κάτι χωριστὸν ἀπὸ τὸ φύραμα· ἡ γυνὴ «ἔλαβεν» αὐτὴν ἀπὸ κάπου καὶ ἔθεσεν αὐτὴν ἐντὸς τοῦ ἀλεύρου. Καὶ τοιοῦτό τι εἶναι τὸ Εὐαγγέλιον, ὅπερ προώρισται νὰ ζυμώσῃ τὴν ἀνθρωπότητα· εἶναι βασιλεία οὐχὶ ἐκ τοῦ κόσμου τούτου (Ἰωάν. ιη'. 36), δὲν εἶναι ἀνάπτυξις δυνάμεως, ἥτις ἐνυπῆρχε τότε ἐν τῷ κόσμῳ. Δὲν εἶναι βασίλειον ἐγειρόμενον «ἐκ τῆς γῆς», ὡς οἱ ἄλλοι ἐκεῖνοι βασιλεῖς τῆς προφητείας (Δανιὴλ ζ'. 17), ἀλλὰ νέον καθεστώς, κατερχόμενον εἰς τὴν γῆν ἄνωθεν. Δὲν εἶναι σύστημα φιλοσοφικόν, ἀλλὰ θεία ἀποκάλυψις. Τὸ μακάριον Εὐαγγέλιον τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ ἦτο νέα καὶ ζωτικὴ δύναμις, ριφθεῖσα ἐντὸς τῆς μάζης ἑνὸς κόσμου πεπαλαιωμένου καὶ ἀπονεκρωμένου, καὶ ἀπετέλεσεν ἀμέσως πυρῆνα ζωτικότητος καὶ ἐνεργείας, ὅστις προσείλκυσε καὶ συνεκέντρωσε περὶ ἑαυτὸν πᾶν ὅ,τι ἀπέμενε ζῶν καὶ ὑγιές, καὶ ἔδωκε νέαν ὤθησιν εἰς τὴν ἀναβίωσιν καὶ ἀνανέωσιν τοῦ κόσμου (¹).

Ὅπως δὲ ἡ ζύμη ***ἐκρύβη*** ἐντὸς τοῦ ἀλεύρου καὶ αὐτοτελῶς ἤρχισεν ἐνεργοῦσα καὶ ἐξαπλουμένη, οὕτω καὶ ἡ πνευματικὴ ζύμωσις, ἡ ***ἀναγέννησις***, ἣν ἀπεργάζεται τὸ Θεῖον Πνεῦμα, ἐνεργεῖ ***ἐκ τῶν ἔνδον*** πρὸς τὰ ἔξω. Ἀρχίζει εἰς τὸν ἀόρατον πνευματικὸν κόσμον, εἰς τὴν ἀνθρωπίνην ψυχήν. Δὲν σταματᾷ ὅμως ἐκεῖ, ἀλλὰ ἐπὶ τέλους ἐν τῷ εὐθέτῳ καιρῷ ἐκδηλοῦται εἰς τὸν ἐξωτερικόν, τὸν ὁρατόν, κόσμον. Τοῦτο θαυμασίως διαπιστοῦται εἰς τὴν ἱστορίαν τῶν πρώτων αἰώνων τοῦ Χριστιανισμοῦ. Ἡ ζύμη τοῦ Εὐαγγελίου ἦτο ἐν ἀρχῇ ἐντελῶς κεκρυμμένη, καὶ ἀφανής, διότι καταφαίνεται ἐκ τῶν Ἐθνικῶν συγγραμμάτων τῆς ἐποχῆς ἐκείνης, ὅτι ὁ Ἐθνικὸς κόσμος εὑρίσκετο εἰς τελείαν ἄγνοιαν τῆς ἰσχυρᾶς ζυμώσεως, ἥτις συνετελεῖτο ὑπὸ τὴν ἐξωτερικὴν ἐπιφάνειαν τῆς τότε κοινωνίας. Καὶ ἡ

(¹) Ὁ Ἀλεξανδρείας Κλήμης (σ. 693) παραθέτει συντομωτάτην ἀλλὰ ἐπιτυχῆ ἑρμηνείαν τῆς προκειμένης παραβολῆς. Ἡ βασιλεία τῶν οὐρανῶν, λέγει, ὁμοιοῦται πρὸς ζύμην, «ὅτι ἡ ἰσχὺς τοῦ Λόγου, σύντομος οὖσα καὶ δυνατή, πάντα τὸν καταδεξάμενον καὶ ἐντὸς ἑαυτοῦ κτησάμενον αὐτὴν ἐπικεκρυμμένως τε καὶ ἀφανῶς πρὸς ἑαυτὴν ἕλκει καὶ τὸ πᾶν αὐτοῦ εἰς ἑνότητα συνάγει».

ἄγνοια αὕτη φαίνεται ἐξακολουθοῦσα μέχρι σχεδὸν τῆς στιγμῆς, καθ' ἣν εἶχε συμπληρωθῆ ἡ ζύμωσις τοῦ ὅλου φυράματος τοῦ ἀρχαίου κόσμου ὑπὸ τοῦ Χριστιανισμοῦ.

Ἐν τούτοις ἡ ζύμωσις αὕτη δὲν συνεπληρώθη εἰσέτι, διότι ὁ τότε ζυμωθεὶς κόσμος ἀποτελεῖ τὸ πολλοστημόριον τοῦ ἔκτοτε ἀνακαλυφθέντος. Διὰ τοῦτο ἡ ἐνέργεια τῆς Εὐαγγελικῆς ζύμης ἐξακολουθεῖ καὶ θὰ ἐξακολουθήσῃ, κατὰ τὴν ὑπόσχεσιν τῆς παραβολῆς, ἑωσοῦ ζυμωθῇ ὁλόκληρον τὸ φύραμα, τὸ σύνολον τῆς ἀνθρωπίνης οἰκογενείας. Καὶ εἰς τὴν προφητείαν ταύτην δυνάμεθα νὰ διακρίνωμεν τὴν διαβεβαίωσιν ὅτι ὁ Λόγος τῆς ζωῆς, ἅπαξ γενόμενος δεκτὸς εἰς οἱανδήποτε ἀνθρωπίνην ψυχήν, δὲν θὰ διακόψῃ τὴν ἐν αὐτῇ ἐνέργειάν του, ἕως οὗ φέρῃ ὁλόκληρον τὸν ἄνθρωπον εἰς ὑπακοὴν καὶ συμμόρφωσιν καὶ εἰς τέλειον ἁγιασμόν, ὥστε νὰ ἦναι «νέα κτίσις ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ».

Ἐν ἑνὶ λόγῳ, ἡ προκειμένη παραβολὴ ἀπεικονίζει καὶ ἀναπαριστᾷ ***τὸ μυστήριον τῆς ἀναγεννήσεως***, καὶ ὅσον ἀφορᾷ τὴν ἀρχὴν αὐτῆς, ἥτις ἐνεργεῖται ἐφ' ἅπαξ (καθότι ἡ ζύμη ἅπαξ μόνον τίθεται ἐντὸς τοῦ ἀλεύρου), καὶ ὅσον ἀφορᾷ τὴν μετέπειτα ἐνέργειαν τοῦ Ἁγίου Πνεύματος, ἥτις εἶναι συνεχὴς καὶ προοδευτική. Καὶ δυνάμεθα νὰ κλείσωμεν τὴν μελέτην τῆς παραβολῆς ταύτης μὲ τοὺς λόγους τοῦ ἱεροῦ Ἀμβροσίου: «Εἴθε ἡ ἁγία Ἐκκλησία, ἣν συμβολίζει ἡ γυνή, καὶ ἧς ἄλευρον εἴμεθα ἡμεῖς, νὰ ἐγκρύψῃ τὸν Κύριον Ἰησοῦν εἰς τὰ ἔγκατα τῶν καρδιῶν ἡμῶν, ἕως οὗ ἡ θερμότης τῆς Θείας σοφίας διεισδύσῃ εἰς τὰ μυχιαίτατα τῶν ψυχῶν ἡμῶν».

Ο ΚΑΝΩΝ ΤΗΣ ΠΙΣΤΕΩΣ

(συνέχεια)

Ἐπιστολαὶ Ἰωάννου Β'. καὶ Γ'.

Ἐνῷ, ὡς ἐλέχθη, τῆς Α'. Ἐπιστολῆς τοῦ Ἰωάννου ἡ αὐθεντικότης ἀνεγνωρίσθη ἐνωρίτατα καθ' ὅλην τὴν Ἐκκλησίαν, ἡ τοιαύτη ἀναγνώρισις ἐβράδυνε νὰ ἀποδοθῇ εἰς τὰς δύο ἑτέρας ἐπιστολάς, τὰς φερούσας τὸ αὐτὸ ὄνομα, τοῦτο δὲ κατὰ πᾶσαν πιθανότητα διότι, ὡς ἀπευθυνόμεναι πρὸς ἄτομα, δὲν ἀνεγινώσκοντο ἐπ' ἐκκλησίας, ὡς αἱ Καθολικαὶ ἐπιστολαί, ἑπομένως ἦσαν ὀλιγώτερον διαδεδομέναι μεταξὺ τοῦ Χριστιανικῶν κοινοτήτων. Οὐχ' ἧττον ἀπὸ τοῦ Δ'. αἰῶνος εἶχον συμπεριληφθῇ καὶ αὗται ἐκ τὸν ἱερὸν Κανόνα.

Ἐπιστολὴ Ἰωάννου Β'.

Ἡ ταυτότης τῆς «ἐκλεκτῆς κυρίας», πρὸς τὴν ὁποίαν ἀπευθύνεται ἡ Ἐπιστολὴ αὕτη, προὐκάλεσεν ἀνέκαθεν πολλὴν συζήτησιν καὶ ποικιλίαν γνωμῶν: α) Ἐθεωρήθη ὑπό τινων ὡς ὄνομα κύριον τὸ «Κυρία», καθ' ὃ ὑπάρχον ἤδη ἐν χρήσει μεταξὺ τῶν Χριστιανῶν [1]. Τοιαύτη φαίνεται ἦτο ἡ ἐπικρατοῦσα γνώμη ἐν τῇ

[1] Παρὰ Grütter (Corpus inscr. σ. 1129) α' καὶ τῷ Λεξικῷ Ἁγιογραφίας σ. 448 (Λειψία 1714) ὡς καὶ παρὰ Lücke Commentar. Φέρεται τὸ ***Κυρία*** ὡς κύριον ὄνομα..... «Φύνιππος καὶ ἡ γυνὴ αὐτοῦ Κυρία...» μνημονεύονται δὲ ὡσαύτως καὶ δύο μάρτυρες ἔχουσαι τὸ ὄνομα τοῦτο.

Ἐκκλησίᾳ τῆς Συρίας, καθ᾽ ὅτι ἐν τῇ ἀρχαιοτάτῃ Συριακῇ μεταφράσει τῆς Κ. Διαθήκης ἡ λέξις δὲν μεταφράζεται, ἀλλὰ διατηρεῖται. Τὸ αὐτὸ συμβαίνει καὶ ἐν τῇ Ἀραβικῇ μεταφράσει.

β) Τινὲς τῶν ἀρχαιοτέρων ἐκκλησιαστικῶν συγγραφέων καὶ ἰδίως ὁ Κλήμης, καθὼς καὶ πολλοὶ τῶν ἐγκριτωτέρων μεταξὺ τῶν νεωτέρων ἑρμηνευτῶν, φρονοῦσιν ὅτι ὑπὸ τὸ ὄνομα «Κυρία» ὑπεκρύπτετο γνωστή τις ἐκκλησία. γ) Τρίτη γνώμη εἶναι ὅτι διὰ τοῦ ὀνόματος «κυρία» ὁ συγγραφεὺς ἀπευθύνεται πρὸς Χριστιανὴν τινὰ γυναῖκα, γνωστὴν διὰ τὴν εὐσέβειαν καὶ τὰς ἀρετὰς αὐτῆς, τῆς ὁποίας τὸ ὄνομα ἀποσιωπᾷ, μὴ θέλων νὰ ἐπισύρῃ κατ᾽ αὐτῆς διωγμόν, ἕνεκα τῶν πολλῶν ὑπηρεσιῶν τὰς ὁποίας προσφέρει εἰς τὸ ποίμνιον τοῦ Χριστοῦ.

Πάντως εἶναι βέβαιον ὅτι πρόκειται περὶ ἑνὸς προσώπου, ὅπερ ἦτο πρότυπον Χριστιανικοῦ χαρακτῆρος καὶ συμπεριφορᾶς. Τοῦτο ἐμφαίνει καὶ αὐτὸ τὸ περιεχόμενον τῆς βραχυτάτης ταύτης ἐπιστολῆς, ἐν τῇ ὁποίᾳ ὁ Ἀπόστολος ἐκφράζει τὴν χαράν του ὅτι τὰ τέκνα τῆς «ἐκλεκτῆς κυρίας» περιπατοῦσιν ἐν τῇ ἀληθείᾳ, καὶ ἐνθαρρύνει ταῦτα ὅπως ἐμμείνωσιν ἐν τῇ ἀμοιβαίᾳ ἀγάπῃ, ἥτις εἶναι ἡ ἐντολὴ τοῦ Σωτῆρος. Προτρέπει δὲ αὐτὴν νὰ φιλάττηται ἀπὸ τῶν διδασκάλων τῆς πλάνης (πιθανὸν τὸν Δοκητῶν), οὓς ὀνομάζει Ἀντίχριστον, ὡς μὴ ὁμολογοῦντας ὅτι ὁ Ἰησοῦς Χριστὸς ἦλθεν ἐν σαρκί. Τοὺς τοιούτους διατάσσει μηδὲ εἰς τὸν οἶκόν της νὰ δέχηται, μηδὲ τὸ χαίρειν νὰ λέγῃ εἰς αὐτούς, καθότι ὁ λέγων εἰς αὐτοὺς τὸ χαίρειν κοινωνὸς γίνεται τῶν πονηρῶν αὐτῶν ἔργων.

Ἰωάννου Ἐπιστολὴ Γ'.

Τίς ὁ «Γαΐὸς ὁ ἀγαπητός», ὁ διὰ τὴν φιλοξενίαν του ὀνομαστός, πρὸς τὸν ὁποῖον ἀπευθύνεται ἡ Ἐπιστολὴ αὐτη, δὲν δυνάμεθα μετὰ θετικότητος νὰ γνωρίζωμεν· ὑπάρχει ὅμως ἰσχυρὰ πιθανότης ὅτι ἦτο ὁ Γάϊος ἐκεῖνος τῆς Ἐκκλησίας τῆς Κορίνθου, τὸν ὁποῖον ὁ Παῦλος ἐβάπτισε (Α'. Κορ. α'. 15) καὶ τὸν ὁποῖον γράφων ἐν Κορίνθῳ τὴν πρὸς Ρωμαίους ἐπιστολήν του, (ις'. 23) ἀποκαλεῖ «ξένον» του. Ὅτι διεκρίνετο ἐπὶ φιλοξενίᾳ εἶναι φανερὸν ἐκ τῆς ἐπιστολῆς ταύτης, ἧς σκοπὸς ἦτο νὰ συστήσῃ εἰς τὴν Χριστιανικήν του μέριμναν καὶ ἀγάπην ἀδελφοὺς τινὰς ξένους, μέλλοντας νὰ διέλθωσι διὰ τοῦ τόπου ἐκείνου, πρὸς ἐκτέλεσιν ἔργου τοῦ Εὐαγγελίου ἀμισθί. Τούτους μὴ θέλοντας νὰ δεχθῶσί τι παρὰ τῶν ἐθνικῶν, συνιστᾷ πρὸς τὴν ἐγνωσμένην Χριστιανικὴν φιλοξενίαν τοῦ Γαΐου, καθόσον ὁ Διοτρεφὴς—μέλος ἰσχῦον καὶ φιλόδοξον αὐτῆς τῆς Ἐκκλησίας, ἴσως καὶ πρεσβύτερος ταύτης—ἠναντιοῦτο εἰς αὐτούς, οὔτε αὐτὸς δεχόμενος αὐτούς, οὔτε εἰς τὰ ἄλλα μέλη τῆς ἐκκλησίας ἐπιτρέπων νὰ πράξωσι τοῦτο. Ὁ Ἀπόστολος ἐπαινεῖ τινὰ Δημήτριον, πιθανῶς μέλος τῆς αὐτῆς ἐκκλησίας, οὗτινος μαρτυρεῖται γενικῶς ἡ εὐσέβεια καὶ ἡ προθυμία, ἥτις κατὰ πᾶσαν πιθανότητα ἐξεδηλώθη καὶ πρὸς αὐτοὺς τούτους τοὺς ξένους ἀδελφοὺς ἐν Χριστῷ.

Ἐπιστολὴ Ἰούδα.

Περὶ τοῦ συγγραφέως τῆς Ἐπιστολῆς ταύτης ἐλαχίστας ἔχομεν πληροφορίας. Αὐτὸς ἀποκαλεῖ ἑαυτὸν «δοῦλον Ἰησοῦ Χριστοῦ καὶ ἀδελφὸν τοῦ Ἰακώβου».

Ἀλλὰ ποίου Ἰακώβου; Διότι τρεῖς Ἰάκωβοι ἀναφέρονται ἐν τῇ Κ. Διαθήκῃ. Ὅλαι αἱ πιθανότητες συντρέχουν ὑπὲρ τοῦ ὅτι οὗτος ἦτο ὁ Ἀπόστολος Ἰάκωβος, ὁ «Δίκαιος», ὁ συγγραφεὺς τῆς ὁμωνύμου Ἐπιστολῆς.

Ἐν τῷ κατὰ Λουκᾶν (ς'. 15) καταλόγῳ τῶν Ἀποστόλων εὑρίσκομεν τὸ ὄνομα Ἰούδας, ὅστις ὑποτίθεται ὅτι εἶναι ὁ ὑπὸ τὸ ὄνομα Λεβαῖος ἢ Θαδδαῖος ἀναφερόμενος ἐν τῷ ὑπὸ τοῦ Ματθαίου διδομένῳ καταλόγῳ τῶν Ἀποστόλων (Ματθ. ι'. 2-4). Ἐκτὸς τούτου, ἅπαξ μόνον ἀναφέρεται ὁ Ἀπόστολος Ἰούδας ἐν τοῖς Εὐαγγελίοις (Ἰωάν. ιδ'. 21, 22) ὅπου ἐρωτᾷ τὸν Κύριον, εἰς τὸ τέλος τοῦ Μυστικοῦ Δείπνου: «*Κύριε, τί γέγονεν ὅτι ἡμῖν μέλλεις ἐμφανίζειν σεαυτὸν καὶ οὐχὶ τῷ κόσμῳ*»; Εἰς τὰς Πράξεις τῶν Ἀποστόλων (ιε'. 22) ἀναφέρεται ὡς «Ἰούδας ὁ ἐπικαλούμενος Βαρσαβᾶς», σταλεὶς τότε παρὰ τῆς Ἐκκλησίας Ἱεροσολύμων ὁμοῦ μετὰ τοῦ Παύλου, τοῦ Βαρνάβα καὶ τοῦ Σίλα πρὸς τοὺς ἐξ ἐθνῶν Χριστιανοὺς τῆς Ἀντιοχείας, Συρίας καὶ Κιλικίας. Μετὰ τὴν μνείαν ταύτην οὐδὲν πλέον ἀναφέρεται περὶ αὐτοῦ ἐν τῇ Κ. Διαθήκῃ. Κατὰ τὸν Παυλῖνον ὁ Ἀπόστολος Ἰούδας ἐκήρυξε τὸ Εὐαγγέλιον ἐν τῇ Λιβύῃ καὶ ἐκεῖ ἐτάφη.

Κατὰ τὸν Ἱερώνυμον ἀπεστάλη εἰς Ἔδεσσαν ὅπως κηρύξῃ τὸ Εὐαγγέλιον πρὸς τὸν βασιλέα Ἄβγαρον. Κατ' ἄλλους περιῆλθε κηρύττων τὴν Ἰουδαίαν, τὴν Σαμάρειαν, τὴν Ἰδουμαίαν, τὴν Συρίαν, κυρίως δὲ τὴν Ἀρμενίαν καὶ τὴν Περσίαν.

Τὴν Ἐπιστολὴν αὐτοῦ ἔγραψεν ὁ Ἰούδας πρὸς τοὺς ἁπανταχοῦ πιστοὺς—«*τοῖς ἐν Θεῷ Πατρὶ ἡγιασμένοις καὶ Ἰησοῦ Χριστῷ τετηρημένοις κλητοῖς*»—ἵνα προτρέψῃ αὐτοὺς νὰ ἀγωνίζωνται ὑπὲρ τῆς πίστεως τῆς ἅπαξ παραδοθείσης εἰς αὐτούς, καὶ νὰ φυλαχθῶσιν ἀπὸ τῆς πλάνης τῶν ψευδοδιδασκάλων, πιθανῶς τῶν Νικολαϊτῶν, τῶν εἰσχωρησάντων εἰς τὴν Ἐκκλησίαν τοῦ Χριστοῦ, τῶν ὁποίων ἡ ἐπήρεια ἦτο τοσοῦτον μᾶλλον ἐπίφοβος, καθ' ὅσον ὑπὸ τὸ πρόσχημα τοῦ Χριστιανισμοῦ ὑπέκρυπτον διδαχὴν καὶ τρόπον ζωῆς ἐξ ὁλοκλήρου ἀνατρεπτικὸν τῆς Χριστιανικῆς πίστεως καὶ τῆς κατὰ Χριστὸν ζωῆς.

Ἡ ἐπιστολὴ αὕτη ἀνεγνωρίζετο ὡς αὐθεντικὴ ὑφ' ὁλοκλήρου τῆς Χριστιανικῆς Ἐκκλησίας ἤδη ἀπὸ τοῦ 4ου αἰῶνος. Ἐὰν δὲ πρὸ τῆς ἐποχῆς ἐκείνης ὑπῆρξάν που ἀμφιβολίαι περὶ τῆς αὐθεντικότητος αὐτῆς, τοῦτο προῆλθεν ἐκ τοῦ ὅτι ὁ συγγραφεὺς ἐν τοῖς ἐδαφίοις 9 καὶ 14 τῆς ἐπιστολῆς ἐνισχύει τὰ κατὰ τῶν ψευδοδιδασκάλων ἐπιχειρήματά του ἀναφέρων τινὰ ἐξ Ἀποκρύφων βιβλίων, ἐξ ὧν μόνον ἡ λεγομένη Ἀποκάλυψις τοῦ Ἐνὼχ εἶναι κατ' ὄνομα γνωστὴ εἰς ἡμᾶς (1). Εἶναι ὅμως φανερὸν ὅτι ἐνταῦθα ὁ συγγραφεὺς ποιεῖται μνείαν τούτων, ὡς

---

(1) Ἡ ἐν τῷ 9ῳ ἐδαφίῳ τῆς Ἐπιστολῆς τοῦ Ἰούδα μνημονευομένη παράδοσις περὶ τῆς ἔριδος τοῦ ἀρχαγγέλου Μιχαὴλ πρὸς τὸν Διάβολον περὶ τοῦ σώματος τοῦ Μωϋσέως, σωζομένη καὶ ἐν τῷ «Ἐγκωμίῳ τοῦ Ἀρχαγγέλου Μιχαὴλ» τοῦ Πρεσβυτέρου Χρυσίππου, ἐδημοσιεύθη ἐσχάτως ἔν τινι μελέτῃ τοῦ Βυζαντινολόγου Ἀ. Σιγάλα. Ἐκ ταύτης ἀποσπῶμεν τὸ σχετικὸν χωρίον: «Τὸ σῶμα τοῦ Μωϋσέως, φησίν, ἀντὶ νικητηρίου προέκειτο. Ἔλεγεν ὁ Διάβολος, ὡς εἰκός, Ἐμὸν εἶναι προσήκει τοῦτο τὸ λάφυρον· ἔχει τι καὶ αὐτὸ τῶν συμβόλων τῶν παρ' ἐμοὶ—φέρε καὶ τοῦτο,—τὴν ἐκ τοῦ **δισταγμοῦ** οὐλήν. Διέστειλε καὶ τὰ τούτου χείλη λόγος ἐξ ἀπιστίας προϊών, παρακοῆς, καὶ αὐτῷ ἐγεγόνει λόγος, ἐξ ὧν ἀνενδοιάστως ἐλάλησε. Μαρτυρεῖ τὸ τῆς ἀντιλογίας ὕδωρ, μὴ καθαρεῦον αὐτὸν τῷ ἐκ τῆς ἁμαρτίας ῥύπῳ. Παρὰ

παραδόσεων κοινολογουμένων, ὡς ἁπλῶν θρύλλων, πρὸς σκοπὸν παραδειγματισμοῦ καὶ οὐδόλως ὡς θεοπνεύστων πηγῶν. Δὲν διέφυγε τοὺς ἑρμηνευτὰς ἡ σύμπτωσις τῆς ὁμοιότητος, ἥτις ὑπάρχει μεταξὺ τῆς Ἐπιστολῆς τοῦ Ἰούδα καὶ τοῦ β'. κεφαλαίου τῆς Β'. Ἐπιστολῆς τοῦ Πέτρου—ὁμοιότητος ὡς πρὸς τὸν καυτηριασμὸν τῶν ψευδοδιδασκάλων καὶ τὰς προρρήσεις περὶ τοῦ τελικοῦ αὐτῶν ὀλέθρου, ὡς πρὸς τὴν στήριξιν τῶν ἐπιχειρημάτων αὐτῶν ἐπὶ τῶν αὐτῶν ἱστορικῶν γεγονότων, καὶ ὡς πρὸς τὴν μνείαν (παραδειγματισμοῦ χάριν) τῶν αὐτῶν Ἀποκρύφων συγγραμμάτων ἢ παραδόσεων. Ἐκ τῆς ὁμοιότητος ταύτης δὲν δικαιούμεθα νὰ συμπεράνωμεν ὅτι ὁ εἷς Ἀπόστολος ἀντέγραψε τὸν ἕτερον, ἀλλὰ μᾶλλον ὅτι ὁ εἷς ***ὑπομιμνήσκει*** τὰ ὑπὸ τοῦ ἄλλου προβληθέντα ἐπιχειρήματα· ἐπειδὴ δὲ φαίνεται λίαν ἀπίθανον ὅτι ὁ Ἰούδας ἐν τῇ βραχυτάτῃ του ἐπιστολῇ θὰ ᾐσθάνθη τὴν ἀνάγκην νὰ ἐπικαλεσθῇ τὴν μαρτυρίαν ἄλλου συγγραφέως, καταλήγομεν εἰς τὸ συμπέρασμα ὅτι ὁ Πέτρος, γνώστης τῆς Ἐπιστολῆς τοῦ Ἰούδα, ἐπαναλαμβάνει ἀκροθιγῶς καὶ ἀπὸ γενικωτέρας ἀπόψεως τὰ ἐκ τῆς παραδόσεως ἐπιχειρήματα τούτου.

Ἀποκάλυψις Ἰωάννου.

Ἡ Ἀποκάλυψις εἶναι τὸ τελευταῖον βιβλίον τῆς Κ. Διαθήκης. Δι' αὐτοῦ κλείει ὁ Ἱερὸς Κανών. Ἐπιγράφεται «Ἀποκάλυψις Ἰωάννου τοῦ Θεολόγου», ἡ δὲ ἐκκλησιαστικὴ παράδοσις τῶν δύο πρώτων αἰώνων ὑποστηρίζει τὴν ἀποστολικήν του ταύτην προέλευσιν. Κατὰ τὸν Β^{ον} αἰῶνα σφοδρὰ ἐπίθεσις διεξήχθη κατὰ τῆς αὐθεντικότητος αὐτοῦ ὑπὸ τῶν ὀπαδῶν τοῦ αἱρεσιάρχου Μαρκίωνος καὶ τῶν «Ἀλόγων» αἱρετικῶν, ἀλλ' οὗτοι κατετροπώθησαν ὑπὸ τοῦ Ἱππολύτου καὶ ἔκτοτε ἐν μὲν τῇ Δύσει οὐδεμία Ἐκκλησία ἠμφισβήτει πλέον ὅτι ὁ συγγραφεὺς τῆς Ἀποκαλύψεως ἦτο Ἰωάννης ὁ Θεολόγος καὶ Εὐαγγελιστής, ἐν δὲ τῇ Ἀνατολῇ μόνον τινὲς τῶν ἐγκριτωτέρων Πατέρων ἐτήρησαν στάσιν οὐδετερότητος ἐπὶ τοῦ ζητήματος. Προϊόντος ὅμως τοῦ χρόνου, καὶ ἰδίως τῇ εἰσηγήσει τοῦ Μ. Ἀθανασίου, ἡ αὐθεντικότης τοῦ βιβλίου τούτου ὡς ἔργου τοῦ θεοπνεύστου Ἰωάννου ἀνεγνωρίσθη καθ' ἅπασαν τὴν Ἀνατολήν, ἐξαιρέσει τῆς Συρίας, τὸ δὲ βιβλίον κατετάχθη ὡς εἰκὸς εἰς τὸν Ἱερὸν Κανόνα. Κατὰ τοὺς νεωτέρους χρόνους, ἀπὸ τῆς Μεταρρυθμίσεως καὶ ἐντεῦθεν, ἡ ἀμφισβήτησις τῆς ταὐτότητος τοῦ συγγραφέως ὑπὸ πολλῶν θεολόγων βασίζεται μᾶλλον εἰς τεκμήρια ἐσωτερικῆς φύσεως, εἰς γλωσσολογικὰ γνωρίσματα, κυρίως ὕφους καὶ λεκτικοῦ, ἅτινα κατ' αὐτοὺς ἀποκλείουν τὴν ταυτότητα τοῦ συγγραφέως τῆς Ἀποκαλύψεως μετὰ τοῦ συγγραφέως τοῦ Εὐαγγελίου ἢ τῶν ὁμωνύ-

---

τὴν ***Πέτραν*** ἐκείνην διεσαλεύθη Μωϋσῆς, καὶ τοῦ τὴν γῆν κληρονομῆσαι τῆς ἐπαγγελίας οὐκ ἔτυχεν. Ἀλλ' ἐγὼ τὴν ψυχὴν ἀφίημι διὰ τὸ θεοσόφου μετεσχηκέναι φρονήσεως, ἀρκοῦμαι δὲ τῇ ἐν αὐτῷ συλαγωγίᾳ τοῦ σώματος· ἀρκοῦμαι τοῦ παραδοῦναι καὶ τοῦτο τῇ τοῦ θανάτου διαφθορᾷ· δεχέσθω τὸ ἐξ αὐτῆς ἡ γῆ, καὶ μηδεμίαν λοιπὸν ἐλπιζέτω ἀναβιώσεως προσδοκίαν.

Τοιαῦτα τοῦ πονηροῦ διεξιόντος, ἀντέφησεν ὁ Πρωτάγγελος; Οὐκ ἔστι σοι μερίς, οὔτε κλῆρος ἐν τοῖς δικαίοις, διάβολε. Τούτων καὶ οἱ μώλωπες τῷ τῆς μετανοίας ταχυφαρμάκῳ καθαίρονται, τούτων καὶ τελευτώντων ἔχει τι πλέον τῶν ἄλλων τὰ σώματα· οὐ γὰρ ὁ θάνατος αὐτοὺς κατέχει, ἀλλὰ πρὸς νεκρὸν ἥξουσι τῇ ἀνάγκῃ τῆς φύσεως, ἡ τῆς ζωῆς ὅμως κοινωνία καὶ ἐν τῷ Ἅδῃ συμπαρέσται».

μων Ἐπιστολῶν. Ἀλλ' ἡ ἁπανταχοῦ ὀρθοφρονοῦσα Χριστιανωσύνη, καθ' ὅλους τοὺς αἰῶνας, στηρίζει τὴν εἰς τὴν θεοπνευστίαν τοῦ βιβλίου τούτου πεποίθησίν της ὄχι εἰς ἀποδείξεις ἱστορικῆς ἢ φιλολογικῆς φύσεως, ἀλλ' εἰς τὰ διδάγματα αὐτοῦ—εἰς τὸ διαπνέον αὐτὸ πνεῦμα τῆς ἀκραδάντου πίστεως καὶ ἐνδόξου ἐλπίδος, ἅτινα δημιουργοῦσι τὰς αὐτὰς ἀρετὰς καὶ χάριτας εἰς τὸν χαρακτῆρα τῶν πιστῶν, καὶ διὰ τῶν ὁποίων ἐτονώθη τὸ φρόνημα τῶν μαρτύρων καὶ ἡ καρτερία τῶν ἐν διωγμοῖς καὶ στενοχωρίαις εὑρισκομένων κατὰ πᾶσαν ἐποχὴν καὶ ἐν πάσῃ χώρᾳ.

Ὁ **χρόνος** τῆς συγγραφῆς τῆς Ἀποκαλύψεως ὁρίζεται μεταξὺ τοῦ ἔτους 93 καὶ 95, ἤτοι περὶ τὰ τέλη τῆς ζωῆς τοῦ Αὐτοκράτορος Δομιτιανοῦ, ὅστις ἀπέθανε τῷ 96 μ. Χ. Πρὸς τὸν προσδιορισμὸν τοῦτον συμφωνεῖ καὶ ἡ μαρτυρία τῶν ἐκκλησιαστικῶν συγγραφέων, ἀρχαιοτάτη τῶν ὁποίων εἶναι ἡ τοῦ Εἰρηναίου, γράψαντος (ε'. 30). «***Οὐδὲ γὰρ πρὸ πολλοῦ χρόνου ἑωράθη*** (τὸ ὅραμα τῆς Ἀποκαλύψεως) ***ἀλλὰ σχεδὸν ἐπὶ τῆς ἡμετέρας γενεᾶς, πρὸς τὰ τέλη τῆς Δομετιανοῦ ἀρχῆς***».

Τὸ ὅραμα, τὸ ἀποκαλυφθὲν εἰς τὸν ἐν τῇ ἐξορίᾳ τῆς Πάτμου διατελοῦντα Ἰωάννην, παρουσιάζει τρεῖς γενικὰς διαιρέσεις: α') Τὰς περὶ τῶν ἑπτὰ Ἐκκλησιῶν τῆς Μ. Ἀσίας ρήσεις. β') Τὸν ἀποβλέποντα εἰς ἱστορικὰ γεγονότα, σύγχρονα ἢ μέλλοντα, συμβολισμόν. γ') Τὴν τελικὴν ὑπερίσχυσιν τῆς βασιλείας τοῦ Θεοῦ, τὴν κατατρόπωσιν τοῦ Πονηροῦ, τὴν κατάργησιν τοῦ θανάτου, καὶ τὴν δόξαν τῶν πιστῶν ἐν οὐρανοῖς. Εἰς τὸ πρῶτον τμῆμα ἔχομεν πιστὴν εἰκόνα τῆς συγχρόνου Χριστιανικῆς Ἐκκλησίας μετὰ τὴν κυρίως Ἀποστολικὴν περίοδον. Μανθάνομεν τὰς ἑκασταχοῦ ἀρετὰς καὶ ἐλλείψεις αὐτῆς καὶ τὴν ἐν τοῖς διωγμοῖς σταθερότητα αὐτῆς, ἐπαπειλουμένης ἤδη ὑπὸ διωγμοῦ ἔτι σφοδροτέρου καὶ γενικωτέρου τοῦ ἐπὶ Δομιτιανοῦ· τὸν διωγμὸν τοῦτον προτρέπονται νὰ ὑποστῶσι καρτερικῶς οἱ Χριστιανοὶ ἐν τῇ βεβαιότητι τοῦ στεφάνου τῆς νίκης. Εἰς τὸ δεύτερον τμῆμα, ὑπὸ τὸν συμβολισμόν, ὅστις δὲν ἦτο ἄσκοπος οὐδὲ περιττὸς κατὰ τὴν ἐποχὴν ἐκείνην τῆς τρομοκρατίας, ἐξιστοροῦνται αἱ συμφοραὶ αἵτινες κατὰ πάντα αἰῶνα ἀναμένουσι πᾶν ἔθνος καὶ πᾶσαν ἐξουσίαν, ἥτις ἀντιστρατεύεται κατὰ τοῦ Θεοῦ καὶ κατὰ τῆς προόδου τῆς βασιλείας Αὐτοῦ ἐν τῷ κόσμῳ. Εἰς τὸ τρίτον τμῆμα προλέγεται ἡ τελικὴ νίκη τοῦ Χριστιανισμοῦ καὶ ἡ ἐγκατάστασις τῆς βασιλείας τοῦ Θεοῦ ἐν ὅλῃ αὐτῆς τῇ δόξῃ. Παρουσιάζεται ἡ ἔκπαγλος εἰκὼν τῆς «ἁγίας πόλεως», τῆς ἐπουρανίου Ἱερουσαλήμ, εἰς τὴν ὁποίαν ζῶσιν ἐσαεὶ εὐδαίμονες ἐν τῇ παρουσίᾳ τοῦ Θεοῦ οἱ πιστῶς ἀκολουθήσαντες τὸν Χριστὸν ἐπὶ τῆς γῆς —τὸ ἐκ παντὸς ἔθνους καὶ φυλῆς καὶ λαοῦ καὶ γλώσσης ἀναρίθμητον πλῆθος τῶν σεσωσμένων—ἡ χορεία τῶν λευχειμόνων καὶ φοινικοφόρων μαρτύρων. Καὶ μὲ τὸ ὑπέροχον τοῦτο ὅραμα κλείει ἡ Καινὴ Διαθήκη.

Ὅσον ἀφορᾷ εἰς τὴν ἑρμηνείαν τῆς Ἀποκαλύψεως, ὁ συμβολισμὸς αὐτῆς, ἐπὶ τοῦ ὁποίου περισσότερα καὶ ἀντιφατικώτερα ἐγράφησαν ἢ ἐπὶ παντὸς ἄλλου βιβλίου, ἀποτελεῖ, καθ' ἡμᾶς, θέμα μᾶλλον διὰ τοὺς εἰδικῶς καταγινομένους εἰς μελέτας παγκοσμίου καὶ ἐκκλησιαστικῆς ἱστορίας. Εἰς πνεύματα ἀδαῆ καὶ ἀνιστόρητα, ἀλλὰ τολμηρά, ἡ ἑρμηνεία τοῦ συμβολισμοῦ τούτου δύναται νὰ καταλήξῃ μέχρι τῆς εἰς ἄτοπον ἀπαγωγῆς. Τοῦ τοιούτου πρόσφατον παράδειγμα ἔχομεν τὴν πλάνην τῶν «Χιλιαστῶν», ἢ μᾶλλον τῶν «Ρωσσελιστῶν», καθότι τὸ δόγμα τῆς

χιλιετοῦς βασιλείας τοῦ Χριστοῦ ἐπὶ γῆς δὲν εἶναι πλάνη, ἀλλὰ σαφῶς διδάσκεται ἐν τῷ 20ῷ κεφαλαίῳ τῆς Ἀποκαλύψεως (ἐδάφια 1-6). Ἀλλ' οἱ ὀπαδοὶ τοῦ Ρώσσελ, περιφρονοῦντες τὴν ρητὴν τοῦ Χριστοῦ δήλωσιν ὅτι «*περὶ τῆς ἡμέρας ἐκείνης καὶ τῆς ὥρας οὐδεὶς οἶδε*», καὶ ὅτι «*οὐχ ὑμῖν γνῶναι χρόνους καὶ καιροὺς οὓς ὁ Πατὴρ ἔθετο ἐν τῇ ἰδίᾳ ἐξουσίᾳ*», διεκήρυξαν ἀνὰ τὰ δύο ἡμισφαίρια ὅτι ἡ Δευτέρα Παρουσία τοῦ Χριστοῦ θὰ ἐπραγματοποιεῖτο τὸν Ὀκτώβριον τοῦ ἔτους 1844, ὅτε δὲ διεψεύσθησαν ὑπὸ τῶν γεγονότων, μετεπήδησαν εἰς τὸ 1914, 22, 25 καὶ θὰ ἐξακολουθήσουν μεταπηδῶντες τίς οἶδε εἰς ποίας ἀκόμη ἐποχάς. Ἀκόμη δὲ χονδροειδέστερον — διακηρύττουν, ὅτι *ἦλθεν* ὁ Χριστὸς κατὰ τὸ 1874 καὶ ἤδη εὑρίσκεται ἐν τῷ κόσμῳ, ἀλλὰ δὲν εἶναι ὁρατός, εἰμὴ εἰς τοὺς ἔχοντας τὴν ἀπαιτουμένην πνευματικὴν ὅρασιν ὅπως τὸν διακρίνουν. Ἀλλ' ἡ πλάνη αὕτη τῶν χρονολογιῶν δὲν εἶναι ἡ σοβαρωτέρα τῶν πλανῶν, αἵτινες χαρακτηρίζουν τοὺς Ρωσσελίζοντας Χιλιαστάς. Ἐκείνη, ἥτις ὑποκρύπτεται εἰς ὅλην των τὴν διδασκαλίαν, καὶ διὰ τῆς ὁποίας ὑποσκάπτονται αὐτὰ τὰ θεμέλια τῆς Χριστιανικῆς πίστεως, εἶναι ὁ ὑπεραρειανισμὸς αὐτῶν, τὸ δόγμα τὸ μετ' ἐμπαθείας ὑπ' αὐτῶν ὑποστηριζόμενον, ἤτοι, ἡ ἄρνησις τῆς θεότητος τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ, ὃν ἀποκαλοῦσι «κτίσμα», καὶ «ἄγγελον».

Η ΜΕΤΑΦΡΑΣΙΣ ΤΩΝ ΓΡΑΦΩΝ

Ἐν παντὶ ζητήματι τὸ περιοδικὸν ἡμῶν ζητεῖ καὶ ἐπιδιώκει οὐχὶ τὴν ἐπιβολὴν τῶν ἰδίων ἡμῶν προκαταλήψεων, ἀλλὰ τὴν ἐξακρίβωσιν τῆς ἀληθείας καὶ τοῦ δικαίου. Διὰ τοῦτο δεχόμεθα εὐχαρίστως συζήτησιν μετὰ παντὸς καλῆς πίστεως συζητητοῦ, διαφωνοῦντος πρὸς ἡμᾶς, διότι φρονοῦμεν ὅτι μόνον διὰ τοιαύτης ἀντικειμενικῆς συζητήσεως δύναται νὰ εὑρεθῇ ἡ ἀλήθεια.

Λαβόντες παρὰ συνδρομητοῦ, ὅστις εἶναι εὐπαίδευτος Ὀρθόδοξος ἱερεύς, τὴν κάτωθι ἐπιστολήν, ἐθεωρήσαμεν καθῆκον ἡμῶν νὰ τὴν δημοσιεύσωμεν, ὁμοῦ μετὰ τῆς πρὸς αὐτὴν ἀπαντήσεως ἡμῶν:

Πρὸς τὴν ἀξιότιμον Διεύθυνσιν τοῦ «Ἀστέρος τῆς Ἀνατολῆς»

Ἀξιότιμε κ. Διευθυντά,

Εἰς τὸ ὑπ' ἀριθμὸν 2 καὶ ἡμερομ. Φεβρουαρίου 1927 τεῦχος τοῦ ὑμετέρου περιοδικοῦ, ὅπερ μετ' ἐνδιαφέροντος ἀπὸ διετίας παρακολουθῶ, ἀνέγνωσα μετά τινος ἐκπλήξεως εἰς τὸ «Περὶ μεταφράσεως τῶν ἁγ. Γραφῶν» ἄρθρον τὴν ἑξῆς πρόκλησιν: «Καὶ μέχρι σήμερον, ἂν καὶ διαρκῶς προκαλούμενοι οἱ πολέμιοι τῶν μεταφράσεων, δὲν ἠδυνήθησαν νὰ ὑποδείξωσιν ἓν καὶ μόνον χωρίον τῆς μεταφράσεως τοῦ Βάμβα, ὅπου δὲν ἀπεδόθη μετ' ἀπείρου ἀκριβείας καὶ εὐσυνειδησίας ἡ ἔννοια τοῦ πρωτοτύπου. Ἤδη τοὺς προκαλοῦμεν καὶ πάλιν, ἂν ἦναι καλῆς πίστεως συζηταί, νὰ ὑποδείξωσιν ἓν τοιοῦτον χωρίον».

Ἡ πρόκλησις αὕτη μαρτυρεῖ δύο τινά· ἢ ὅτι οἱ προκαλοῦντες οὐδέποτε ἐμελέτησαν τὸ κείμενον, ἢ ὅτι οἱ προκαλούμενοι οὐδέποτε ἔλαβον εἰς χεῖρας τὴν μετάφρασιν.

Καὶ εἰς τὴν πρόκλησιν ταύτην θὰ σᾶς ἀπαντήσω διὰ τῆς παρούσης μου, ἀφοῦ σᾶς καταστήσω ἐν πρώτοις γνωστόν, ὅτι **εἶμαι θερμὸς ὑπέρμαχος τῆς μεταφράσεως τῶν Ἁγίων Γραφῶν.**

Ἀνοίξατε τὸ η΄. κεφ. § 28 τῆς πρὸς Ρωμαίους ἐπιστολῆς καὶ λάβετε τὴν καλωσύνην νὰ παραβάλητε τὸ κείμενον πρὸς τὴν μετάφρασιν· εἰς τὴν περίπτωσιν ταύτην τὸ κείμενον δὲν ἀποδίδεται πιστῶς. Καὶ διὰ νὰ σᾶς διευκολύνω :

Κείμενον : «Οἴδαμεν δὲ ὅτι τοῖς ἀγαπῶσι τὸν Θεὸν πάντα συνεργεῖ εἰς ἀγαθόν, τοῖς κατὰ πρόθεσιν κλητοῖς οὖσιν».

Μετάφρασις Βάμβα. «Ἐξεύρομεν δὲ ὅτι πάντα συνεργοῦσι πρὸς **τὸ** *ἀγαθὸν εἰς τοὺς ἀγαπῶντας τὸν Θεόν, εἰς τοὺς κεκλημένους* **κατὰ τὸν προορισμὸν** *(αὐτοῦ)».*

Καὶ ἐρωτῶμεν ὑμᾶς, ὡς καλῆς πίστεως συζητητήν: Εἶναι πιστὴ ἡ μετάφρασις αὕτη; ἡ λέξις **πρόθεσις** *ἔχει ὡς ἀπείρως ἀκριβῆ καὶ εὐσυνείδητον ἀπόδοσιν τὴν λέξιν* **προορισμὸς** *καὶ δὴ μὲ τὸν προσδιορισμὸν (αὐτοῦ); Δὲν τὸ πιστεύω· διότι εἰς τὰ Ἑλληνικὰ λεξικὰ ἡ λέξις* **πρόθεσις** *σημαίνει κατὰ λέξιν μέν,* **τοποθέτησις ἐμπρός,** *Γραφικῶς δὲ κατὰ τοὺς ἑρμηνευτάς, εἰς μὲν τὸ προκείμενον χωρίον* **τὴν ἐλευθέραν γνώμην** *(τοῦ ἀνθρώπου),* **τὴν προαίρεσιν,** *εἰς ἄλλα δὲ (ὡς Ρωμ. θ΄. 11)* **τὴν πρόγνωσιν** *(τοποθέτησις ἐμπρός, ὑπολογισμός).*

Κατὰ ταῦτα ἡ λέξις πρόθεσις ἔπρεπε νὰ παραμείνῃ ἀμετάφραστος καὶ ἐν ἐναντίᾳ περιπτώσει νὰ μεταφρασθῇ **«κατὰ προαίρεσιν** *(αὐτῶν)». Ἡ δὲ ἔννοια τοῦ χωρίου εἶναι ἡ ἑξῆς· «Γνωρίζομεν ὅτι πάντα συνεργοῦν εἰς ἀγαθὸν διὰ τοὺς ἀγαπῶντας τὸν Θεόν, εἰς ἐκείνους ποὺ ἐκάλεσεν ὁ Θεός, σύμφωνα μὲ τὴν προαίρεσίν των νὰ συμμορφωθοῦν μὲ τὸ θέλημά του, τὴν ὁποίαν προαίρεσιν ἐγνώριζεν ὁ Θεὸς ὡς παντογνώστης ἐκ τῶν προτέρων, καὶ διὰ τοῦτο τοὺς ἐκάλεσεν».*

Ἀλλὰ ποία εἶναι ἡ ἔννοια τῆς μεταφράσεως; Ἰδού· «Γνωρίζομεν ὅτι πάντα συνεργοῦν πρὸς τὸ ἀγαθὸν εἰς τοὺς ἀγαπῶντας τὸν Θεόν, εἰς τοὺς κεκλημένους σύμφωνα μὲ τὴν θέλησίν του, νὰ τοὺς **προορίσῃ** *διὰ τὴν ὑπηρεσίαν του ἢ διὰ τὴν μέλλουσαν ζωὴν (ἐὰν θέλητε)». Ἡ μετάφρασις δηλ. Καλβινικῷ τῷ τρόπῳ αἴρουσα τὴν* **προαίρεσιν** *τοῦ ἀνθρώπου, ἀποδίδει αὐθαιρεσίαν εἰς τὸν Θεόν. Καὶ τὸν τοιοῦτον αὐθαίρετον Θεόν, νομίζω, ἔχουν πάντα λόγον ν' ἀγαποῦν οἱ προοριζόμενοι, ἀφοῦ δὲν δύνανται νὰ πράξουν ἄλλως, ἀφοῦ ἐνεργοῦν ὡς ἄψυχα νευρόσπαστα, δηλαδὴ μηχανικῶς, σύμφωνα μὲ τὰς θεωρίας τῶν ὑλιστῶν φιλοσόφων.*

Τὸ αὐτὸ λάθος μεταφράσεως παρατηρεῖται καὶ εἰς τὸ προαναφερθὲν χωρίον (Ρωμ. θ΄. 11). Ἐνταῦθα εἰς τὴν φράσιν· «ἵνα ἡ κατ' ἐκλογὴν **πρόθεσις** *τοῦ Θεοῦ μένῃ,» ἡ λέξις* **πρόθεσις** *ἀποδίδεται καὶ πάλιν μὲ τὴν λέξιν* **προορισμός,** *ἀντὶ* **πρόγνωσις.**

Καὶ τὸ μὲν πνεῦμα τοῦ θεοπνεύστου συγγραφέως εἶναι· «Ὁ Θεὸς ὁ προγνοὺς πρὸ τῆς γεννήσεώς των τὴν προδιάθεσιν καὶ προαίρεσιν ἑκατέρου τῶν υἱῶν τοῦ Ἰσαὰκ καὶ τῆς Ρεβέκκας, ὡς ἔχων πρὸ αὐτοῦ πάντοτε τὸ παρελθόν, τὸ παρὸν καὶ τὸ μέλλον, τὸν μὲν Ἰακὼβ ἠγάπησε, τὸν δὲ Ἠσαῦ ἀπεδοκίμασεν».

Ἐνῷ τὸ πνεῦμα τοῦ μεταφραστοῦ εἶναι· «Ὁ Θεὸς ἐτσιθελικῶς προορίσας διὰ τὴν ἐκπλήρωσιν τῶν βουλῶν του τὸν Ἰακώβ, τοῦτον μὲν ἐξέλεξε, τὸν δὲ Ἠσαῦ ἀπεδοκίμασεν, ἄνευ οὐδεμιᾶς ἀφορμῆς ἄλλης, παρὰ μόνον διὰ νὰ δείξῃ τὴν ἀναντίρρητον δύναμίν του».

Καὶ μὴ νομίσητε, φίλε κύριε, ὅτι μόνον εἰς τὰ σημεῖα ταῦτα ἡ μετάφρασις τοῦ Νεοφύτου Βάμβα δὲν ἀποδίδει τὸ ἀκριβὲς πνεῦμα τοῦ συγγραφέως· ὑπάρχουν καὶ ἄλλα τινὰ σημεῖα, εἰς τὰ ὁποῖα αἱ λέξεις κακῶς μεταφράζονται καὶ δὲν ἀλλοιοῦν μὲν τὸ νόημα, ὡς ἐν τοῖς προλεχθεῖσιν, ἀλλὰ ἀδυνατίζουν τὴν εἰκόνα, ὡς εἰς τὸ ια΄. 8 τῆς αὐτῆς ἐπιστολῆς αἱ λέξεις **πώρωσις** *καὶ* **κατάνυξις** *δὲν ἔπρεπε νὰ μεταφρασθοῦν, διότι οὔτε ἡ λέξις πώρωσις σημαίνει ἁπλῶς* **τύφλωσιν**, *οὔτε πάλιν ἡ λέξις κατάνυξις σημαίνει ἀκριβῶς* **νυσταγμός**. *Αἱ λέξεις αὗται σβύνουν ὁλοτελῶς τὸ χρῶμα τῆς εἰκόνος καὶ τὴν παριστοῦν μόνον ὡς σκιάν. σημειωτέον δὲ ὅτι καὶ αἱ δύο εἶναι ἐν χρήσει σήμερον.*

Ἀνέφερα μόνον ἐδάφια τῆς πρὸς Ρωμαίους ἐπιστολῆς, διότι ταύτην ἑρμηνεύων καὶ ἐξετάζων, ἀντελήφθην τὰς διαφοράς της πρὸς τὸ πρωτότυπον. Πιθανὸν νὰ ὑπάρχουν καὶ ἄλλαι παρανοήσεις καὶ ἄλλα λάθη καὶ εἰς ἄλλα βιβλία.

Μὴ νομίσητε, ὅτι εἶμαι κατὰ τῶν μεταφράσεων· τὸ ἐδήλωσα ἐν ἀρχῇ. Ἀλλὰ πρέπει νὰ καταβληθῇ παρ' ὅλων τῶν ποθούντων τὴν διάδοσιν τῆς Ἁγ. Γραφῆς ἔντονος προσπάθεια πρὸς νέαν τινὰ μετάφρασιν ἀπηλλαγμένην μὲν σφαλμάτων, μᾶλλον δὲ σύμφωνον πρὸς τὴν γλῶσσαν τῆς ἐποχῆς μας· ἐκεῖνα τὰ «εἰς ἐσᾶς», τὰ «θέλω εἶσθαι», «θέλει ἔλθει» κτλ. κατὰ κόρον ἐπαναλαμβανόμενα ἐκνευρίζουν καὶ καθιστοῦν τὴν ῥηθεῖσαν μετάφρασιν ὑπεράγαν ὀχληράν. Δὲν πιστεύω νὰ ἔχητε τὴν ἰδέαν ὅτι ἡ ὑπάρχουσα μετάφρασις εἶναι θεόπνευστος, ὥστε νὰ παραμείνῃ **ἄθικτος**.

Τελειόνων τὴν ἐπιστολήν μου ταύτην, ἐκφράζω τὸν διακαῆ μου πόθον νὰ ἴδω μίαν νέαν μετάφρασιν τῆς Ἁγ. Γραφῆς ἀκριβεστέραν καὶ ἁπλουστέραν τῆς ὑπαρχούσης· μετάφρασιν, τὴν ὁποίαν νὰ διακρίνῃ ὄχι μόνον ἡ πιστότης, ἀλλὰ καὶ κάποια καλλιέπεια, ἀπαραίτητα προσόντα ἑνὸς ἔργου, τὸ ὁποῖον νὰ δύναται νὰ κατακτήσῃ ἀπὸ πάσης ἀπόψεως τὴν καρδίαν καὶ τοῦ μᾶλλον ἀδιαφόρου θρησκευτικῶς Ἕλληνος, ἡ ὁποία νὰ γίνῃ τὸ ἀπαραίτητον ἐντρύφημα πάσης ψυχῆς.

Λέξασθε, κύριε, τὴν ἐκδήλωσιν τῆς ἀγάπης καὶ ἐκτιμήσεώς μου πρὸς ὑμᾶς, ἕνα τῶν ἐργατῶν τοῦ ἀμπελῶνος τοῦ Κυρίου.

Ἐλάχιστος ἐργάτης τοῦ ***Εὐαγγελίου.***

Χ.

Εἰς τὴν ἀνωτέρω ἐπιστολὴν ἔχομεν νὰ ἀπαντήσωμεν τὰ ἑξῆς:

Α΄. Ἐπὶ τοῦ ἑρμηνευτικοῦ ζητήματος.

Ἐκ τῶν διαφόρων ἐννοιῶν, ἃς ἔχει ἡ λέξις «πρόθεσις», μία καὶ μόνη ἔχει ἐφαρμογὴν εἰς τὸ χωρίον Ρωμ. η΄. 28. Ἐδῶ προφανῶς σημαίνει «***σκοπόν***», καὶ εἰς τοῦτο εἶναι σύμφωνος καὶ ὁ συνδρομητὴς ἡμῶν, διότι τὸ «***προαίρεσις***», καὶ τὸ «***ἐλευθέρα γνώμη***», ἅτινα παραθέτει, κατὰ βάθος σημαίνουσι τὸ αὐτό, ὅπερ καὶ τὸ «σκοπός». Καὶ ἡ μετάφρασις τοῦ Βάμβα δίδει τὸν αὐτὸν ὡς ἔγγιστα

ὁρισμόν. Ἡ διαφωνία ἐγείρεται ὡς πρὸς τὴν ***εὐρυτέραν ἑρμηνείαν***—δηλ. ὡς πρὸς τὸ ζήτημα τοῦ ἂν εἰς τὸ ἀνωτέρω χωρίον πρόκειται περὶ τῆς προθέσεως ***τοῦ Θεοῦ***, ἢ τῆς προθέσεως ***τῶν «κλητῶν»***. Καὶ ὁ μὲν Βάμβας εἶναι ὑπὲρ τῆς πρώτης γνώμης, ὁ δὲ διαφωνῶν συνδρομητής μας ὑπὲρ τῆς δευτέρας.

Δὲν πρόκειται λοιπὸν περὶ λάθους μεταφραστικοῦ, ἀλλὰ περὶ διαφωνίας ἐπὶ ζητήματος θεολογικοῦ. Ἡ δὲ διαφωνία αὕτη δὲν εἶναί τι νέον, ἀλλ' ἀποτελεῖ ζήτημα, ὅπερ ἀπὸ αἰώνων ἤδη διαμφισβητεῖται ἐν τῇ Χριστ. θεολογίᾳ—***τὸ δόγμα τοῦ προορισμοῦ τοῦ ἀνθρώπου.*** Ἔχουσι δὲ γραφῆ βουνὰ ὁλόκληρα συγγραμμάτων ὑπὲρ καὶ κατὰ τοῦ δόγματος τούτου, ὥστε δὲν θὰ ἐπιχειρήσωμεν ἡμεῖς ἐδῶ νὰ εἰσέλθωμεν εἰς τὴν θεολογικὴν ταύτην συζήτησιν. Θὰ ἀρκεσθῶμεν δὲ εἰς ὀλίγας βραχείας σημειώσεις ἐπὶ τῶν κειμένων, ἀφίνοντες τοὺς ἀναγνώστας ἡμῶν νὰ ἐξαγάγωσι μόνοι των τὸ συμπέρασμα, ὅπερ ἤθελον προκρίνει.

Ἡ λέξις ***πρόθεσις*** (ἂν ἐξαιρέσωμεν τὰ χωρία ὅπου ἀναφέρονται οἱ ***ἄρτοι τῆς προθέσεως***, καὶ ὅπου προφανῶς ἡ λέξις ἔχει σημασίαν, μὴ ἐνδιαφέρουσαν τὴν προκειμένην συζήτησιν) ἀπαντᾷ εἰς τὰ ἑξῆς χωρία τῆς Κ. Διαθήκης:

Πράξ. ια'. 23: «ὃς παραγενόμενος ... παρεκάλει πάντας τῇ ***προθέσει*** τῆς καρδίας προσμένειν τῷ Κυρίῳ» (μετάφρασις Βάμβα: ἐν σταθερότητι καρδίας νὰ ἐμμένωσιν εἰς τὸν Κύριον»).

Πράξ. κζ'. 13: «ὑποπνεύσαντος δὲ νότου, δόξαντες τῆς ***προθέσεως*** κεκρατηκέναι» (μετάφρ. Βάμβα: «νομίσαντες ὅτι ἐπέτυχον τοῦ σκοποῦ»).

Β'. Τιμόθ. γ'. 10: «σὺ δὲ παρηκολούθησάς μου τῇ διδασκαλίᾳ, τῇ ἀγωγῇ, τῇ ***προθέσει***, τῇ πίστει». (μετάφρ. Βάμβα: «Σὺ ὅμως παρηκολούθησας τὴν διδασκαλίαν μου, τὴν διαγωγήν, τὴν πρόθεσιν, τὴν πίστιν», κλπ.).

Β'. Τιμόθ. α'. 9: «τοῦ σώσαντος ἡμᾶς καὶ καλέσαντος κλήσει ἁγίᾳ, οὐ κατὰ τὰ ἔργα ἡμῶν ἀλλὰ κατὰ τὴν ἰδίαν ***πρόθεσιν*** καὶ χάριν».

Ἐφεσ. γ'. 11: «κατὰ ***πρόθεσιν*** τῶν αἰώνων, ἣν ἐποίησεν ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ τῷ Κυρίῳ ἡμῶν».

Ἐφεσ. α'. 11: «ἐν ᾧ καὶ ἐκληρώθημεν προορισθέντες κατὰ ***πρόθεσιν*** τοῦ τὰ πάντα ἐνεργοῦντος κατὰ τὴν βουλὴν τοῦ θελήματος αὐτοῦ».

Ρωμ. θ'. 11: «ἵνα ἡ κατ' ἐκλογὴν ***πρόθεσις*** τοῦ Θεοῦ μένῃ».

Ρωμ. η'. 28: «τοῖς κατὰ ***πρόθεσιν*** κλητοῖς οὖσι».

Ἐκ τῶν ἀνωτέρω ὀκτὼ χωρίων, τὰ πέντε τελευταῖα κυρίως μᾶς ἐνδιαφέρουσιν ἐνταῦθα, διότι εἶναι φανερὸν ὅτι τὴν αὐτὴν περίπου διδασκαλίαν διατυπώνουσιν. Εἰς τὰ τέσσαρα ἐκ τῶν πέντε τούτων χωρίων ἡ «***πρόθεσις***» ρητῶς λέγεται ***τοῦ Θεοῦ.*** Εἰς δὲ τὰ τρία ἐκ τῶν τεσσάρων τούτων, ἡ πρόθεσις αὕτη τοῦ Θεοῦ συνδυάζεται μὲ τὴν ὑπ' Αὐτοῦ ***ἐκλογὴν ἢ κλῆσιν τοῦ ἀνθρώπου.*** Εἰς τὸ τελευταῖον χωρίον, τὸ καὶ ὑπὸ κρίσιν, ἡ κλῆσις αὕτη τοῦ ἀνθρώπου συνδυάζεται μὲ τὴν πρόθεσιν, χωρὶς νὰ προσδιορίζεται ὅτι αὕτη εἶναι τοῦ Θεοῦ.

Ἐὰν ὅμως ἐμβαθύνωμεν ὀλίγον εἰς τὴν ἀνάλυσιν τοῦ χωρίου τούτου, βλέπομεν ὅτι ἡ πρόθεσις δὲν δύναται ἢ νὰ ἀναφέρηται εἰς τὸν Θεόν. Οἱ «κλητοὶ» ποῖοι εἶναι; Οἱ ἄνθρωποι, ἐννοεῖται, οἱ ὑπὸ τοῦ Θεοῦ κληθέντες εἰς σωτηρίαν.

Ἐὰν λοιπὸν τὸ «κατὰ πρόθεσιν» ἀναφέρωμεν εἰς τοὺς κλητούς, τότε ἡ πρότασις λέγει, εἰς ἁπλῆν γλῶσσαν: «Εἰς τοὺς κληθέντας κατὰ τὴν ἰδίαν ἑαυτῶν ***πρόθεσιν***», τοῦθ' ὅπερ δὲν σημαίνει τίποτε. Ἐπειδὴ οὐδεὶς κλητὸς καλεῖται, διότι ὁ ἴδιος τὸ ἀπεφάσισεν ἢ τὸ ἔθεσεν ὡς σκοπόν του, ἀλλὰ διότι ὁ καλῶν αὐτὸν τὸ ἀπεφάσισεν. Ὅταν δὲ συνδυάσωμεν τὸ χωρίον τοῦτο μὲ τὰ προμνημονευθέντα ἄλλα τρία (Ρωμ. θ'. 11, Ἐφεσ. α'. 11, καὶ Β'. Τιμόθ. α'. 9), βλέπομεν ὅτι καὶ τὰ τέσσαρα σαφῶς ὁμιλοῦσι περὶ τοῦ αὐτοῦ πράγματος, καὶ ὅτι ἡ πρόθεσις εἶναι ***τοῦ Θεοῦ***.

Δὲν ἀγνοοῦμεν ὅτι οἱ Ἕλληνες Πατέρες τῆς Ἐκκλησίας (πλὴν τοῦ Ὠριγένους καὶ τοῦ Ἀλεξανδρείας Κυρίλλου) ἡρμήνευσαν τὸ Ρωμ. η'. 28, ὅπως τὸ ἑρμηνεύει ὁ συνδρομητής μας. Ἀλλ' ἡ ἀσφαλεστέρα μέθοδος τῆς ἑρμηνείας τῶν Γραφῶν εἶναι ἡ διὰ τῆς ἀντιπαραβολῆς πρὸς ἄλληλα τῶν διαφόρων Γραφικῶν χωρίων γινομένη. Καὶ ἐκ τῆς τοιαύτης ἀντιπαραβολῆς εἴδομεν ἀνωτέρω, ὅτι ἡ ὀρθὴ ἑρμηνεία τοῦ ὑπὸ συζήτησιν χωρίου εἶναι ἀναμφισβητήτως ἡ ἀντίθετος ἐκείνης, ἣν δίδει ὁ συνδρομητής μας.

Ἡ δὲ ἑρμηνεία αὕτη δὲν εἶναι ποσῶς Καλβινική, ὡς λέγει ὁ ἀγαπητὸς συνδρομητής· πολὺ πρὸ τοῦ Καλβίνου, τὴν διετύπωσεν ὁ ἱερὸς Αὐγουστῖνος, καὶ τὴν ἠσπάσθησαν ἄλλοι Πατέρες, οὐδέποτε δὲ ἡ καθολικὴ Ἐκκλησία προέβη εἰς καταδίκην αὐτῆς, καὶ τοῦτο διότι ἐπὶ τοῦ ζητήματος τούτου ἀνέκαθεν ὑπῆρξαν δεδιχασμέναι αἱ γνῶμαι τῶν Χριστιανῶν θεολόγων.

Β'. Ἐπὶ τοῦ ζητήματος τῆς μεταφράσεως.

Εἰς τὴν μεταγλώττισιν τοῦ προκειμένου χωρίου βεβαίως θὰ ἠδύνατο ὁ Βάμβας νὰ ἦναι ἐπιφυλακτικώτερος καὶ νὰ διατυπώσῃ τὸ χωρίον ξηρῶς ὡς ἑξῆς: «εἰς τοὺς κατὰ πρόθεσιν κεκλημένους». Ἀλλ' ἡ τοιαύτη μετάφρασις αὕτη δὲν θὰ καθίστα τόσον σαφῆ τὴν ἔννοιαν, ὅσον τὴν καθιστᾷ ἡ φρᾶσις «κατὰ τὸν προορισμὸν αὐτοῦ». Ὁ σκοπὸς δὲ τῆς μεταφράσεως εἶναι ἀκριβῶς ἡ διασαφήνισις τῆς ἐννοίας τοῦ κειμένου.

Ἡμεῖς δὲν φρονοῦμεν ὅτι ἡ μετάφρασις τοῦ Βάμβα εἶναι θεόπνευστος. Τὴν θαυμάζομεν ὡς ἐργασίαν ἐξόχως εὐσυνείδητον καὶ ἐμβριθῆ· ἔχει βεβαίως μερικὰς ἀνωμαλίας γλωσσικάς, ἀλλὰ λάθη μεταφραστικὰ πιστεύομεν ὅτι ἐλάχιστα θὰ εὑρεθοῦν ἐν αὐτῇ. Τὰ δὲ γλωσσικά, ἅτινα κατακρίνει ὁ ἀγαπητὸς συνδρομητής, εἶναι ἁπλῶς ἰδιώματα ἐν χρήσει πρὸ 70-ετίας καὶ 100-ετίας, ἅτινα ἤδη σχεδὸν ἐξηφανίσθησαν, ἂν καὶ οὐχὶ ἐντελῶς. Ὅσον δ' ἀφορᾷ εἰς τὴν χρῆσιν τῆς ἀντωνυμίας «*ἐσεῖς*» καὶ «ἐσᾶς», ἂς μὴ λησμονῶμεν ὅτι τὸ ταυτόηχον τοῦ «ἡμεῖς», «ὑμεῖς», «ἡμῶν», «ὑμῶν», «ἡμᾶς», «ὑμᾶς» εἶναι πηγὴ τόσων συγχύσεων καὶ ἀνορθογραφιῶν εἰς τὴν σύγχρονον γλῶσσαν, ὥστε πάντες οἱ ὀρθοφρονοῦντες ποθοῦσι μίαν διέξοδον ἐκ τοῦ λαβυρίνθου τούτου.

ΟΙ ΠΡΑΓΜΑΤΙΚΟΙ ΠΛΟΥΣΙΟΙ

Διήγημα

[συνέχεια].

«Τιμιώτατα!» ἀπήντησεν ὁ Ρενωδὲλ χωρὶς δισταγμόν. «Κατὰ τὸν Ἀμερικανὸν τρόπον, ἐννοεῖτε—δηλαδὴ διὰ τῆς ἐργασίας, τῆς τόλμης καὶ τῆς θελήσεως. Τὰ δύο αὐτὰ ἑκατομμύρια καὶ κάποιο μικρὸν ἀπόθεμα, τὸ ὁποῖον ἐφύλαξα ὡς **προζύμι** διὰ νὰ ἀρχίσω ἐκ νέου ἐργασίαν, τὰ ὀφείλω ἀποκλειστικῶς εἰς τὸ ἐμπόριον τῶν ἁλιπάστων χοιρινῶν κρεάτων καὶ μοῦ ἀνήκουν ὡς κέρδη νομιμώτατα. Ὅταν πρὸ ὀλίγου σᾶς ἔλεγα ὅτι ἐδραπέτευσα, παραλαμβάνων μαζύ μου καὶ τὴν **κάσσαν** τῆς τραπέζης μου, ἐξεφράσθην κακῶς. Ἐδραπέτευσα μόνον ἀφοῦ ἔμεινεν ἐντελῶς ἀδειανὴ ἡ κάσσα. Ἀλλὰ θὰ ἀπορῆτε πῶς ἔφθασα εἰς τὸ σημεῖον ἐκεῖνο—νὰ καταχρασθῶ καὶ νὰ δραπετεύσω . . . . . Αἴ! φαντασθῆτε λοιπὸν ἕνα ἄνθρωπον, ὁ ὁποῖος ἐλάτρευε τὴν γυναῖκά του καὶ τὴν ἔχασε, καὶ διὰ νὰ πνίξῃ τὴν λύπην του, νὰ λησμονήσῃ, ἀφοῦ ἔχασε πλέον κάθε αἴσθημα, περιέπεσεν εἰς ἓν τρομερὸν σφάλμα—ἔτσι καταλαμβάνετε πῶς παρεσύρθην εἰς τὸ ἔγκλημα.

Ἐννοεῖτε τὴν τρελλὴν ζωήν, τὰ ἐξωφρενικὰ ἔξοδα ποῦ ἔκαμα. Ἐκτὸς δὲ τῶν ἀσωτειῶν μου, ἔπαιξα καὶ εἰς τὸ Χρηματιστήριον μὲ τὰς καταθέσεις τῶν πελατῶν μου, καὶ ἔχασα . . . . Ἂς ἦναι. Πρέπει ὅμως νὰ ξεύρετε ὅτι ὅταν τὸ ὑπερωκεάνειον μὲ ἔβγαλεν εἰς τὴν προκυμαίαν τῆς Νέας Ὑόρκης, μὲ τὸ παιδάκι μου στὴν ἀγκαλιά μου—διότι ἔχω παιδί, ὀκτὼ ἐτῶν τώρα, τοῦ ὁποίου ἡ γέννησις ἐστοίχισε τὴν ζωὴν τῆς μητρός του — μάθετε ὅτι εἶχα ἀκριβῶς ἕνα εἰκοσόφραγκον εἰς τὰ θυλάκιά μου καὶ τίποτε ἄλλο . . . . Ὄχι, δὲν ἔθεσα τὰς βάσεις τῆς σημερινῆς μου περιουσίας μὲ χρήματα κλεμμένα. Τὸ χρῆμα τοῦτο, ἐδῶ εἰς τὸ πορτοφόλι μου, εἶναι χρῆμα τίμιον, σᾶς τὸ ἐγγυῶμαι!.

«Ἀλλὰ βλέπω ἀκόμη κάποιον δισταγμὸν εἰς τὸ βλέμμα σας. Ἐμπρός! Ὁμιλήσατε εἰλικρινῶς. Ὅ,τι καὶ ἂν μοῦ εἰπῆτε, θὰ ἦναι δίκαιον· θὰ μοῦ ἀξίζῃ νὰ τὸ ἀκούσω!».

—«Ἰδού», εἶπεν ὁ Ἀββᾶς Μουλέν, «καὶ συγχωρήσατέ με ἀκόμη μίαν φοράν, ἂν σᾶς προσβάλω καὶ πάλιν. Βλέπετε . . . . δὲν ἔχετε καθόλου τὸ ὕφος ἑνὸς μετανοοῦντος ἁμαρτωλοῦ! Δὲν ἠμπορῶ νὰ ἐννοήσω τοὺς λόγους, οἱ ὁποῖοι σᾶς ὤθησαν εἰς τὸ νὰ ἀποδώσητε τὰ χρήματα αὐτὰ εἰς τοὺς δικαιούχους.»

—«Καθόλου δὲν μὲ προσβάλλετε», ἀπήντησεν ὁ Ρενωδέλ, «καὶ μάλιστα εὑρίσκω πολὺ φυσικὴν τὴν ἀπορίαν σας· θὰ σᾶς εἴπω ὅλην τὴν ἀλήθειαν. Πέρυσι κατ' αὐτὴν τὴν ἐποχὴν ἀκριβῶς, δὲν εἶχα κἂν σκεφθῆ νὰ ἀποζημιώσω τοὺς πιστωτάς μου. Πράγματι, δὲν ἤμην μετανοημένος ἁμαρτωλός, οὔτε μὲ ἠνώχλουν τύψεις τῆς συνειδήσεως. Ἡ τύχη μὲ εἶχεν εὐνοήσει· ἤμην κάτοχος μεγάλου κεφαλαίου, καὶ ἔλεγα ὅτι ὅλα πηγαίνουν κατ' εὐχήν. «Ὁ Ρενωδὲλ ἀπέθανε! Ζήτω ὁ Χάρισσον!». Εἶναι περίεργον πῶς λησμονεῖται τὸ παρελθόν . . . . Ἐν τούτοις,

ἂν καὶ δὲν πιστεύω εἰς τίποτε, ἡ μεταστροφή μου πρὸς τὴν εὐθεῖαν ὁδὸν ὑπῆρξεν ἀποτέλεσμα τῶν Χριστουγέννων».

Ὁ Ἀββᾶς Μουλὲν δὲν ἠδυνήθη νὰ ἀποκρύψῃ τὴν ἔκπληξίν του ἐπὶ τῷ ἀκούσματι τούτῳ καὶ ἔκαμε χειρονομίαν ἀπορίας.

Ὁ Ρενωδὲλ ἐξηκολούθησε: «Ξεύρετε πόσην σημασίαν ἔχει ἡ ἰδέα τῶν Χριστουγέννων εἰς τὰς Ἀγγλικὰς χώρας, καὶ εἰς τὰ ἔθνη τὰ καταγόμενα ἐξ Ἄγγλων. Ἡ σύζυγος ἑνὸς μεγαλεμπόρου, μὲ τὸν ὁποῖον ἔκαμνα πολλὰς ἐργασίας, εἶχε διοργανώσει μίαν ἀπογευματινὴν διὰ τὰ παιδάκια τὴν παραμονὴν τῶν Χριστουγέννων, καὶ ἐκάλεσε καὶ τὸν μικρόν μου Βίκτωρα. Πρέπει νὰ σᾶς εἴπω, ὅτι ἀπὸ τὸ ναυάγιον τῆς ζωῆς μου, ἓν μόνον αἴσθημα μοῦ ἀπέμεινε—τὸ πατρικὸν φίλτρον. Ὁ υἱός μου εἶναι ἡ λατρεία μου. Μοῦ ὑπενθυμίζει τὴν ἀλησμόνητον Ἰουλίαν μου καὶ τὰ εὐτυχῆ ἐκεῖνα χρόνια, ποῦ δὲν ἐβάρυνε τίποτε εἰς τὴν συνείδησίν μου. Ἀπὸ τότε εἶναι ὀκτὼ ἔτη· τὸ παιδάκι μου, εἶναι σωστὸς ἀνθρωπᾶκος τώρα. Ἐν τούτοις τὸν περιποιοῦμαι ὡς νὰ ἦτο μωρὸ καὶ κάθε βράδυ ποῦ θὰ κοιμηθῇ, ἐγὼ θὰ τὸν σκεπάσω εἰς τὸ κρεββατάκι του. Τὸν συνώδευσα λοιπὸν εἰς αὐτὴν τὴν ἑορτὴν τῆς Παραμονῆς, εἰς τὸ φιλικὸν ἐκεῖνο σπῆτι. Τὸν ἔβλεπα νὰ παίζῃ μὲ τὰ ἄλλα παιδιά, νὰ καταιβάζῃ γλυκίσματα, νὰ ἐνθουσιάζεται μὲ τὰ μικρὰ δῶρα, τὰ ὁποῖα ἐμοιράζοντο ἀπὸ τὸ Δένδρον τῶν Χριστουγέννων, καὶ ἤμην εὐτυχής, βλέπων τὴν εὐτυχίαν του. Ἂν καὶ ἦμαι ἄθρησκος, ᾐσθάνθην τότε νὰ μεταδίδεται εἰς τὴν ψυχήν μου κάποια μυστικὴ ἔξαρσις, τὴν ὁποίαν ἐγέννα ἡ ἀθωότης καὶ ἡ χαρὰ τῶν μικρῶν ἐκείνων παιδιῶν, ἐντὸς τοῦ Χριστιανικοῦ ἐκείνου περιβάλλοντος, ἐπὶ τῇ εὐκαιρίᾳ τῆς Γεννήσεως, κατὰ τὴν ὁποίαν μεταδίδεται ἀκόμη καὶ εἰς τοὺς μεγάλους, καὶ ἰδίως εἰς τοὺς γηράσαντας ἐν ἁμαρτίαις, κἄτι ἐκ τῆς ἀθωότητος ἐκείνης, ἔστω καὶ διὰ μίαν ἡμέραν! Καὶ διὰ πρώτην φορὰν ἀπὸ πολλῶν ἐτῶν, ἀπὸ τὸν καιρὸν τῆς πυρετώδους μου ζωῆς τῶν ἀσωτειῶν καὶ τῶν καταχρήσεων, ἀπὸ τῆς ἐποχῆς τοῦ ἐγκλήματός μου καὶ ἀπὸ τῆς νέας μου ζωῆς τῆς ἐργασίας, τῆς τόσον σκληρᾶς, καὶ ἀνενδότου—ᾐσθάνθην νὰ μαλακώνῃ ἡ καρδία μου καὶ νὰ γεμίζῃ ἀπὸ ἕνα αἴσθημα γλυκὺ καὶ συνάμα πικρόν!

«Τὴν στιγμὴν ἐκείνην ὁ μικρός μου, κουρασμένος ἀπὸ τὰ παιγνίδια, ἦλθε πλησίον μου, ἐκεῖ ὅπου ἐκαθήμην. Τὸν ἐπῆρα εἰς τὰ γόνατά μου, καὶ ἀκούμβησε τὸ κεφάλι του εἰς τὸν ὦμόν μου, ἕτοιμος νὰ ἀποκοιμηθῇ. Τοῦ εἶχα ἑτοιμάσει μίαν ὡραίαν ἔκπληξιν διὰ τὴν ἐπαύριον καὶ τοῦ εἶπα: «Τοτό, μὴ λησμονήσῃς ἀπόψε νὰ βάλῃς τὰ παπούτσια σου κοντὰ εἰς τὸ τζάκι πρὶν κοιμηθῇς!» Ἤνοιξε τὰ μισόκλειστα βλέφαρά του, καὶ εἶπεν: «Ὢ, βέβαια, δὲν θὰ λησμονήσω, πατέρα!» καὶ προσέθεσε: «Ξέρεις, πατέρα, τί θέλω νὰ μοῦ φέρῃ ὁ Χριστούλης; Ἕνα κουτὶ στρατιῶτες μολυβένιους. Ἀλλὰ ξέρεις; στρατιῶτες μὲ κόκκινα πανταλόνια, σὰν ἐκείνους τοὺς ζωντανοὺς στρατιῶτες ποῦ βλέπαμε στὸν μεγάλο κῆπο, ποῦ μὲ πήγαινε περίπατο ἡ νταντά μου, ὅταν ἤμουν μικρός. Θυμᾶσαι ποιὸν λέγω—τὸν μεγάλον κῆπο μπροστὰ στὸν δρόμο μὲ τὶς πολλὲς στοές, τὸν κῆπο ποὺ ἔχει σειρὲς δένδρα μέσα σὲ πράσινες κάσσες, καὶ πολλὰ ἀγάλματα. Τὸ θυμᾶσαι . . . . αἴ; Τότε ποῦ φοροῦσα φουστανάκι σὰν κοριτσάκι καὶ μὲ λέγανε Τοτὸ Ρενωδέλ;»

«Ρῖγος διῆλθε τὸ σῶμά μου ἀπὸ κεφαλῆς μέχρι ποδῶν καὶ μὲ ἐπάγωσε ὁλό-

κληρον. Πῶς! ὁ Βίκτωρ, ὁ ὁποῖος θὰ ἦτο τότε μόλις τεσσάρων ἐτῶν, ἐνθυμεῖτο τὸ ὄνομα Ρενωδὲλ—τὸ ἰδικόν του καὶ ἰδικόν μου—τὸ ὁποῖον εἶχα ἀτιμάσει! Ἄ! πάτερ μου, τὴν νύκτα ἐκείνην τὴν διῆλθα πλησίον τῆς κλίνης τοῦ υἱοῦ μου εἰς ἀγρυπνίαν καὶ σκέψιν τρομεράν. Εἶδα τὸν ἑαυτόν μου ἐγκληματίαν ἀτιμώρητον καὶ φυγόδικον, ἀπολαμβάνοντα εὐτυχίαν, τῆς ὁποίας δὲν ἤμην ἄξιος. Ἐσκέφθην ὅτι μίαν ἡμέραν βεβαίως ἡ ἀναπόφευκτος δικαιοσύνη ἤθελε μεταχειρισθῇ τὸ παιδὶ αὐτὸ διὰ νὰ μὲ τιμωρήσῃ! Εἶπα ὅτι ἀφοῦ ὁ Βίκτωρ δὲν εἶχε λησμονήσει τὸ πραγματικόν του ὄνομα, μία τυχαία περίπτωσις θὰ ἦτο ἀρκετὴ διὰ νὰ τοῦ ἀποκαλύψῃ ὅτι τὸ ὄνομα τοῦτο ἦτο τὸ ὄνομα ἑνὸς κλέπτου, ἑνὸς φυγοδίκου, ἑνὸς κακούργου τῶν κατέργων! Ἡ σκέψις ὅτι ἦτο δυνατὸν ὁ υἱός μου νὰ μάθῃ τὴν ἀλήθειαν, νὰ ἐρυθριάσῃ ἐξ αἰτίας μου, νὰ μὲ ἀποστραφῇ, ἦτο ἀνυπόφορος δι' ἐμὲ — μὲ ἀνεστάτωσεν ὁλόκληρον!

»Τότε ὡρκίσθην νὰ ἀποδώσω, μέχρι τοῦ τελευταίου ὀβολοῦ, πᾶν ὅ,τι εἶχα κλέψει, μὲ τόκον καὶ ἐπιτόκιον, καὶ νὰ πάρω ἐγγράφους ἀποδείξεις τῆς ἀποδόσεως. Διότι ἂν ἡ κακή μου μοῖρα ἤθελέ ποτε φέρει εἰς γνῶσιν τοῦ Βίκτωρος ὅτι ἤμην καταχραστής, θὰ εἶχα τοὐλάχιστον τὸ δικαίωμα νὰ τοῦ εἴπω: «Ναί! ἀλλὰ τὰ ἀπέδωκα ὅλα!» καὶ νὰ ἐλπίσω νὰ κερδίσω τὸν οἰκτόν του καὶ τὴν συγχώρησίν του. Εὐθὺς ὡς ἔλαβα τὴν ἀπόφασιν αὐτήν, ἐξεκαθάρισα ὅλην μου τὴν περιουσίαν. Δυστυχῶς, δὲν ἦτο ἀρκετὴ πρὸς τελείαν ἐξόφλησιν τῆς ὀφειλῆς μου. Ἀλλ' ἐρρίφθην εἰς τὴν ἐργασίαν διὰ νὰ τὴν συμπληρώσω. Ἐπὶ ἓν ἔτος εἰργάσθην δυνατὰ—πιστεύσατέ με. Καὶ σήμερον εὑρίσκομαι εἰς θέσιν νὰ ἀποδώσω πᾶν ὅ,τι ἔκλεψα, καὶ νὰ μοῦ μένουν ἀκόμη ὀλίγαι χιλιάδες δολλάρια, μὲ τὰς ὁποίας θὰ κάμω ἄλλην μίαν περιουσίαν διὰ τὸν Τοτό μου! — περιουσίαν ἡ ὁποία δὲν θὰ χρεωστῇ τίποτε εἰς κανένα!»

Ὁ Ρενωδὲλ καθ' ὅλην τὴν ὁμολογίαν του ταύτην ἐγίνετο ὁλοὲν θερμότερος, ἐξήπτετο, καὶ εἰς τὸ τέλος αὐτῆς—μὴ σοῦ φανῇ παράδοξον, ἀναγνῶστα—ἔλαμπον εἰς τοὺς ὀφθαλμούς του μεγάλα δάκρυα, τὰ ὁποῖα ἐκύλισαν καὶ ἐχάθησαν εἰς τὴν πυκνήν του γενειάδα.

Ἄλλος ἱερεὺς πιθανὸν νὰ ἐπωφελεῖτο τῆς εὐκαιρίας νὰ ἐλέγξῃ τὸν πρώην καταχραστὴν διὰ τὸ παρελθόν του· ἀλλ' ὁ Ἀβδᾶς Μουλέν, ἂν καὶ ὡς εἴπομεν δὲν ἦτο καμμία μεγαλοφυΐα, ἦτο ὅμως κάτοχος τῆς ψυχολογικῆς διαισθήσεως, τὴν ὁποίαν κατέχουν μόνον αἱ λεπταὶ καρδίαι. Ἀντὶ δὲ πάσης ἄλλης παρατηρήσεως, ἐσηκώθη καὶ πλησιάσας τὸν Ρενωδὲλ, τῷ ἔτεινε τὰς χεῖρας.

— «Εἶμαι εἰς τὰς διαταγάς σας, κύριε», τῷ εἶπε· «δώσατέ μου τὰς ὁδηγίας σας. Μόνον, σᾶς προειδοποιῶ, εἶναι ἀνάγκη νὰ εἶμαι εἰς τὴν Ἐκκλησίαν μου τὸ μεσονύκτιον ἀνυπερθέτως διὰ τὴν ἀκολουθίαν τῶν Χριστουγέννων».

— «Αὐτὴ εἶναι καὶ ἡ ὥρα τῆς ἀναχωρήσεως τῆς ἁμαξοστοιχίας μου», εἶπεν ὁ Ρενωδέλ, ὅστις εἶχεν ἀποδώσει τὴν χειραψίαν τοῦ ἀγαθοῦ ἱερέως διὰ διπλῆς χειραψίας· «εἶναι ἡ ὥρα τῆς ἀναχωρήσεως τῆς ταχείας διὰ τὴν Χάβρην καὶ ἐννοῶ νὰ μὴ τὴν χάσω, ὅπως ἐννοῶ καὶ σεῖς νὰ μὴ χάσητε τὴν λειτουργίαν σας. Θὰ μοὶ φέρητε τὰς ἀποδείξεις ἐν τάξει. Θὰ εὕρητε ὅλους τοὺς ἐνδιαφερομένους εἰς τὰς οἰκίας των, διότι εἶναι ἡ ὥρα τοῦ γεύματος, καὶ ἔχω τὴν προαίσθησιν ὅτι θὰ φέρητε τὴν ὑπόθεσιν εἰς καλὸν πέρας.

«Ἰδοὺ τὰ ὀνόματα τῶν πιστωτῶν μου», εἶπε, δίδων φύλλον χάρτου πρὸς τὸν Ἀββᾶν· «ἔχετε νὰ κάμητε τέσσαρας ἐπισκέψεις... Πρῶτον, εἰς τὸν Λουδοβῖκον Δουβλέ, συγγραφέα. Ἐπιταγὴ διακοσίων πενῆντα μιᾶς χιλιάδων, τριακοσίων ἐννενήντα φράγκων. Ὅταν ἐδραπέτευσα, ἦτο ἕνας τύπος μαλλιαροῦ διανοουμένου, ἥρως τῶν φιλοσοφικῶν κύκλων τῆς «Βοημίας». Ἐὰν διατηρῇ ἀκόμη τὰς παλαιάς του συνηθείας, θὰ γίνουν ἀναρίθμητοι σπονδαὶ ζύθου εἰς τὰ ζυθοπωλεῖα τῆς διανοουμένης νεολαίας! Δεύτερον, Δεσποινὶς Λατουρνούρ, ὁδὸς Καρδιναλίου Λεμουὰν —εἶναι λιγάκι μακρυά! Μία γεροντοκόρη κλαψάρα, κατὰ φαντασίαν ἄρρωστη. Ἐπιταγὴ τριακοσίων ἑξῆντα πέντε χιλιάδων, τριακοσίων σαράντα τριῶν φράγκων. Τῆς ὑπεραρκοῦν διὰ ν' ἀγοράσῃ ὅσα κουτιὰ καταπότια καὶ ὅσα ἰαματικὰ ὕδατα ἠμπορεῖ νὰ καταπιῇ! Τρίτος, Ἑρρῖκος Μπουρτάλ, ἀρχιτέκτων, ὁδὸς Ῥέννης. Τὸν ἐνθυμοῦμαι μόνον ὡς ἕνα ἔκλυτον εὐμορφάνθρωπον. Ἐπιταγὴ πεντακοσίων ἑξῆντα ἑπτὰ χιλιάδων, ὀκτακοσίων ἐνενῆντα ἐννέα φράγκων. Τέλος, τὸ θῦμά μου, τὸ ὁποῖον περισσότερον ὅλων ἔπαθεν ἐξ αἰτίας μου, ὁ μαρκήσιος Καπντεκάν, Λεωφόρος Μαλεσέρμπ, μέλος τῆς Λέσχης Τζόκεϋ, εὐπατρίδης καλῆς παλαιᾶς οἰκογενείας, μὲ προγόνους διακριθέντας εἰς τὰς ἱστορικὰς μάχας τῆς Γαλλίας, στὸ Ἀζεγκούρ, στὴν Παβίαν, στὸ Μαλπλακέ, στὸ Ροσμπάχ. Περίεργον πόσους ἄνδρας ἔδωκεν εἰς τὰς ἀπέλπιδας μάχας τῆς πατρίδος ἡ οἰκογένεια αὐτή! Γνώστης καὶ λάτρης τῶν ἵππων. Κουρασμένος καὶ πρόωρως γηρασμένος. Εἶχε φάγει τὴν περιουσίαν του ὅλην πρὸ πέντε ἐτῶν. Ἡ κλοπή μου θὰ τὸν ἔκαμε νὰ ἀποφασίσῃ νὰ χρυσώσῃ πάλιν τὸ οἰκόσημόν του, διότι, ὡς μανθάνω, ἐνυμφεύθη μετ' ὀλίγον τὴν κόρην ἑνὸς βαθυπλούτου Ἰουδαίου χρηματιστοῦ, ὑπόπτου φήμης. Οὐχ' ἧττον, δὲν ἀμφιβάλλω, ὅτι ἡ τελευταία αὐτὴ ἐπιταγή μου, διὰ ἓν ἑκατομμύριον, ἑβδομήντα ὀκτὼ χιλιάδας φράγκων, θὰ τοῦ ἦναι μία εὐχάριστος ἔκπληξις».

«Εἴπατε παρακαλῶ εἰς ὅλους αὐτούς, ὅτι δὲν ζητῶ μὲ τοῦτο νὰ ἀπαλλαγῶ τῆς ποινῆς μου, νὰ ἀθῳωθῶ ὑπὸ δικαστηρίου ἐνόρκων. Ἐννοῶ μόνον νὰ ἀποδώσω τὸ χρέος μου. Εἴπατε ὅτι ὁ Ρενωδὲλ δὲν ὑπάρχει πλέον διὰ τὸν κόσμον, ὅτι ἤλλαξεν ὄνομα καὶ πατρίδα. Ἀλλὰ πρὸ παντός, πάτερ μου, ἀπαιτήσατε νὰ σᾶς δώσουν τὰς ἀποδείξεις, διὰ νὰ τὰς ἔχω νὰ τὰς δείξω εἰς τὸν Βίκτωρά μου, ἐν περιπτώσει ἀτυχήματος. Ἰδοὺ τὸ πορτοφόλιον μὲ τὰ χρήματα, ἰδοὺ καὶ ὁ κατάλογος. Εἶναι τώρα ἡ ὥρα πεντέμισυ. Δὲν ἔχετε καιρὸν νὰ χάσητε. Σᾶς ἐπαναλαμβάνω πάλιν ὅλην τὴν εὐγνωμοσύνην μου, ἀλλὰ δὲν σᾶς κρατῶ πλέον».

Καὶ ταῦτα λέγων, ὁ Ρενωδὲλ ἔλαβε τὸν λύχνον καὶ ἐβάδισε πρὸς τὸν προθάλαμον, ἐβοήθησε τὸν Ἀββᾶν Μουλὲν νὰ φορέσῃ τὸν ἐπενδύτην του, ἤνοιξε τὴν θύραν τῆς κλίμακος, καὶ ἀφοῦ οὗτος κατῆλθε, τὴν ἔκλεισε καὶ ἐπανῆλθεν εἰς τὴν θέσιν του πρὸ τῆς ἑστίας.

(ἀκολουθεῖ)

ΠΟΙΚΙΛΑ

— **Έντιμος ὑποχώρησις.** Ἐξεδόθη ἐσχάτως ἀξιοσημείωτον φυλλάδιον, ἐπιγραφόμενον «Ἀνοικτὴ πρὸς ἐρωτῶντας ἀπάντησις. Α΄) Ἐπὶ τῆς ὀρθότητος τῶν γνωστῶν ἡμῖν Γραφικῶν χρονολογιῶν. Β΄) Ἐπὶ τῆς θεωρίας τῆς συμμετοχῆς τῆς Ἐκκλησίας εἰς τὸ Ἀντίλυτρον», καὶ συνταχθὲν ὑπὸ τοῦ ἐν Χανίοις κ. Ἰω. Κ. Μποσδογιάννη, σκαπανέως καὶ κορυφαίου τῶν ἐν Ἑλλάδι Χιλιαστῶν. Εἰς τὸ φυλλάδιον τοῦτο ὁ συγγραφεὺς ἀπεριφράστως ὁμολογεῖ ὅτι αὐτός τε καὶ οἱ περὶ αὐτὸν ἐπλανήθησαν εἰς τοὺς ὑπολογισμοὺς αὐτῶν περὶ τῆς ὑπ' αὐτῶν μετὰ τόσης βεβαιότητος προκηρυχθείσης ἐνάρξεως τῆς Χιλιετηρίδος κατὰ τὸ ἔτος 1925. Ἀρκούμεθα σήμερον εἰς τὴν σταχυολόγησιν ὀλίγων περικοπῶν ἐκ τοῦ φυλλαδίου τούτου. «Ἡ ἀποτυχία καὶ διάψευσις τῶν ἐκτεθεισῶν Γραφικῶν χρονολογιῶν ἤγαγε πολλούς, . . . ἐν οἷς καὶ τὸν ὑποφαινόμενον, νὰ ἐξετάσωμεν καὶ ἐρευνήσωμεν ἐν ταῖς Γραφαῖς ποῦ ἔγκεινται τὰ παρ' ἀνθρώπων διαπραχθέντα καὶ τὴν ἀντίληψιν διαφυγόντα λάθη . . . Ὁ ὑποφαινόμενος ὅθεν ἀνομολογῶ εἰλικρινῶς, δι' ἐμαυτόν, ὅτι τὸ συμπέρασμα, εἰς τὸ ὁποῖον μὲ ὡδήγησεν ἡ ἐπὶ τῶν χρονολογιῶν τῆς Γραφῆς ἔρευνα καὶ μελέτη μου, εἶναι ὅτι, παρ' ὅλους τοὺς λογικοφανεῖς κατὰ καιρὸν διατυπωθέντας ἰσχυρισμοὺς καὶ τὴν εἰλικρινῆ περὶ τοῦ ἐναντίου κατὰ τὸ παρελθὸν πεποίθησίν μου, ἡ ἀψευδὴς διακήρυξις τοῦ Κυρίου ἡμῶν, καθ' ἣν «οὐχ' ὑμῶν γνῶναι χρόνους καὶ καιρούς, οὓς ὁ Πατὴρ ἔθετο ἐν τῇ ἰδίᾳ ἐξουσίᾳ» (Πράξ. α΄. 7), εἶναι ἀλήθεια ἰσχύουσα τόσον διὰ τοὺς τότε μαθητὰς καὶ ἀποστόλους Αὐτοῦ, πρὸς οὓς ἐλέχθη, ὅσον καὶ δι' ἡμᾶς σήμερον». Καὶ ἀλλαχοῦ: «Οὐδεὶς θλίβεται καὶ πικραίνεται σήμερον περισσότερον ἐμοῦ, βλέποντος ὅτι ἡ ἐξ ὑποχρεώσεως καὶ σεβασμοῦ πρὸς τὴν ἀλήθειαν εἰλικρινὴς καὶ ταπεινωτικὴ αὕτη ἐξομολόγησίς μου—ὅτι ἐπὶ 20ετίαν καὶ πλέον ἐνέμενον ἀνεξετάστως θεωρῶν ἐν πεποιθήσει καὶ ἐκ σεβασμοῦ πρὸς τὸ κῦρος τῶν ἐρευνῶν καὶ πορισμάτων τοιούτου πιστοῦ καὶ εὐσεβοῦς δούλου τοῦ Κυρίου, οἷος ὁ ἀείμνηστος ἀδελφὸς ἡμῶν Ρῶσσελ, τὰς ὑπ' αὐτοῦ διδομένας ἡμῖν χρονολογίας ὡς πέραν πάσης ἀμφισβητήσεως ἀσφαλεῖς». Καὶ ἐν σελ. 25: «Ἡ παρουσία Αὐτοῦ θὰ ἦναι ὡς ἡ ἄφιξις κλέπτου ἐν νυκτί, ἄγνωστος τοῖς πᾶσι· τοῦτο οὐδεὶς τῶν πιστῶν Αὐτοῦ ἀγνοεῖ».

Ὁ οὕτως εὐθαρσῶς καὶ ἐντίμως ἀνομολογῶν τὴν ἑαυτοῦ 20ετῆ πλάνην εἶναι τῇ ἀληθείᾳ ἄξιος παντὸς ἐπαίνου καὶ ἐκτιμήσεως. Θὰ ἐπεθυμοῦμεν νὰ τὸν ἴδωμεν ἐγκαταλείποντα καθ' ὅλην τὴν γραμμὴν ὁλόκληρον τὴν Χιλιαστικὴν πλάνην. Δὲν ἀπελπιζόμεθα ὅμως περὶ τούτου· διότι ἀφοῦ ἅπαξ κατεῖδεν εἰς τὸ ἓν ὡς ἄνω σημεῖον ὁπόσον τυφλὸν ὁδηγὸν ἠκολούθησεν ἐπὶ τόσα ἔτη ἐν τῷ προσώπῳ τοῦ Ρῶσσελ, θὰ τῷ ἦναι βεβαίως εὐκολώτερον νὰ ἐννοήσῃ βαθμηδόν, ὅτι καὶ εἰς τὴν ὅλην Χιλιαστικὴν διδασκαλίαν ὁ ὁδηγὸς οὗτος μόνον εἰς πλάνας καὶ ἑτεροδιδασκαλίας ἠδύνατο νὰ τὸν ὁδηγήσῃ.

— **Νεώτατον ὅπλον πρὸς καταπολέμησιν τῆς ἑλονοσίας.** Ὁ κατὰ τῆς ἑλονοσίας ἀγών, ὅστις ὡς γνωστὸν διεξάγεται κατὰ τοῦ φορέως τοῦ παρασίτου τῶν ἑλωδῶν πυρετῶν «ἑλοπλασμωδίου», ἐνισχύεται ἤδη διὰ τῆς ἐπινοήσεως τῆς ἐκ τοῦ ἀέρος καταπολεμήσεως τοῦ ἐχθροῦ, ὅστις εὑρίσκεται διαρκῶς ὠχυρωμένος εἰς τὰ ἕλη καὶ τὰς βαλτώδεις φυτείας. Ἡ ἐπιτυχία τῆς χρησιμοποιήσεως τοῦ διὰ ἀεροπλάνων ῥαντισμοῦ τῶν φυτειῶν τοῦ βάμβακος μὲ ἐντομοκτόνον σκευασίαν, εἰς τὰς ἀπεράντους βαμβακοπαραγωγοὺς ἑλώδεις ἐκτάσεις νοτίων τινῶν Πολιτειῶν τῆς Ἀμερικῆς, ὡδήγησε τὸ Ὑπουργεῖον τῆς Γεωργίας τῶν Ἡνωμένων Πολιτειῶν νὰ ἐπινοήσῃ παρόμοιόν τι πρὸς καταπολέμησιν τῶν ἀνωφελῶν κωνώπων, οἵτινες ὡς γνωστὸν ἐπωάζονται εἰς τὴν ἐπιφάνειαν τῶν λιμναζόντων

ὑδάτων. Ἐπειδὴ δέ, φυσικά, τὰ ἀπέραντα ἐκεῖνα ἕλη καὶ αἱ πυκνῶς ἐπισκιαζόμεναι βαλτώδεις ἐκτάσεις εἶναι ἀπρόσιτοι ἐκ τῆς ἐπιφανείας τοῦ ἐδάφους, ἡ ἐκ τοῦ ἀέρος ἐπίθεσις ἐνδείκνυται ὡς ἡ μόνη πρακτικὴ καὶ ἀληθῶς ἀποτελεσματική.

Ἀεροπλάνα φέροντα εἰς τὰ ὄπισθεν ἀποθήκας ἐφοδιασμένας μὲ δικλείδας, ἐξαπολύουν νέφος ἐντομοκτόνου κονιορτοῦ ἐπὶ τῆς ἐπιφανείας τῶν λιμναζόντων ὑδάτων, ἢ τοῦ πλέγματος τῶν ἑλογενῶν καλάμων, περιπλοκάδων καὶ ἄλλων ἐνυδρίων φυτῶν, τὰ ὁποῖα προφυλάττουν τὴν ἐπιφάνειαν ταύτην εἰς πολλὰ μέρη, ἐμποδίζουσαι τὴν ἐξάτμισιν τοῦ ὕδατος καὶ τὴν ἀποξήρανσιν τοῦ ἐδάφους.

Τὸ παρασιτοκτόνον μῖγμα εἶναι κόνις πολυσύνθετος, ἔχουσα ὡς βάσιν καὶ στοιχεῖον ἐνεργὸν τὸ ἀρσενικὸν (τὸ Πράσινον τοῦ Scheele κοινῶς ὀνομαζόμενον). Τοῦτο ἀναμιγνύεται μὲ κοινὸν χῶμα τῶν ὁδῶν, μὲ ἄμμον, μὲ ἄργιλον Τριπολίτιδος, μὲ ἄλευρον καὶ μὲ ἀσβέστιον, εἰς τρόπον ὥστε νὰ ἀποτελέσῃ ἓν μῖγμα σταθερόν, τὸ ὁποῖον νὰ ἐπικολλᾶται στερεῶς εἰς τὸ φύλλωμα τῶν φυτῶν καὶ νὰ διαλύεται βραδέως ἐπὶ τῆς ἐπιφανείας τῶν λιμναζόντων ὑδάτων. Φυσικῷ τῷ λόγῳ, ἡ ἐξαπόλυσίς του ἐκ τῶν ἀεροπλάνων ἐνεργεῖται κατὰ τὰς πρωϊνὰς ὥρας καὶ ὅταν ἐπικρατῇ νηνεμία.

Τὰ μέχρι τοῦδε ἀποτελέσματα εἰς τὰ ἑλονοσόπληκτα μέρη τῶν Νοτίων Πολιτειῶν τῆς Ἀμερικῆς ἐδικαίωσαν πᾶσαν προσδοκίαν. Εἰς μίαν περιφέρειαν ἀπεδείχθη δι' ἐξετάσεως τοῦ ὕδατος μετὰ τὴν ἐκτέλεσιν τοῦ πειράματος, ὅτι 88 % τῶν νυμφῶν τῶν ἀνωφελῶν κωνώπων εἶχον φονευθῆ, εἰς ἕτερον δὲ τμῆμα 90 %. Τὸ λαμπρὸν δὲ τοῦτο ἀποτέλεσμα ἐγένετο μὲ δαπάνην μόνον ἑνὸς δολλαρίου κατὰ στρέμμα. Ἂς σπεύσῃ ὁ πρὸς Καταστολὴν τῆς Ἑλονοσίας Ἑλληνικὸς Σύνδεσμος, ὁ τόσον ἐρρωμένως διεξάγων τὸν ἀπέλπιδα τοῦτον ἀγῶνα διὰ χειρός, νὰ χρησιμοποιήσῃ τὸ ἀεροπλᾶνον πρὸς ἐξυγίανσιν τῶν ἀναριθμήτων καὶ ἀπεράντων ἑστιῶν τῆς ἑλονοσίας, ἥτις ἀποτελεῖ τόσον φοβερὰν μάστιγα τῆς Ἑλληνικῆς πατρίδος.

— **Τελευταῖοι λόγοι ἑτοιμοθανάτων ἀπίστων.** «Χειροκροτήσατε! Ἡ κωμῳδία ἐτελείωσεν!» (Αὔγουστος, πρῶτος Ρωμαῖος αὐτοκράτωρ). «Ὅλα ἐτελείωσαν—ἡ βασιλεία, τὸ στέμμα, ἡ ψυχή!» (Ἑρρῖκος Ζ', βασιλεὺς Ἀγγλίας). «Ὦ τάλαινα ψυχή μου! Τί θὰ γίνῃς; Ποῦ πηγαίνεις; (Καρδινάλιος Μαζαρῖνος). «Ἑκατομμύρια χρυσοῦ διὰ μίαν ἀκόμη ἡμέραν ζωῆς!» (Ἐλισσάβετ, βασίλισσα Ἀγγλίας). «Εἴθε νὰ μὴ εἶχον γεννηθῆ!» (Βολταῖρος). «Ὑποφέρω τοὺς πόνους τῶν κολασμένων!» (Ταλλεϋράνδος). «Ὁ βίος μου ὁλόκληρος ὑπῆρξε κόπος καὶ μόχθος! Ἐπὶ 75 ἔτη δὲν ἐδοκίμασα πραγματικὴν εὐτυχίαν περισσοτέραν τῶν τεσσάρων ἑβδομάδων!» (Γκαῖτε).

(Ἐκ τῆς Bonne Revue).

— Ὁ Θεὸς ἐπιτρέπει νὰ πειραζώμεθα, διὰ νὰ δοκιμάσῃ τὴν πίστιν μας. Ὁ Διάβολος μᾶς πειράζει, διὰ νὰ καταστρέψῃ τὴν πίστιν μας.

— Εὐσεβὴς χωρὶς ἔργα εὐσεβείας εἶναι κλάδος χωρὶς καρπόν.

— Φίλος εὔθυμος καὶ ἱλαρὸς εἶναι ἡμέρα ἡλιόλουστος, ἥτις περιβάλλει τὰ πάντα διὰ τοῦ φωτός της.